

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ



ХЕРСОНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Економічний факультет



МАТЕРІАЛИ

*Міжнародної студентської науково-
практичної конференції*

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ НАУКОВІ СТУДІЇ
2025

25 квітня 2025 року

м. Херсон-Кропивницький, Україна

УДК 005:339.9(043.2)

Рекомендовано до друку
Вченою радою економічного факультету
Херсонського державного аграрно-економічного
університету (протокол № 9 від «29» травня 2025 р.)

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ НАУКОВІ СТУДІЇ 2025: матеріали
Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (25 квітня
2025 р., м. Херсон-Кропивницький) / за ред. Н. В. Кириченко,
Л. В. Кононенко, Ю. Л. Главацької та ін. Херсон-Кропивницький, 2025.
148 с.

Матеріали конференції містять дослідницькі здобутки здобувачів
вищої освіти, отримані у різних галузях науки: економіки, обліку та
оподаткування, публічного управління, права та адміністрування,
менеджменту, інформаційних технологій, психології, готельно-
ресторанного та туристичного бізнесу тощо. Конференція покликана
сприяти комунікації, обміну досвідом і результатами наукових
напрацювань, обговорення актуальних питань економіки, фінансів,
підприємництва, бізнесу та управління, впливу на них інформаційних
технологій, євроінтеграції, умов воєнного становища та інше.

Для здобувачів вищої освіти, науковців і фахівців.

Матеріали збірника подаються в авторській редакції та друкуються
мовою оригіналу.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен,
географічних назв, цитат та інших відомостей несуть автори публікацій.
Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» при
використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на
авторів і видання є обов'язковим.

Відповідальний за випуск – декан економічного факультету, к.е.н.,
доцент Кириченко Н. В.

Технічний редактор: к. філол. н., доцент кафедри публічного
управління, права та гуманітарних наук Главацька Ю. Л.

Розповсюдження і тиражування матеріалів без офіційного дозволу
Херсонського державного аграрно-економічного університету
заборонено!

© Колектив авторів, 2025

© ХДАЕУ, 2025

ЗМІСТ

Turgunova Y., Gierszewska A. Przedsiębiorczość w kontekście kształtowania społeczeństwa 5.0	6
Yakymchuk Yu. Socio-economic, environmental and humanitarian foundations for the development of public management and administration in Ukraine	9
Микитас А., Морін Р., Скібіна Т. І. The impact of digital currencies on the global economy	13
Акімов В. В., Бойко Л. О. Вплив діджиталізації на стратегії ціноутворення в умовах цифрової економіки	18
Бержата О. Ю., Мірошніченко І. С. Вплив зовнішніх економічних факторів на фінансову ефективність авіаперевізників	21
Болоненкова О. О., Матусяк Г. І. Феміністичні обрії тревелогів Софії Яблонської	24
Борисов Є. І., Шепель І. В. Інноваційні рішення в управлінні підприємством: технології, сфери застосування та результати	27
Бречко Д. В., Коваль С. В. Формування трудового потенціалу аграрних підприємств: чинники, проблеми та напрями оптимізації	31
Вдовиченко В. В., Макухіна С. В. Розвиток професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери гостинності	34
Верлата Г. І., Якимчук А. Ю. Роль демократії участі в управлінні державою	37
Ворона К. В., Стрикаленко Є. А. Мотивація студентів до занять фізичного виховання	41
Гаврилова С. А., Сакун А. Ж. Професійний бренд бухгалтера в реаліях воєнного стану в Україні	46
Гаркавенко П. О., Новікова М. М. Крос-культурні аспекти в прийнятті управлінських рішень	49
Заславська А. В., Письменна М. С. Цифрова трансформація аудиту	52
Капрелова А. Р., Скібіна Т. І. Аналіз зовнішніх факторів у публічній політиці під час кризових ситуацій	57
Кашук Н. В., Коваль С. В. Оподаткування бізнесу: переваги та ризики кожної системи	62
Кириченко В.М., Бурлакова К.О. Цифрова трансформація систем менеджменту як чинник розвитку молодіжного підприємництва в умовах сучасних викликів	65
Корж В. С., Шепель І. В. Вплив цифрової трансформації на конкурентоспроможність та стратегії підприємств	67

Корнута Т. В., Новікова М. М. Ефективність інструментів громадської участі в публічному управлінні в умовах воєнного стану	71
Кошуба Д. І., Круковська О. В. Підприємство готельного, курортного та туристичного сервісу як суб'єкт господарської діяльності	74
Кушнерьова Д. Ю., Панченко В. А. Цифровізація бухгалтерського обліку: сучасний стан та перспективи розвитку	78
Ліштван О. О., Кононенко Л. В. Цифровізація податкового обліку: виклики та перспективи для України	81
Мінакова Є. А., Шепель І. В. Від традиційного до цифрового: як технології змінюють фінансовий облік	85
Мірошніченко І. С. Психологічна просвіта як засіб профілактики тривожності серед студентської молоді	89
Міхєєва А. В., Пристемський О. С. Особливості аудиту фінансової звітності страховика	92
Мунтян І. В., Коваль С. В. Механізми та ефективність державної підтримки садівництва і виноградарства в системі аграрної політики України	95
Новрузов Амрі, Панченко В. А. Особливості впливу факторів зовнішнього середовища на функціонування авіакомпанії	98
Павлова А., Бойко Л. М. Foreign language influence in the naming of coffee shops: the cases of Lviv and Kherson	103
Пелих А. О., Сисоліна Н. П. Оцінка ефективності та коригування стратегії у підприємстві	105
Пилипенко Я. В., Правоторова О. М. Правові обмеження та етичні стандарти поведінки публічного керівника як фактор формування іміджу	109
Пилипенко Я. В., Сакун А. Ж. Значення внутрішнього контролю в малому бізнесі	114
Попова М. О., Дуга В. О. Соціальна відповідальність готельно-ресторанного бізнесу під час війни	117
Радченко О.А. Психологічна стійкість особистості у період соціальних криз: міждисциплінарний підхід	121
Рощук А. В., Бойко Л. О. Коливання цін на аграрну продукцію та їх вплив на фінансову стійкість фермерських господарств	122
Рощук А. В., Главацька Ю. Л. Критичне мислення як принципова концепція освіти	125
Рубаненко І. М., Шепель І. В. Система моніторингу факторів впливу на механізм функціонування електронної комерції	128
Сиса Є.Л., Назарова Г.Б. Організація і методика оцінки стану розрахунків з нерезидентами під час виконання узгоджених процедур	132

Сушич В. С., Совач К. О. Навчання аудіювання: переваги та виклики	135
Ференс А., Драчук С. П. Формування і популяризація неолімпійських видів спорту в Україні та світі	139
Царьков С. Е., Коваль С. В. Демографічні трансформації та трудова мобільність як стратегічні детермінанти розвитку ринку праці в Україні	142
Шепель І. В. Фінансовий облік та податкова політика: взаємозв'язок та вплив на фінансові результати	145

Turgunova Y. – uczennica 3 e kl. CKZiU w Słubicach

Gierszewska A. – wychowawca, odpowiada za przedmioty zawodowe ekonomiczne

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ W KONTEKŚCIE KSZTAŁTOWANIA SPOŁECZEŃSTWA 5.0

Przedsiębiorczość stanowi jeden z najstarszych instytucjonalnych przejawów aktywności ludzkiej. Na przestrzeni swojej historii jej istota i rola ulegały nieustannym, nierzadko fundamentalnym przemianom. We współczesnej fazie rozwoju gospodarczego przedsiębiorczość postrzegana jest jako fundament funkcjonowania gospodarki. Warto zaznaczyć, że obecnie obserwujemy nową falę zainteresowania tym zjawiskiem. Niemniej jednak, nadal brak jednoznaczności w zakresie interpretacji samego pojęcia „przedsiębiorczość” [1].

Obecny etap rozwoju społeczeństwa cechuje się nie tylko wzrostem znaczenia przedsiębiorczości, lecz również jej ciągłą transformacją, co jest ściśle powiązane z formowaniem się koncepcji Society 5.0. Społeczeństwo to charakteryzuje się wysokim stopniem integracji przestrzeni cyfrowej i fizycznej, co z kolei rodzi konieczność łączenia wzrostu gospodarczego z rozwiązywaniem problemów społecznych [2].

Współczesna przedsiębiorczość w coraz większym stopniu wspiera realizację założeń Society 5.0 [3]. Pomimo iż tradycyjnie głównym celem działalności przedsiębiorczej było osiągnięcie zysków ekonomicznych na poziomie indywidualnym, to obecnie przed przedsiębiorcami stawiane są również wyzwania o charakterze społecznym i ekologicznym, które wymagają równoległego zaangażowania.

Transformacja cyfrowa, będąca integralną częścią Society 5.0, wpływa na przekształcenie podejść do prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. Nowoczesne technologie cyfrowe są

systematycznie integrowane z istniejącymi technologiami, produktami oraz usługami. Obserwujemy aktywne wdrażanie innowacji oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych we wszystkich sferach działalności gospodarczej i życia społecznego [4].

Analitycy Globalnego Centrum Cyfrowej Transformacji Biznesu (Global Center for Digital Business Transformation) działającego przy szwajcarskim Instytucie Rozwoju Zarządzania IMD oraz w firmie Cisco, w swoich raportach poświęconych kondycji gospodarki światowej posługują się obrazem „cyfrowego wiru”. Obserwujemy dynamiczny rozwój i głęboką transformację niemal wszystkich obszarów działalności przedsiębiorczej.

Cyfryzacja przedsiębiorczości stwarza wiele nowych możliwości, jednak ich efektywne wykorzystanie wymaga gruntownych zmian w niemal wszystkich procesach biznesowych. Przykładowo, platformy cyfrowe umożliwiają optymalizację procesu wymiany informacji pomiędzy uczestnikami rynku. Co więcej, transformacja cyfrowa przyczynia się do poprawy jakości produkcji dóbr i świadczenia usług, przy jednoczesnym obniżeniu kosztów operacyjnych.

Duże przedsiębiorstwa szybciej adaptują się do zmieniających się warunków rynkowych. Posiadają one znaczące przewagi, wynikające z rozbudowanego zaplecza informacyjnego, zapewnianego przez wyspecjalizowanych pracowników, a także zdolności do pozyskiwania i przetwarzania wiarygodnych informacji innowacyjnych, które można następnie skutecznie wdrażać [5]. Wspomniane czynniki wpływają negatywnie na względną efektywność działania sektora małych przedsiębiorstw, których możliwości adaptacyjne do technologii cyfrowych są ograniczone, a wsparcie prawne i ekonomiczne działalności gospodarczej – w praktyce nieobecne.

Współczesny etap rozwoju społecznego warunkuje ciągłe zmiany w działalności przedsiębiorczej. Przedsiębiorczość, mimo swego historycznie ugruntowanego charakteru, ulega dziś głębokim przemianom, przekształcając się w

podstawę gospodarki, która musi odpowiadać nie tylko na potrzeby ekonomiczne, ale również na wyzwania społeczno-ekologiczne.

Cyfryzacja otwiera przed przedsiębiorcami szerokie możliwości w zakresie optymalizacji procesów, zwiększenia efektywności oraz wdrażania innowacji. Szczególnie dotkliwie wyzwania związane z cyfrową adaptacją odczuwają małe i średnie przedsiębiorstwa, które często funkcjonują przy ograniczonych zasobach, wykazują niższą elastyczność technologiczną oraz nie dysponują odpowiednim wsparciem instytucjonalnym.

Źródła

1. Ratten, V. Entrepreneurship: Definitions, opportunities, challenges, and future directions. *Global Business and Organizational Excellence*, 2023, 42(5), 79-90. <https://doi.org/10.1002/joe.22217>

2. Савченко, В., Кононенко, Л., & Карнаушенко, А. (2023). Циркулярна економіка в умовах формування Society 5.0. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (16), 166-174. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.22>

3. Hoogendoorn, B.; Van der Zwan, P.; Thurik, R. Sustainable entrepreneurship: The role of perceived barriers and risk. *J. Bus. Ethics*, 2019, 157, 1133–1154 <https://link.springer.com/article/10.1007/s10551-017-3646-8>

4. Кононенко Л. В., Назарова Г. Б., Куц В. І. Трансформація форм бухгалтерського обліку в умовах розвитку digital-технологій. *Економічний простір*. 2021. № 168. С. 132–137 <https://doi.org/10.32782/2224-6282/168-22>

5. Скрипник А. В., Саяпін С. П. Інформаційне забезпечення в дорадництві з використанням сучасних інноваційних Інтернет-технологій. *Економіка АПК*. 2019. № 12. С. 46-60. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201912046>

6. Raporty i analizy World Economic Forum (WEF) – dotyczące wpływu technologii na gospodarkę i przedsiębiorczość.

7. Publikacje OECD na temat cyfryzacji MŚP – analiza barier i polityk wspierających adaptację technologiczną.

8. Raporty Global Center for Digital Business Transformation.

9. Raporty Keidanren (Federacja Biznesu Japonii).

Yakymchuk Yu. – master student Erasmus, University of Information Technologies and Management, Rzeszów, Poland, National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine

SOCIO-ECONOMIC, ENVIRONMENTAL AND HUMANITARIAN FOUNDATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION IN UKRAINE

Introduction. The imposition of martial law in Ukraine, triggered by the full-scale invasion of the Russian Federation in 2022, has profoundly altered the functional landscape of the law enforcement system. Martial law necessitates specific measures that transcend peacetime administrative practices, demanding increased efficiency, adaptability, and resilience from security institutions [1; 2; 3]. Under martial law, the President of Ukraine, in accordance with the Law of Ukraine «On the Legal Regime of Martial Law» (2015), is authorized to expand the powers of law enforcement bodies. However, the rapid implementation of such legal provisions has revealed gaps in preparedness, especially in [3; 4; 7; 8]:

- the regulation of use of force,
- temporary restriction of rights,
- coordination with military command,
- managing public order under stress conditions.

The effectiveness of law enforcement during wartime hinges on [4; 5; 6]:

- training and morale of personnel,
- communication channels between agencies,
- availability of technical resources,
- legislative clarity.

A study of regional departments reveals discrepancies in operational readiness (tab. 1).

Table 1.

Regional Performance Metrics (2023)				
Region	Response Time to Security Threats	Civilian Trust Index (%)	Interagency Coordination Level (1–10)	Equipment Modernization Level (%)
Kyiv	7 min	72	9	85
Lviv	9 min	78	8	80
Kharkiv	11 min	64	7	70
Mykolaiv	13 min	59	6	65
Dnipro	8 min	68	7	75

Source: Ministry of Internal Affairs Reports (2023), author’s analysis.

Table 1 illustrates comparative performance indicators of law enforcement agencies across five Ukrainian regions in 2023. It covers four key criteria: response time to security threats, the civilian trust index, the level of interagency coordination, and the degree of equipment modernization. The highest scores were recorded in Kyiv and Lviv, indicating stronger preparedness for operations under martial law. Kharkiv, Mykolaiv, and to some extent Dnipro showed lower results, suggesting a need for additional funding, personnel training, and institutional capacity building. Overall, the table highlights uneven development and the urgent need to standardize law enforcement practices across the country during emergency conditions [1-4].

In the process of investigation, the author identified such key problems:

- fragmentation of jurisdiction during joint operations with military forces;
- lack of digital integration among police, border guards, and intelligence units;
- psychological strain on law enforcement officers due to prolonged wartime pressure;
- insufficient legal procedures for detention, confiscation, and control under martial law.

In accordance with the identified problems, the author proposes the following ways to solve them:

- Legislative reform – develop adaptive wartime policing protocols with flexible yet rights-conscious guidelines;

- Training modules – integrate military-level tactical training into police academies;
- Unified command system – establish a national coordination center for emergency law enforcement operations;
- Digital infrastructure – implement blockchain-secured case management systems;
- Public trust building – transparent accountability measures for force usage under martial law conditions.

The introduction of martial law in Ukraine as a result of the full-scale armed aggression by the Russian Federation has become a critical test for all components of the national security system, particularly law enforcement agencies. The findings of this study indicate that Ukraine's law enforcement system has shown both significant adaptive potential and a number of structural weaknesses that substantially reduce its efficiency in extraordinary conditions.

Conclusions. Analysis of regional indicators over the past years shows considerable variation in response time, public trust levels, technical readiness, and interagency coordination. For instance, in 2021 the average trust level in police across Ukraine ranged from 45% to 50%, while in 2023 some regions (Lviv, Kyiv) surpassed 70%. This improvement reflects the impact of patriotic mobilization and the Ministry of Internal Affairs' efforts toward transparency and communication. However, increased trust was not matched by equivalent institutional capacity. In 2022–2023, the number of registered offenses related to illegal arms trafficking and property crimes increased by 24%, indicating disorganization in preventive policing. Especially critical is the low level of digital integration across security services – only 60% of regional departments have access to the unified electronic investigation system.

Martial law highlighted personnel challenges: over 35% of officers in frontline zones experience chronic emotional exhaustion, negatively impacting decision-making quality. The current training system has proven unprepared for the

realities of hybrid warfare and asymmetric threats. Therefore, enhancing the effectiveness of Ukraine's law enforcement system under martial law requires a comprehensive reevaluation of both legal and organizational foundations. In the short term, efforts should focus on: digital modernization of investigative operations, developing flexible legal frameworks for crisis action, psychological support for officers, a unified national coordination center for interagency collaboration. In the long term, Ukraine must adopt a new model of law enforcement adapted to conditions of permanent security turbulence. This model should be based on transparency, technological advancement, and a high level of accountability for actions taken under emergency limitations on civil liberties. In conclusion, the transformation of the law enforcement system under martial law is not only a challenge but also an opportunity for comprehensive renewal of Ukraine's security architecture in line with the standards of the democratic world.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law", 2015.
2. Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Annual Law and Order Report, 2023.
3. OSCE Report on Law Enforcement Activities in Crisis Periods in Ukraine, 2022.
4. Kravchenko S. Policing in Conflict Zones: Lessons from Eastern Europe. Kyiv: LexGroup, 2023.
5. UNODC. *Guidelines for Law Enforcement in Emergency Situations*, 2022.
6. Parkhomenko O. Digital Transformation in the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Kharkiv : Yurinkom Inter, 2024.
7. Якимчук А. Ю., Валух А. М., Пахаренко О. В. Стратегія інформаційного забезпечення управління еколого-економічною безпекою України в умовах військово-політичної нестабільності. Монографія. Рівне: НУВГП, 2020. 154 с.

8. Yakymchuk A., Valyukh A. et al. Public Administration and Economic Aspects of Ukraine's Nature Conservation in Comparison with Poland. In: Kantola J., Nazir S., Salminen V. (eds) *Advances in Human Factors, Business Management and Leadership*. AHFE 2020. *Advances in Intelligent Systems and Computing*, vol 1209. Springer, Cham. Online 978-3-030-50791-6. Scopus, 2020.

Микитас А. С. — здобувачка вищої освіти (бакалавр), Херсонський державний аграрно-економічний університет.

Морін Р. — здобувач вищої освіти (бакалавр), Університет імені Крістіана Альбрехта.

Скібіна Т. І. — к.е.н., доцент, доцент кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук, Херсонський державний аграрно-економічний університет.

THE IMPACT OF DIGITAL CURRENCIES ON THE GLOBAL ECONOMY

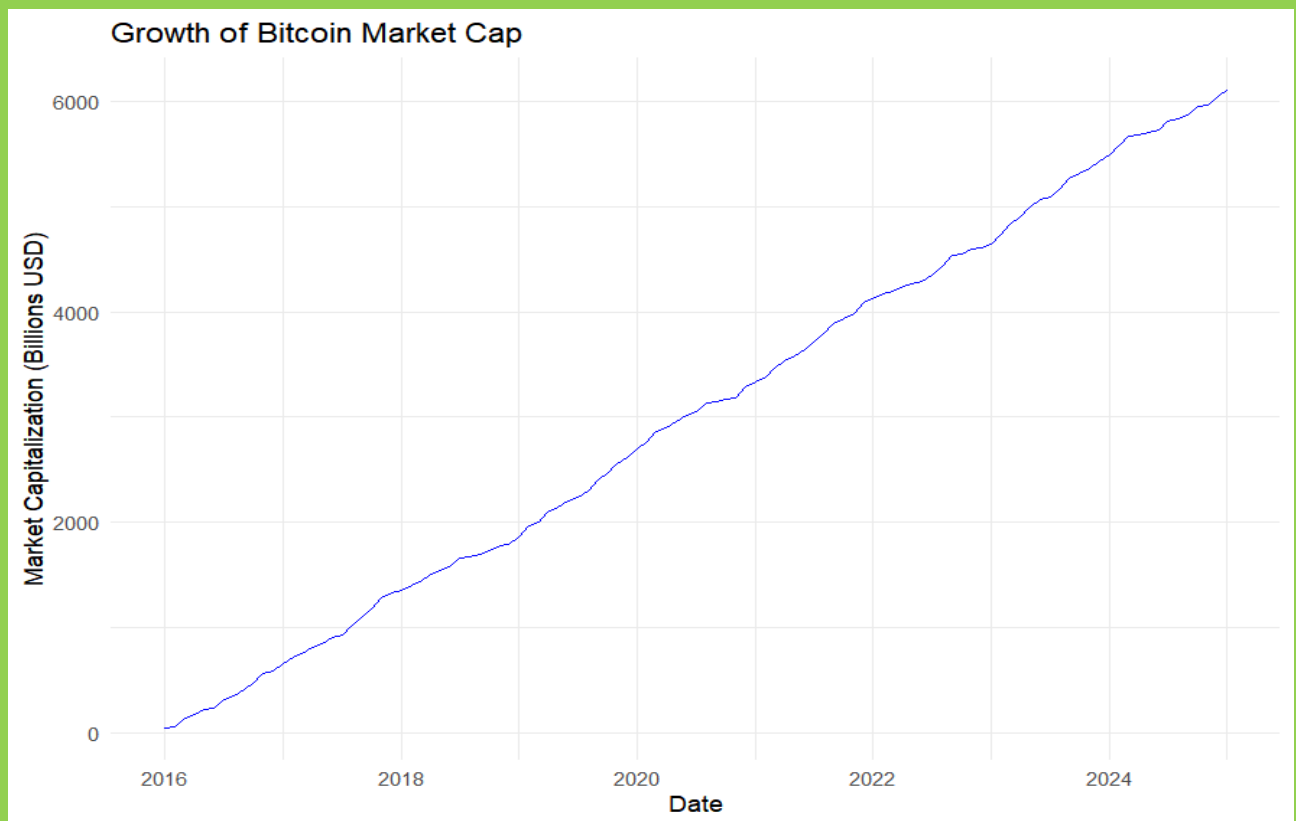
The emergence of digital money – especially cryptocurrencies like Bitcoin and Ethereum, alongside Central Bank Digital Currencies – has sparked a major transformation in the global economy. These technologies are redefining financial structures and challenging the role of traditional banks in money management.

Cryptocurrencies are decentralized and use blockchain technology, while CBDCs are government-issued digital currencies designed to merge traditional financial systems with modern technological advances [1].

The rise of digital currencies disrupts traditional financial institutions by enabling peer-to-peer transactions without intermediaries. This decentralization lowers transaction costs, broadens access to financial services, and facilitates international transfers. However, regulators remain cautious about their potential impact on financial stability [2].

A particularly notable effect is the facilitation of international trade. Cryptocurrencies make cross-border payments faster, cheaper, and more secure by eliminating the need for correspondent banks, ultimately boosting global trade efficiency [3].

To better understand the wider adoption and economic impact of cryptocurrencies, in particular Bitcoin, the evolution of its market capitalization was analyzed (Figure 1).



Graph 1. *Growth of Bitcoin Market Capitalization Over Time (2016–2025)* [4].

The provided graph showcases the increasing market cap of Bitcoin from 2016 to early 2025. A clear upward trajectory is visible, with periods of more pronounced growth, particularly around 2020 and 2021. These surges suggest a quickening pace of investor engagement and positive market sentiment. The sharp climb in value mirrors Bitcoin's rise as both a potential investment and a possible way to send funds across borders, plus, its use as a digital store of wealth.

This sustained expansion shows that digital currencies, with Bitcoin at the forefront, are earning more trust and becoming more embedded in the worldwide financial system. These developments bolster the idea that cryptocurrencies are transforming how we save and move money internationally, improving the effectiveness of global trade.

A study was also conducted – the results of which are shown in the following graph – to understand the competitive forces and expansion trends among the leading cryptocurrencies (Figure 2).

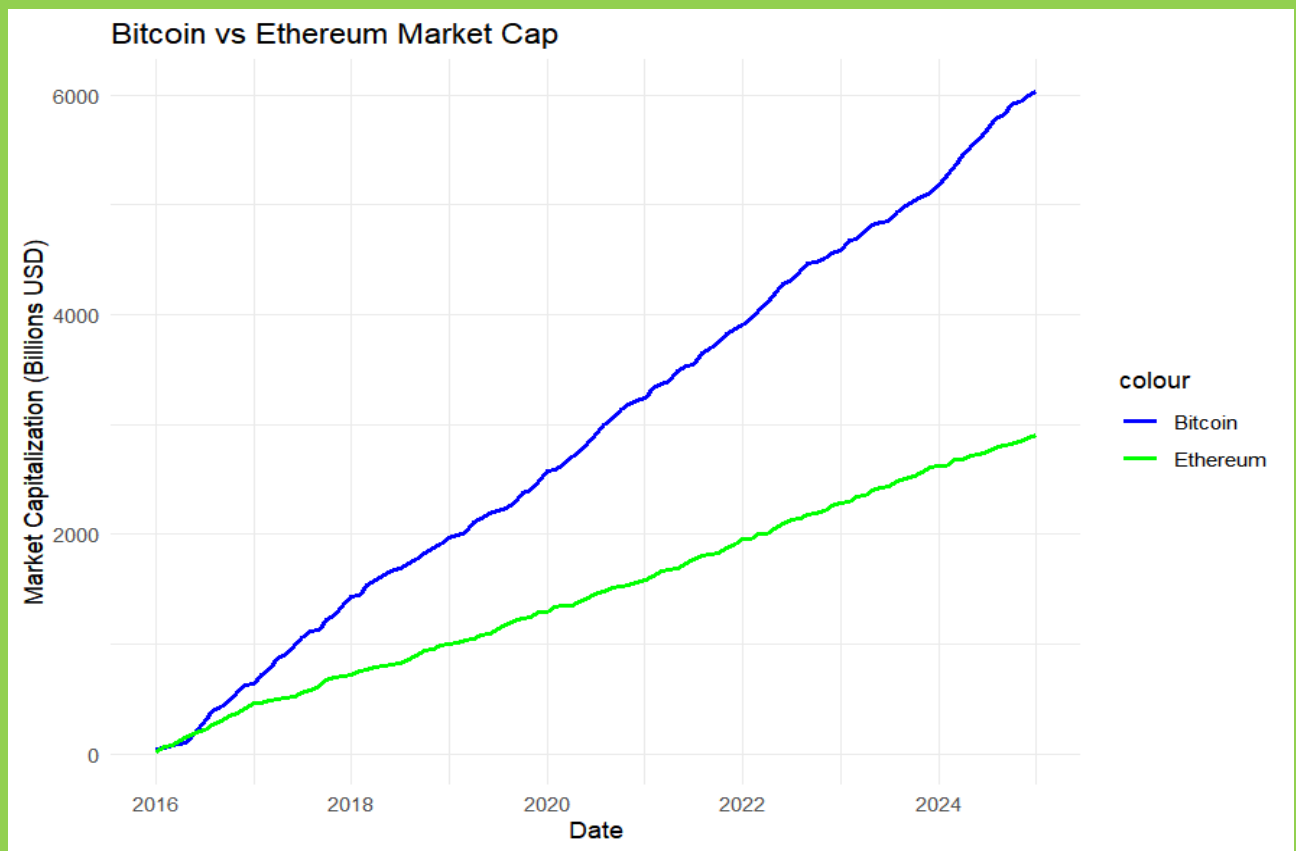


Figure 2. *Bitcoin vs Ethereum Market Capitalization (2016–2025)* [4; 5].

This chart illustrates the market cap movements of Bitcoin and Ethereum from 2016 to early 2025. Both cryptocurrencies show a consistent and significant rise in value, underscoring their growing significance in the worldwide digital economy.

Bitcoin maintains a larger market capitalization throughout the time-frame examined, solidifying its status as the leading cryptocurrency and the foremost store of value in the crypto space [3]. Its growth curve is pronounced,

particularly in the years after 2020, reflecting substantial investor faith, rising institutional uptake, and its role as a digital asset safeguard.

Despite a marginally slower rate of increase, Ethereum continues to experience considerable market growth. Its persistent upward trajectory is primarily fueled by its role as a smart contract platform, enabling decentralized applications (dApps), NFTs, and DeFi initiatives [3]. The increase in Ethereum's market capitalization demonstrates its technological value and expanding position within the blockchain landscape, extending beyond simple currency transactions.

This comparative analysis highlights the diverging yet complementary nature of the two leading digital currencies: Bitcoin as a digital gold and Ethereum as a programmable foundation for decentralized finance. Their simultaneous growth underscores the maturing of the cryptocurrency market and its increasing integration with the broader global financial system.

CBDCs aim to boost financial inclusion and make domestic payment systems better. Nations like China (Digital Yuan) and the Bahamas (Sand Dollar) are already trying out these digital currencies issued by their governments. By offering a digital substitute for cash, CBDCs could cut the costs of dealing with physical money, fight illegal acts like money laundering, and boost how transparent financial dealings are [2].

But, the central control inherent in digital currencies sparks worries about privacy, monitoring, and how much say governments will have in citizens' financial lives. A worldwide embrace of CBDCs could change monetary policies and the duties of central banks.

The key risk of cryptocurrencies is extreme price volatility. Bitcoin, for example, often experiences sharp value swings, making it unreliable as a stable store of value. This unpredictability exposes investors to significant financial risk and fuels calls for tighter regulation.

Cryptocurrencies face complex oversight due to their decentralized structure and involvement in illicit activities. Central Bank Digital Currencies offer a partial

solution through managed digital. However, they also introduce fresh issues, including cybersecurity risks, potential fraud, and the necessity of dependable digital infrastructure security.

Digital currencies are gaining significance in the worldwide economy. Cryptocurrencies are transforming the financial system via decentralization, whereas CBDCs present a regulated option with the possibility to enhance payment systems, financial inclusion, and global commerce. Key obstacles continue to be regulation, cybersecurity, and price swings. Broader usage of digital currencies will need transparent regulatory frameworks and technological dependability.

References

1. Central bank digital currency and global currencies. By Massimo Ferrari and Arnaud Mehl. 2021. URL: <https://www.ecb.europa.eu/> (date of application: 07.04.2025).
2. Digital Currencies Impact on Development of International Trade and Economy Growth. Authors : Madan Lal, Anuj Jatav. 2024. URL: <https://www.springerprofessional.de/en/> (date of application: 07.04.2025).
3. Bitcoin, Cryptocurrency and Global Finance Industry Disruption. By Sean Foley. 2024. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/oa-edit/> (date of application: 08.04.2025).
4. Bitcoin USD (BTC-USD). Historical Data. URL: <https://finance.yahoo.com/quote/BTC-USD/history/> (date of application: 08.04.2025).
5. Ethereum USD (ETH-USD). Historical Data. URL: <https://finance.yahoo.com/quote/ETH-USD/history/> (date of application: 08.04.2025).

Акімов В. В. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Бойко Л. О. – к. с.-г н., доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА СТРАТЕГІЇ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасних умовах стрімкого розвитку цифрових технологій діджиталізація дедалі більше проникає у всі сфери економічної діяльності, радикально змінюючи традиційні бізнес-моделі та підходи до управління підприємствами [1]. Одним із ключових аспектів, що зазнає суттєвих трансформацій під впливом цифрових інструментів, є ціноутворення. Використання великих даних (Big Data), штучного інтелекту, машинного навчання та аналітики в реальному часі відкриває нові можливості для формування цінових стратегій, що дозволяють більш точно реагувати на коливання попиту, поведінкові характеристики споживачів та конкурентне середовище. Водночас цифрова економіка висуває нові виклики: посилюється конкуренція, зростає прозорість ринку, що вимагає від компаній швидкої адаптації до змін [2]. У таких умовах аналіз впливу діджиталізації на стратегії ціноутворення стає важливою передумовою забезпечення конкурентоспроможності бізнесу на глобальному ринку.

Діджиталізація в економіці охоплює такі аспекти:

1. Цифровізація бізнес-процесів: впровадження цифрових технологій для автоматизації та оптимізації бізнес-процесів, таких як управління ланцюгами постачань, фінанси, маркетинг та продажі.
2. Електронна комерція: розвиток електронної комерції, зокрема, інтернет-магазинів, електронних ринків та платформ для онлайн-торгівлі.
3. Цифрові платежі: впровадження цифрових платіжних систем, таких як електронні гроші, мобільні платежі та криптовалюта.

4. Фінансова технологія (FinTech): розвиток фінансових технологій, таких як онлайн-кредитування, мобільні банки та robo-advice.

5. Інтернет речей (IoT): впровадження інтернету речей у промисловість, логістику та інші галузі економіки.

6. Великі дані (Big Data) та аналітика: використання великих даних та аналітики для прийняття бізнес-рішень та підвищення ефективності.

7. Штучний інтелект (AI) та машинне навчання: впровадження штучного інтелекту та машинного навчання у бізнес-процеси для підвищення ефективності та автоматизації.

8. Кібербезпека: забезпечення кібербезпеки та захисту даних у цифровій економіці.

9. Цифрова трансформація галузей: діджиталізація галузей економіки, таких як освіта, охорона здоров'я, транспорт та інші.

Водночас варто акцентувати увагу на перевагах і ризиках, які супроводжують процес діджиталізації в сфері ціноутворення. Серед основних переваг – підвищення точності встановлення цін, оперативне реагування на зміни ринкової кон'юнктури, можливість персоналізації цінових пропозицій для різних сегментів споживачів, оптимізація витрат на маркетингові дослідження та розширення доступу до глобальних ринків. Завдяки цифровим інструментам компанії здатні ефективніше прогнозувати поведінку споживачів, здійснювати гнучке управління попитом та оптимізувати прибутковість, створювати нові робочі місця та підвищувати рівень життя.

Однак поряд із перевагами існують і суттєві ризики. Надмірна залежність від технологій, кіберзагрози, ризик втрати конфіденційної інформації, етичні питання у використанні персональних даних споживачів, а також підвищення вартості впровадження та обслуговування цифрових рішень можуть суттєво ускладнювати функціонування бізнесу. Крім того, цифровізація загострює конкурентну боротьбу, оскільки доступ до інформації

стає більш відкритим і доступним для всіх учасників ринку, що вимагає постійного оновлення стратегій і технологічних рішень.

Діджиталізація суттєво трансформує традиційні підходи до формування цінових стратегій, надаючи підприємствам нові можливості для гнучкого управління попитом, підвищення конкурентоспроможності та оптимізації прибутків. Цифрові технології дозволяють точніше враховувати поведінку споживачів, швидше реагувати на зміни ринку та розробляти персоналізовані цінові пропозиції. Водночас зростає потреба в усвідомленому управлінні ризиками цифрового середовища, зокрема загрозами кібербезпеки, етичними питаннями використання даних та підвищеною конкуренцією. Таким чином, ефективне використання можливостей діджиталізації в сфері ціноутворення вимагає від підприємств стратегічного підходу, інвестицій у інновації та постійного вдосконалення цифрових компетенцій.

Використана література

1. Kyrylov Yu. Ie., Hranovska V. H., Krykunova V. M., Zhosan H. V., Boiko V. O. Tsyfrova ekonomika. Kryptovaliuty [Digital economics. Cryptocurrencies]: navchalnyi posibnyk. Kherson : OLDI-PLIUS, 2020. 228 p.
2. Бойко Л. ЦИФРОВА КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО АГРОБІЗНЕСУ. Синергія науки і бізнесу у повоєнному відновленні Херсонщини : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (ХНТУ, 26–28 квітня 2023 р.) у 2-х т. ; Т. 2 / за ред. О. В. Чепелюк. – Одеса : Олді+, 2023. С. 223-226. URL: <https://dspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/8138?show=full> (дата звернення: 13.04.2025).

Бержата О. Ю. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Української державної льотної академії

Мірошніченко І. С. – к. е. н., доцент кафедри менеджменту авіаційної діяльності Української державної льотної академії

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ФІНАНСОВУ ЕФЕКТИВНІСТЬ АВІАПЕРЕВІЗНИКІВ

Авіаційна галузь є однією з найбільш динамічних і стратегічно важливих складових світової економіки, яка забезпечує мобільність населення, розвиток міжнародної торгівлі, туризму, а також виконує ключову роль у глобалізації бізнесу. Проте водночас авіаперевізники залишаються надзвичайно вразливими до впливу зовнішніх економічних факторів, які формують середовище їх функціонування.

Особливої актуальності ця тема набуває у світлі останніх подій, таких як військові дії в Україні, збройні конфлікти в інших регіонах світу, пандемія COVID-19, економічні санкції та зростаюча вартість енергоресурсів. Ці фактори значно ускладнили ведення бізнесу в авіаційній сфері, поставивши перед перевізниками необхідність пошуку нових моделей управління фінансами, підвищення гнучкості та ефективності стратегічних рішень. Отже, дослідження впливу зовнішніх економічних факторів на фінансову ефективність авіаперевізників є надзвичайно важливим як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

На відміну від багатьох інших секторів, авіаційні компанії значною мірою залежать від умов, які вони не здатні контролювати [1]. Коливання цін на авіаційне паливо, зміни валютних курсів, економічна нестабільність у регіонах діяльності, колапси фінансових ринків, інфляційні процеси, геополітичні конфлікти, торговельні бар'єри та навіть глобальні пандемії – усі

ці чинники можуть мати прямий або опосередкований вплив на фінансову ефективність підприємств авіаційного транспорту [3].

Фінансова ефективність авіаперевізників визначається не лише здатністю генерувати прибуток, а й підтримувати стабільність грошових потоків, оптимізувати витрати, управляти ризиками та адаптуватися до ринкових змін [2]. В умовах глобальної нестабільності саме ефективне управління зовнішніми економічними викликами стає запорукою виживання й довгострокового успіху авіакомпаній.

Ретельний аналіз впливу зовнішніх економічних факторів на фінансову ефективність авіаперевізників дозволяє не лише глибше зрозуміти закономірності функціонування авіаційного ринку, а й виробити рекомендації щодо адаптації авіапідприємств до нових викликів глобального середовища. Основні зовнішні економічні фактори, які впливають на фінансову ефективність національних авіаперевізників, розкриті на рис. 1.

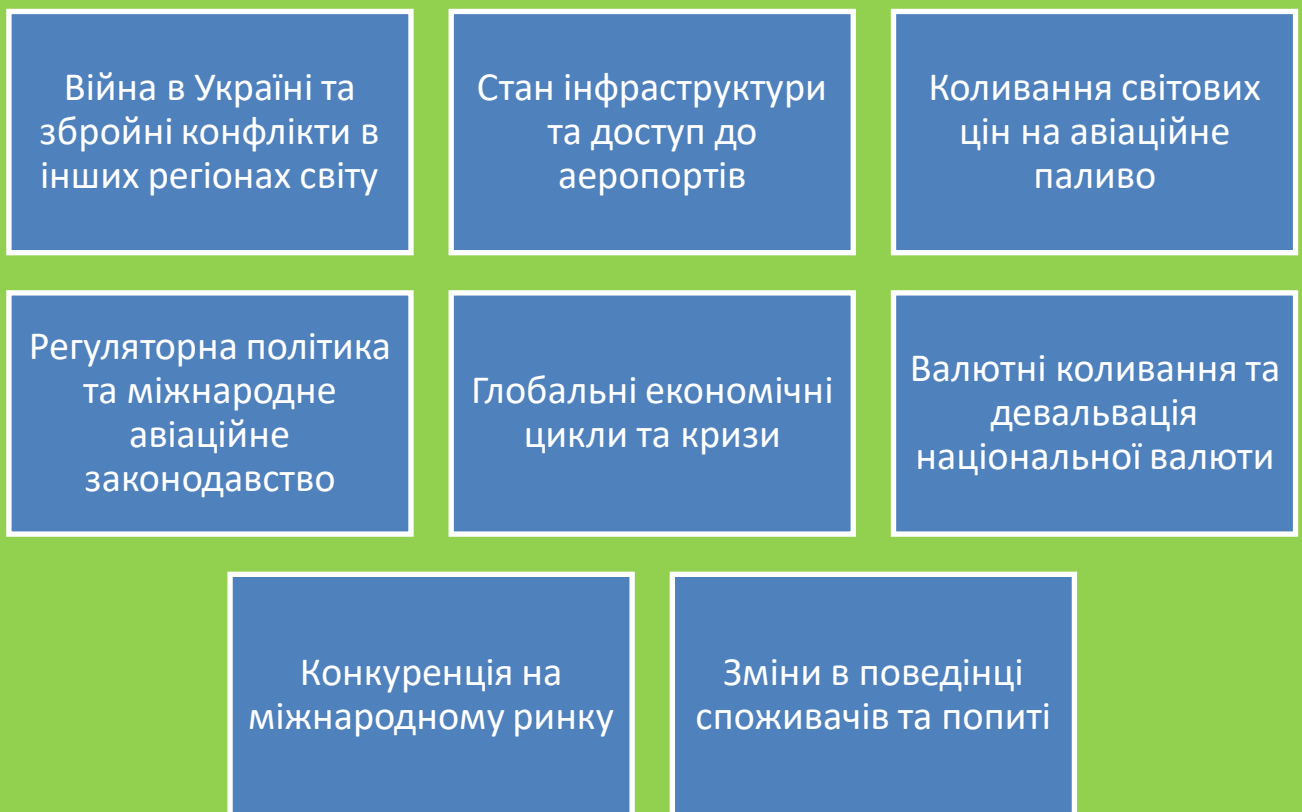


Рис. 1. *Основні зовнішні економічні чинники, які впливають на фінансову ефективність національних авіаперевізників [1], [2], [3].*

Отже, зовнішні економічні фактори є критичними для фінансової ефективності авіаперевізників. Успішне управління цими ризиками вимагає глибокого аналізу, стратегічного планування та адаптації до глобальних змін. Тому у сучасних умовах глобальної нестабільності, коли авіаційна галузь постійно перебуває під впливом фінансових криз, геополітичних загроз та інформаційних викривлень, забезпечення фінансової ефективності авіаперевізників набуває стратегічного значення. За таких обставин управлінські рішення повинні базуватись на комплексному, гнучкому та інтегрованому підході, який охоплює всі ключові сфери діяльності: фінанси, операції, стратегічне планування та комунікації. Саме така модель дозволяє не лише мінімізувати втрати під час криз, а й створює основу для подальшого сталого розвитку авіаційних підприємств та авіаційної галузі.

Успішність авіаційної компанії в кризових умовах визначається її здатністю швидко адаптуватися до змінного середовища, стратегічно мислити, приймати проактивні рішення та ефективно комунікувати як усередині організації, так і з зовнішніми стейкхолдерами — пасажирями, партнерами, регуляторами та інвесторами. Лише ті компанії, які вміють поєднувати оперативну гнучкість з довгостроковим баченням, здатні не лише витримати тиск кризових викликів, а й трансформувати їх у нові можливості для зростання та зміцнення конкурентних позицій.

Таким чином, зовнішні економічні фактори є критичними для забезпечення фінансової ефективності авіаперевізників, адже саме вони формують умови, в яких функціонує авіаційна галузь, визначаючи рівень витрат, доходів та загальну конкурентоспроможність авіаперевізників на національному й міжнародному ринках.

Використана література

1. Гаврилко Т. О., Ткаченко В. Ю. Банкрутство авіаційних підприємств в Україні: моделі оцінки ймовірності настання. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 44. С. 66–71.

2. Соловей Н. В., Костюнік О. В. Аналіз чинників фінансової стійкості авіаційних підприємств. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. 2018. Випуск 2(10). С. 140–143.

3. Соловей Н. В., Рибак О. М., Петрусенко Л. О. Антикризова програма авіакомпанії в умовах нестабільного фінансово-інформаційного середовища. *Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 2020. Випуск 1(82). С. 93–98.

Болоненкова О. О. – здобувачка другого (магістерського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Матусяк Г. І. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук Херсонського державного аграрно-економічного університету

ФЕМІНІСТИЧНІ ОБРІЇ ТРЕВЕЛОГІВ СОФІЇ ЯБЛОНСЬКОЇ

У 20–30-тих роках ХХ століття читачі галицьких газет відкривали для себе світ екзотичних мандрівок, у яких їх супроводжувала львів'янка Софія Яблонська – відважна мандрівниця, чий письменницький хист дав змогу перетворити враження від відвідин найвіддаленіших куточків планети на вартісні в художньому аспекті літературні твори. Її поїздки до країн Далекого Сходу й Африки, Австралії, Нової Зеландії та Північної Америки були сповнені небезпек і викликів, але молода жінка відчайдушно приймала їх, щоб, як вона зазначала в низці інтерв'ю, «переконатися, чи існують іще десь на світі райські острови» [1, с. 13]. Вирушивши 1927 року до Парижа з метою опанувати мистецтво кінематографа, С. Яблонська обрала долю, пов'язану з ризиками та перешкодами, подолання яких, безсумнівно, варте рефлексії в контексті гендерних студій.

Мета дослідження – окреслити феміністичний вимір тревелогів С. Яблонської й визначити особливості її гендерної ідентичності в контексті початку XX століття. **Об’єкт** роботи – книги тревелогів галицької мандрівниці «Чар Марока», «Далекі обрії» та «З країни рижу та опію». **Предмет** дослідження – феміністичні цінності та пріоритети С. Яблонської, ознаки її гендерної ідентичності.

Огляд життєвого і творчого шляху С. Яблонської дає підстави зробити висновок про те, що її інтелектуальним пошукам, становленню особистісної та культурної ідентичності властиве виразне феміністичне аранжування. Хоча авторка у своїх тревелогах ніколи не згадувала видатних представниць українського чи європейського феміністичного руху, припускаємо, що їхні уявлення про гендерні ролі жінки могли вплинути на формування світогляду славнозвісної української мандрівниці й письменниці, адже її широка ерудиція та глибока обізнаність із тогочасними культурними реаліями не викликають жодних сумнівів.

У тревелогах С. Яблонської відображено її послідовні кроки у відстоюванні ідеї гендерної рівності: вона зуміла поєднати не типові для сучасного їй суспільства соціальні ролі, пов’язані з низкою викликів, ризиків і небезпек, та щасливе сімейне життя. Попри те, що в її творах відсутнє відкрите декларування феміністичних світоглядних позицій, її беззастережно можна зарахувати до плеяди представниць кінця XIX – початку XX століття, чия діяльність позначилася на формуванні та розвитку феміністичного руху в Україні. Життєпис С. Яблонської засвідчує те, що цінності та пріоритети мисткині є суголосними ідеологічним принципам раннього українського фемінізму, а парадигма її гендерних ролей виходить за межі тогочасних уявлень про призначення жінки.

Аналіз книг «Чар Марока», «Далекі обрії» та «З країни рижу та опію» переконливо відображає схильність С. Яблонської долати гендерні обмеження, нав’язані патріархальним суспільством, заперечуючи штивність

дихотомії «чоловіче – жіноче» в культурному аспекті. Її вчинки показують, що «жіноче» не обов'язково асоціюється з пасивним і слабким. С. Яблонська не скільки відмовляється від традиційних гендерних ролей жінки, скільки охоче дозволяє собі те, що не суперечить її особистості, що гармонійно вкладається в парадигму її зацікавлень. Феміністичне світобачення славетної української мандрівниці позбавлене войовничих акцентів і намагання протиставити себе традиційним уявленням про жінку, а радше наділене інтересом до збагачення досвіду й нехтуванням застарілими табу. Іншими словами, С. Яблонська вибудовує свою феміністичну філософію, сутність якої полягає в незалежності від гендерних стереотипів і гармонійному поєднанні гендерно маркованих ролей з опертям на власні вподобання та зацікавлення. С. Яблонська цілковито не відмовляється від культурно-історичного спадку, що визначає соціальні очікування щодо жінки, а радше приймає його з корективами, які вносить з огляду на власні інтереси та прагнення.

Унікальність постаті С. Яблонської в культурно-історичному контексті першої половини ХХ століття полягає насамперед у тому, що вона створила самобутню модель гендерної ідентичності, що, з одного боку, базувалася на прогресивних феміністичних поглядах, пов'язаних із відстоюванням соціальної рівності прав обох статей, а з іншого, – спиралася на традиційні сімейні цінності, що уможливило виконання ролей дружини й матері двох синів. На відміну від таких знаних феміністок, як С. де Бовуар, вона не вважала, що ці функції жінки вбивають її свободу, а радше ілюструвала своїм життєвим шляхом можливість серединного варіанту, що знаходився між крайнім фемінізмом і патріархальним уявленням про призначення жінки. Саме ця унікальна модель дозволила С. Яблонській досягнути вершин особистої та професійної самореалізації, отримати розмаїтий досвід міжкультурного спілкування, стати авторкою вартісного літературного доробку й виплекати щасливу родину. Безпосередньо не декларуючи свої переконання, вона своєю діяльністю зробила значний внесок у руйнування соціальних стереотипів

щодо усталеної парадигми жіночих гендерних ролей, притаманної першій половині XX століття, і спряла формуванню образу успішної жінки, що гармонійно вписується в систему цінностей сучасної доби.

Використана література

1. Яблонська С. Листи з Парижа. Листи з Китаю: Подорожні нариси, новели, оповідання, есеї, інтерв'ю. Львів: ЛА «Піраміда», 2018. 368 с.

2. Яблонська С. Чар Марока. З країни рижу та опію. Далекі обрії: Подорожні нариси. Львів: ЛА «Піраміда», 2023. 372 с.

Борисов Є. І. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

Шепель І. В. – к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ: ТЕХНОЛОГІЇ, СФЕРИ ЗАСТОСУВАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки, інноваційні технології стають ключовим драйвером підвищення ефективності управління бізнес-процесами. Розвиток таких технологій, як штучний інтелект (ШІ), машинне навчання, хмарні обчислення, big data, Інтернет речей (IoT) та роботизована автоматизація процесів (RPA), докорінно змінює підходи до організації діяльності підприємств, дозволяючи оперативно приймати управлінські рішення, оптимізувати витрати та формувати нову якість взаємодії з клієнтами. Актуальність теми зумовлена не лише стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, а й необхідністю адаптації бізнесу до нових умов глобальної конкуренції, нестабільності ринків, цифрової поведінки споживачів і зростаючої потреби в аналітичній

підтримці управлінських рішень. Сучасні підприємства дедалі частіше інтегрують інноваційні рішення в усі ланки бізнес-процесів: виробництво, логістику, маркетинг, фінанси, HR та клієнтський сервіс. Це створює нові можливості для підвищення продуктивності, мінімізації людського фактору, прогнозування попиту, персоналізації продуктів і послуг.

У своїх дослідженнях Іванченко Н.О. стверджує, що впровадження цифрових платформ на підприємстві сприяє зменшенню циклу прийняття управлінських рішень на 30–40%, завдяки миттєвому доступу до актуальної інформації [1, с. 58]. Мельник А.С. акцентує увагу на тому, що використання штучного інтелекту в управлінні виробничими процесами дозволяє зменшити обсяг дефектної продукції на 20-25% [2, с. 47]. За даними Міжнародного економічного форуму, понад 70% компаній, які впровадили технології автоматизації бізнес-процесів, досягли зниження адміністративних витрат на 15–30% [3, с. 112].

Упровадження цифрових рішень, таких як ERP-системи, хмарні сервіси, аналітичні платформи, засоби автоматизації документообігу та комунікацій, змінює не лише інструментарій управління, а й саму філософію організаційної діяльності. Управлінська культура поступово переходить від ієрархічної моделі до гнучкої, відкритої, орієнтованої на дані (data-driven culture), де пріоритет надається швидкості реакції, прозорості рішень та колективному доступу до інформації. Структура організації адаптується до цифрового середовища шляхом скорочення проміжних ланок управління, інтеграції крос-функціональних команд, переходу до проєктної або матричної моделі управління. У таких умовах акценти зміщуються з формального контролю на результати, гнучкість та інноваційність. Це, своєю чергою, вимагає нових підходів до оцінки ефективності персоналу, розвитку внутрішнього підприємництва та підтримки постійного професійного зростання.

Таблиця 1.

**Приклади впровадження інноваційних технологій у сферу управління
бізнес-процесами**

Технологія	Сфера застосування	Результат / Ефект
Штучний інтелект (AI)	Управління виробництвом, CRM	Зниження дефектів, прогноз попиту, автоматичне обслуговування клієнтів
Big Data	Маркетинг, аналітика продажів	Персоналізація пропозицій, підвищення конверсії, аналітика споживчої поведінки
Хмарні технології	Бухгалтерія, фінанси, логістика	Віддалений доступ, гнучкість масштабування, зниження витрат на ІТ-інфраструктуру
RPA (роботизована автоматизація)	Облік, документообіг, звітність	Зменшення рутинної праці, скорочення помилок, прискорення обробки документів
Інтернет речей (IoT)	Склади, транспорт, логістика	Моніторинг в режимі реального часу, оптимізація маршрутів, контроль стану обладнання

Джерело: сформовано авторами за даними [4; 5].

Цінність персоналу перестає визначатися лише професійною спеціалізацією – на перший план виходять універсальні навички, зокрема здатність працювати з цифровими інструментами, взаємодіяти в гібридному середовищі, генерувати й впроваджувати нові рішення. Підприємства, що прагнуть до інноваційного розвитку, змушені інвестувати в навчання, цифрову трансформацію внутрішніх процесів і створення культури безперервного вдосконалення. У результаті змінюється парадигма управління: технології стають не просто інструментом підтримки бізнесу, а фундаментом стратегічного оновлення організації, де люди і цифрові рішення формують єдину систему цінностей, цілей та результатів. Таким чином, вплив інноваційних технологій на управління бізнес-процесами є всеохоплюючим та багатограним. Він охоплює не лише технічні аспекти автоматизації, а й змінює управлінську культуру, структуру організації, роль людського капіталу. Успішність використання інновацій залежить від готовності підприємства до змін, рівня цифрової компетентності персоналу, інвестицій у

технології та здатності адаптувати бізнес-модель до нових умов. Інноваційні технології є не лише інструментом модернізації, а й каталізатором стратегічних змін у бізнесі. Вони забезпечують конкурентоспроможність, адаптивність та сталість розвитку підприємств в умовах цифрової економіки.

Використана література

1. Іванченко Н. О. Цифрова трансформація управлінських процесів підприємства. *Економіка та держава*. 2022. № 6. С. 58–63.
2. Мельник А. С. Інноваційні технології в системі управління бізнес-процесами. *Бізнес-Інформ*. 2023. № 4. С. 47–52.
3. Савченко Т. Г. Інформаційні технології у фінансово-економічному управлінні підприємствами. *Наукові праці НУБіП*. 2021. Вип. 309. С. 112–118.
4. World Economic Forum. Future of Jobs Report 2023. URL: <https://www.weforum.org/reports/> (дата звернення 22.04.2025).
5. Мартинюк О. С. Технологічні інновації в логістиці та їх вплив на ефективність бізнесу. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2020. № 3. С. 89–94.

Бречко Д. В. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

Коваль С. В. – к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ЧИННИКИ, ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ

У сучасних умовах трансформації економіки та розвитку сільських територій питання формування та ефективного використання трудового потенціалу аграрних підприємств набуває особливої актуальності. Трудовий потенціал є інтегральною складовою ресурсного забезпечення аграрного виробництва, яка забезпечує безперервність технологічних процесів, ефективність використання землі та матеріальних ресурсів, а також інноваційний розвиток галузі. Водночас аграрний сектор України стикається з низкою викликів, серед яких – депопуляція сільських територій, старіння трудових ресурсів, низька престижність аграрних професій, міграція молоді та недостатній рівень підготовки кадрів.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переосмислення системи управління людським капіталом у сільському господарстві з урахуванням демографічних змін, технологічного оновлення аграрного виробництва, діджиталізації облікових і виробничих процесів, а також потреб у регіональному вирівнюванні трудовозабезпечення. Ефективне формування трудового потенціалу передбачає не лише кількісне забезпечення аграрних підприємств працівниками, а й якісну трансформацію – розвиток компетентностей, адаптаційних можливостей, управлінської мобільності та мотиваційної орієнтації персоналу. У наукових дослідженнях останніх років

визначено низку ключових чинників, що впливають на трудовий потенціал агросектору. Зокрема, Шевченко В.П. зазначає, що основним стримувальним фактором є трудова міграція сільського населення до великих міст і за кордон, що призводить до втрати молодих і продуктивних кадрів [1]. Дослідження Павленко О.М. засвідчує, що одним із найефективніших інструментів утримання персоналу в аграрній сфері є створення соціально-побутових умов та гнучких моделей зайнятості в період сезонних робіт [2]. Крім того, Петренко І.А. акцентує увагу на важливості розвитку системи дуальної освіти та профорієнтаційної роботи в аграрних регіонах, що сприяє поверненню молоді до сільських територій і формуванню сталого кадрового резерву [3]. Для узагальнення чинників та проблем, що впливають на трудовий потенціал аграрних підприємств, наведено табл. 1.

Таблиця 1.

Основні чинники впливу на трудовий потенціал аграрних підприємств

Фактор	Прояв	Вплив на трудовий потенціал
Демографічний	Відтік молоді, старіння населення	Зменшення працездатного контингенту
Соціально-економічний	Низький рівень оплати праці, слабо розвинена інфраструктура	Зниження мотивації до праці в сільському господарстві
Освітній	Невідповідність підготовки кадрів потребам агропідприємств	Дефіцит кваліфікованої робочої сили
Міграційний	Виїзд кадрів до міст, за кордон	Зменшення потенціалу розвитку локальних господарств
Організаційно-технологічний	Недостатня автоматизація, сезонний характер робіт	Плинність кадрів, високі навантаження у пікові періоди
Інституційно-державний	Обмежена підтримка кадрової політики у селі	Відсутність стимулів до кадрової стабільності

Джерело: сформовано авторами за даними [4; 5].

Таким чином, ефективне формування трудового потенціалу аграрних підприємств потребує системного підходу, що включає як інституційну підтримку держави, так і стратегічну кадрову політику самих підприємств. Серед основних напрямів оптимізації – стимулювання зайнятості молоді в сільській місцевості, розвиток аграрної освіти з урахуванням потреб ринку,

створення комфортних умов праці та проживання, запровадження цифрових інструментів управління персоналом, а також розвиток механізмів партнерства між освітніми закладами та аграрним бізнесом. Успішність аграрного сектору в довгостроковій перспективі значною мірою залежить від здатності не лише зберегти, а й наростити якісний трудовий потенціал, орієнтований на інновації, сталість і соціальну відповідальність.

Перспективи подальших досліджень у напрямі формування трудового потенціалу аграрних підприємств полягають у розробці комплексної моделі кадрового забезпечення сільськогосподарського виробництва, що базується на адаптивному управлінні людськими ресурсами в умовах демографічного спаду, технологічної модернізації та цифрової трансформації галузі. Важливим напрямом наукового пошуку є поглиблений аналіз регіональних відмінностей у структурі та динаміці трудових ресурсів, із виокремленням зон з високими ризиками трудового виснаження, а також розробка цільових механізмів стимулювання зайнятості в таких регіонах.

Використана література

1. Шевченко В. П. Демографічні виклики формування трудового потенціалу аграрного сектора. *Аграрна економіка*. 2022. № 4. С. 72–78.
2. Павленко О. М. Проблеми кадрового забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Економіка і суспільство*. 2021. № 25. С. 115–121.
3. Петренко І. А. Система професійної підготовки кадрів для аграрного сектору: сучасні орієнтири. *Науковий вісник ХНУ*. 2023. № 3. С. 88–93.
4. Державна служба зайнятості України. Аналітичний звіт про стан ринку праці в сільському господарстві 2023. URL: <https://www.dcz.gov.ua> (дата звернення 23.04.2025).
5. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO). Сільське господарство та людський капітал: перспективи 2030. 2022. URL: <https://www.fao.org> (дата звернення 23.04.2025).

Вдовиченко В. В. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Макухіна С. В. – старший викладач кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук Херсонського державного аграрно-економічного університету

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ

Впровадження нових технологій у сфері послуг, а також прагнення споживачів отримувати послуги професійного рівня сприяють розвитку підприємств та актуалізують проблему підготовки компетентних фахівців для даної сфери. Від інших галузей сфера послуг відрізняється тим, що послуга, яку отримує споживач, «спрямована на задоволення певних потреб людини», а її результат «споживається в процесі її надання». Отже, існує потреба у відповідній підготовці працівників, які безпосередньо контактують зі споживачем, створюють атмосферу та впливають на репутацію підприємства.

Серед найважливіших умінь і якостей працівників сфери послуг дослідники наголошують на комунікативних навичках, володінні мовою тіла та зовнішньому вигляді, особливо для тих працівників, хто має безпосередній контакт зі споживачами

Існують різні чинники, що впливають на наявність або відсутність комунікативних навичок. Серед них можна назвати притаманний від народження характер, аспекти виховання, життєве оточення, набутий досвід, загальний розвиток і знання, а також застосовані методи навчання. У будь-якому разі потрібна кропітка робота з виховання та навчання персоналу для отримання якісного сервісу.

Перелічимо основні комунікативні компетенції персоналу, які важливі у сфері гостинності:

- навичка розуміння потреб гостей – уміння відрізняти потребу від запиту, ставити уточнювальні запитання, здатність визначити найбільш пріоритетні мотиви гостя;
- застосування індивідуального підходу – властивість, завдяки якій персональне ставлення буде помічене й оцінене гостем; клієнтоорієнтованість – непоказне бажання посприяти гостеві та вміння сказати про це професійно;
- уміння вести діалог – слухати і чути співрозмовника, контролювати обсяг свого мовлення, вміння підтримати бесіду на різні теми;
- навички презентації товарів і послуг – уміння чітко і переконливо подати інформацію, зважаючи на потребу гостя; робота із запереченнями – уміння працівника правильно зрозуміти мотиви гостя, виявити справжню причину заперечення, знайти спосіб його нівелювати і відстояти інтереси компанії легко і невимушено з повагою до гостя;
- вміння сказати «ні» – навичка відмови, що тренується, при збереженні подальших доброзичливих стосунків;
- побудова стосунків на перспективу – здатність підтримувати стиль спілкування, приємний для гостя, створення системи дій, які приводили б до взаємовідносин надалі; ініціативність – фактор, завдяки якому співробітник може запропонувати нові ідеї, позначити помилки, довести до реалізації нові задуми на благо компанії;
- робота в команді – один із ключових чинників, за якого усвідомлюється важливість спільної справи, показник залученості;
- управління конфліктними ситуаціями – навичка пошуку причин і способів усунення конфлікту, застосування технік гасіння конфлікту.

До комплексу комунікативних знань та вмінь, що складають професійно-комунікативну компетентність працівника сфери послуг, варто віднести такі: володіння загальними і корпоративними нормами та правилами спілкування (повсякденного, ділового, святкового тощо), володіння мовою (дозволяє вільно передавати і сприймати інформацію, розуміння невербальної

мови спілкування, уміння налагоджувати взаємовідносини з людьми з урахуванням їх особливостей (соціокультурних, вікових, статевих тощо), уміння володіти ситуацією, прогнозувати поведінку інших учасників та досягати цілі комунікації, уміння впливати на співрозмовника та переконувати, здатність оцінювати співрозмовника та обирати оптимальну комунікативну стратегію в залежності від ситуації, уміння створювати позитивний образ [2, с. 15].

Під час професійного спілкування з клієнтом працівник має ефективно доносити інформацію та отримувати зворотній зв'язок, чути та сприймати думки та побажання клієнтів, вести конструктивний діалог, керувати власними емоціями, відчувати та розуміти настрій та емоції клієнтів, запобігати конфліктним ситуаціям, демонструвати культуру професійного спілкування і професійної поведінки [13, с. 255].

Слід відзначити, що високий рівень професійної культури позитивно впливає на ефективність комунікації, сприяє встановленню конструктивних взаємовідносин на основі взаємоповаги, довіри, підтримки, відданості справі.

Використана література

1. Бондар Н. Міжкультурна комунікація як передумова іншомовної підготовки фахівців сфери туризму. *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції*. Вінниця, 2019. С. 8–9.

2. Луговий В. І., Таланова Ж. В. Особливості стандартизації професійної невищої і вищої освіти: теоретико-методологічний аспект. *Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України*. 2017. №1 (94), С. 5–20.

3. Сарновська Н. Формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх фахівців сфери туристичного бізнесу. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. № 2 (61). С. 251–256.

Верлата Г. І. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Якимчук А. Ю. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук Херсонського державного аграрно-економічного університету

РОЛЬ ДЕМОКРАТІЇ УЧАСТІ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВОЮ

Демократія участі – це такий вид демократії, який забезпечує і гарантує безпосередню участь громадськості, членів територіальної громади у управлінні громадою або громадян в управлінні державою, а саме у процесах підготовки, ухвалення, реалізації та контролювання управлінських рішень. Головною особливістю демократії участі є безпосередня участь громадянина в суспільних процесах, в управлінні громадою через певні механізми участі [2].

Причинами прагнення громадян до участі у суспільних процесах, в управлінні громадою, державою є виникнення бажання впливати на владу через відповідні механізми участі.

Механізми представницької демократії є стандартними та основними, однак вони не можуть повною мірою забезпечити інтереси громади, кожного її члена, адже вплив громадян на владу через механізм виборів є непостійним, а періодичним, внаслідок цього можливості такого впливу суттєво обмежені [1].

Існують три основні рівні взаємодії влади з громадськістю:

- інформування (однобічний процес надання інформації громадськості, зацікавленим групам без урахування сприйняття та думки громадськості щодо предмету інформування; має важливе значення для формування інших рівнів взаємодії);
- консультування (процес вироблення і реалізації управлінських рішень влади та її політики на основі проведення консультацій з громадськістю;

виступає як взаємодія із частковою участю у випадку, коли владні органи враховують рекомендації та поради громадськості);

- активна участь (власна ініціатива та участь громадськості у процесах вироблення і реалізації публічної політики, а також в її експертизі, моніторингу та оцінюванні).

Механізми демократії участі – це сукупність, визначених нормативно-правовими документами, методів та інструментів впливу громадськості на діяльність влади та прийняття владних рішень, контролювання і моніторингу їхньої діяльності, посилення рівня залучення, діалогу та реагування влади [4].

Щодо головних механізмів демократії участі, визначені чинним законодавством України відносять:

- звернення громадян, що здійснюється у письмовій формі із зазначенням зауважень (пропозицій), заяв (клопотань), скарг громадян;

- громадські слухання – це організовані зустрічі громадськості з суб'єктами владних повноважень, для того, щоб підняти актуальні питання, що належать до компетенції місцевого самоврядування, ознайомлення з позицією місцевої влади з цих питань та надання пропозицій і зауважень [3];

- збори громадян за місцем проживання (для вирішення проблеми громади, для якої потрібно домовитися або спонукати владу до врахування колективного рішення. Такі збори громадян відрізняються від громадських слухань, оскільки мають різний порядок підготовки, проведення та правові наслідки);

- місцеві ініціативи (дозволяє ініціативній групі самостійно готувати проект рішення місцевої ради з певного питання і подавати його у визначеному порядку на розгляд органу місцевого самоврядування);

- консультативно-дорадчі органи (створюються громадянами при органах влади з метою їхньої участі у процесах вироблення рішень, надання можливості для вільного доступу до проектів рішень, іншої суспільно важливої інформації) [5];

- громадська експертиза (забезпечує оцінювання діяльності органів виконавчої влади інститутами громадянського суспільства, ефективності прийняття і виконання такими органами рішень, підготовку пропозицій щодо розв'язання суспільно значущих проблем, покращення роботи органів виконавчої влади) [1].

Перелік переваг від демократії участі для громади:

- підвищення рівня відповідальності, посилення підконтрольності та підзвітності влади;
- створення можливостей для більш ефективного вирішення місцевих проблем та задоволення потреб громадськості шляхом раціонального витрачання бюджетних коштів;
- покращення розуміння проблем громади, напрямів і шляхів їх вирішення;
- посилення рівня залучення та взаємного діалогу.

Перевагами для влади від демократії участі є:

- підвищення рівня поінформованості громадськості;
- зростання довіри громадян до влади, покращення іміджу влади;
- підвищення рівня громадсько-владної взаємодії через посилення згуртованості, співпраці, вироблення та реалізацію спільних рішень.

Підсумовуючи вищевикладений матеріал, можна сказати, що розширення та практичне використання механізмів демократії участі дасть змогу підвищити загальну спроможність центральної та місцевої влади (спільно з громадянами) до ефективного та результативного урядування. Сьогодні, і держава, і місцева влада, і громадськість чітко усвідомлюють, що розвиток владно-громадської взаємодії через практичне застосування певних форм і механізмів демократії участі є основою не тільки підвищення рівня прозорості та відкритості суб'єктів владних повноважень, але й рівня залучення громадян у демократичні процеси.

Використана література

1. Абрам'юк І. Демократія участі: механізми громадської участі на місцевому, регіональному та національному рівнях. К : RegioNet, 2014. 50 с.
2. Дзвінчук Д. І. Механізми демократії участі: суть та особливості застосування на місцевому рівні. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 1. С. 14–22.
3. Грицяк Н. В., Соловійов С. Г. Електронна демократія : навч. посіб. / за ред. Грицяк Н. В. К : НАДУ. 2015. 66 с.
4. Панцир С., Когут А. Е-демократія в Україні: рекомендації щодо впровадження політики та забезпечення її результативності. URL: https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/1_e-demokratiya.pdf (дата звернення: 12.04.2025).
5. Кузьменко В. М. Трансформація технологій демократичного управління в умовах розвитку інформаційного суспільства. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 3. С. 49–54.

Ворона К. В. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Стрикаленко Є. А. – к. н. з фізичного виховання і спорту, доцент, в.о. завідувача кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту Херсонського державного аграрно-економічного університету

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Фізичне виховання є однією з важливих складових навчального процесу, що сприяє розвитку фізичних, психічних і соціальних аспектів студентської молоді. Але студенти не проявляють належної мотивації до активної участі в заняттях фізичним вихованням, що є серйозною проблемою для забезпечення їхнього здоров'я, фізичної підготовленості та загального благополуччя. Мотивація студентів до занять фізичного виховання була об'єктом дослідження багатьох вітчизняних науковців. Зокрема значний внесок зробили: А. Загребельна, Л. Індиченко, С. Кара, І. Расторгуєва, В. Родигіна та інші.

Під мотивацією С. Кара, визначає комплексну систему мотивів, до яких відносять стимули, ситуативні чинники, потреби, що визначають та формують активність особистості та детермінують її поведінку [2, с. 258].

Мотиваційні потреби людини мають певну ієрархію. Згідно з теорією А. Маслоу, на базовому рівні знаходяться фізіологічні потреби: безпека, бажання спілкування, дружби, кохання і самоповаги. На найвищому рівні цієї ієрархії розташовуються потреби, пов'язані з самоактуалізацією, самореалізацією і особистісним розвитком.

Мотиваційна сфера в будь-якому виді діяльності виконує кілька функцій: спонукальну (стимулює людину до активності), спрямовальну (визначає мету діяльності) та регулювальну (встановлює ціннісні орієнтації та

мотиви, що керують діяльністю) [2, с. 258]. Мотивація до фізичної активності серед студентів це стан, що спрямований на досягнення оптимального рівня фізичної підготовленості та працездатності [3, с. 764]. Мотиви, що спонукають до занять фізичною культурою та спортом серед студентів, можна поділити на загальні та конкретні. Загальні мотиви включають бажання займатися фізичною культурою в цілому, тоді як конкретні стосуються прагнення займатися певними видами спорту або конкретними фізичними вправами для розвитку основних м'язів.

Після того, як буде встановлено основні мотиви, важливим напрямом формування мотивації студентів є розвиток ціннісного ставлення до фізичного виховання. Це передбачає, що викладач має показати позитивний вплив фізичних вправ на організм і переконати студентів у можливості досягнення успіху через систематичне фізичне самовдосконалення. Важливу роль у цьому процесі відіграє особистий приклад викладача і його педагогічна майстерність. Адже він має вміти зацікавити студентів, вибрати ефективні методи навчання, які відповідатимуть потребам студентів і їхнім цілям, що сприятиме задоволеності студентів заняттями та мотивуватиме їх займатися фізичним вихованням на постійній основі.

Серед основних комунікаційних каналів, що сприяють формуванню ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом серед студентів, можна виділити соціальні мережі, друковані ЗМІ, телебачення та інтернет-ресурси, адже дані канали дають змогу отримувати інформацію, яка впливає на сприйняття студентами фізичної активності [1, с. 18].

Для визначення мотивів здобувачів до занять фізичним вихованням нами було проведено анкетування серед студентів Херсонського державного аграрно-економічного університету, в якому взяли участь здобувачі різних факультетів. У результаті дослідження отримано та опрацьовано 30 анкет. Всім було запропоновано відповісти на 12 запитань розробленої анкети:

1. Я вважаю, що заняття фізичним вихованням важливі для мого здоров'я;
2. Я із задоволенням беру участь у заняттях фізичного виховання;
3. Заняття фізичним вихованням допомагають мені розвивати самодисципліну;
4. Фізичне виховання допомагає мені досягти моїх особистих спортивних чи фізичних цілей;
5. Я розумію, як фізичне виховання впливає на мою загальну успішність;
6. Мені цікаво дізнаватися нові вправи та техніки на заняттях;
7. Я прагну покращувати свої фізичні результати на кожному занятті;
8. Я відчуваю себе впевнено, виконуючи фізичні вправи під час занять;
9. Заняття фізичним вихованням допомагають мені знімати стрес та покращувати настрій;
10. Я вважаю фізичне виховання важливою частиною мого повсякденного життя;
11. Я бачу реальні зміни в моєму фізичному стані завдяки заняттям фізичним вихованням;
12. Я хотів(ла) б, щоб заняття фізичним вихованням проводились частіше.

Респондентам необхідно було оцінити, наскільки вони погоджуються з тверджень, використовуючи шкалу від 1 до 5, де: 1 бал це зовсім не згоден, а 5 – повністю згоден. Результати опитування представлені на рисунку 1.

Аналіз анкетування свідчить, що студенти найбільше сприймають заняття фізичним вихованням як спосіб зняття стресу та покращення настрою, адже загальна сума балів на питання № 9 становила 130 балів з 150 можливих, що вказує на високу оцінку студентами психологічних переваг фізичної активності.

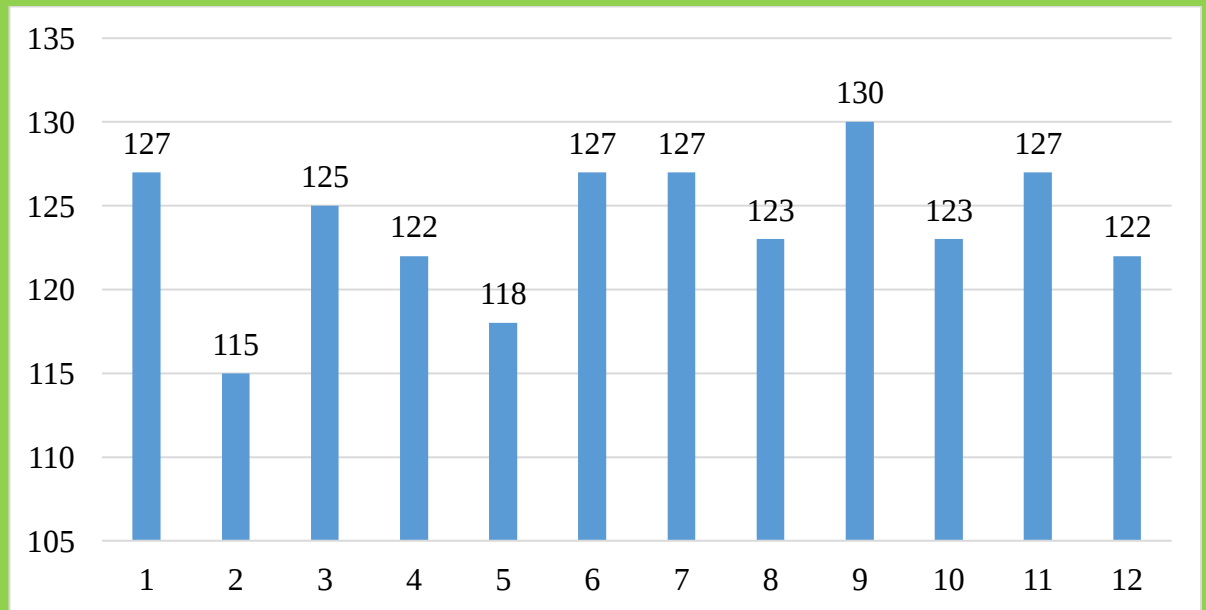


Рис. 1. *Загальна кількість балів наданих здобувачами на кожне питання анкети*

Найменше балів отримало питання № 2, що свідчить про те, що деяким студентам не дуже подобається брати участь у фізичних заняттях, хоча оцінка в 115 балів все одно залишається позитивною.

Проте більшість студентів мають позитивне ставлення до фізичного виховання, вважають його важливим для здоров'я та розвитку самодисципліни та відзначають його позитивний вплив на фізичний стан, зняття стресу та покращення настрою.

Оскільки фізичне виховання є важливою складовою освіти, необхідно створити систему, в якій фізичні вправи будуть частиною загального розвитку студента. Це дозволить сформувати зв'язок між фізичним здоров'ям і успіхами в навчанні. Для цього ефективним буде проведення університетських змагань, спортивних фестивалів, марафонів або проведення турнірів між ЗВО, в яких студентів мотивуватимуть до активної участі у фізичних заходах. Крім того, студенти можуть бути залучені до організації спортивних заходів або створення спортивних клубів, що дозволить їм відчувати свою роль у розвитку фізичної культури в університеті.

Мотивація студентів до занять фізичним вихованням є важливою складовою їхнього загального розвитку, зокрема для підтримання здоров'я та психоемоційного стану. Результати анкетування показали, що більшість студентів визначають фізичну активність як ефективний спосіб зняття стресу та покращення настрою. Однак, незважаючи на позитивне ставлення до фізичних вправ, деякі студенти не завжди проявляють бажання активно брати участь у заняттях, що вказує на необхідність удосконалення мотиваційних підходів. Важливим аспектом стане створення в університетах умов для розвитку фізичної культури, включаючи організацію спортивних заходів та активну участь студентів у спортивних клубах.

Використана література

1. Індиченко Л. С., Загребельна А. Ю. Проблема ціннісного ставлення студентської молоді до фізичної культури та спорту. *Креативний простір*. 2025. № 25. С. 17–19.
2. Кара С., Расторгуєва І. Мотивація студентів до занять з фізичного виховання як психолого-педагогічна проблема. *Наукові записки БДПУ. Серія: Педагогічні науки*. 2023. Вип. 1. С. 256–263.
3. Родигіна В. П. Мотивація студентів до занять з фізичного виховання в умовах дистанційної форми навчання. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*. 2022. С. 764–765.

Гаврилова С. А. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Сакун А. Ж. – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Херсонського державного аграрно-економічного університету

ПРОФЕСІЙНИЙ БРЕНД БУХГАЛТЕРА В РЕАЛІЯХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Воєнні дії на території України стали викликом для всіх сфер суспільного життя, зокрема й для професійної діяльності бухгалтерів. У складних економічних умовах зросла потреба у фахівцях, здатних оперативно адаптуватися, зберігати стабільність фінансового обліку, забезпечувати прозорість та правдивість звітності, виступаючи при цьому не лише технічними виконавцями, а й стратегічними партнерами керівництва підприємств.

1. Суть бренду професії бухгалтера.

Бренд професії – це не лише зовнішній образ, а й внутрішня ідентичність, що формується завдяки професійним компетенціям, етичним цінностям та соціальній значущості. У часи криз бренд професії бухгалтера проявляється через:

- надійність і стійкість – здатність утримувати контроль над фінансами навіть за умов дестабілізації;
- відповідальність – за прийняття обґрунтованих управлінських і податкових рішень
- гнучкість – в адаптації до змін у законодавстві, бізнес-середовищі, цифровій трансформації.

2. Вплив воєнного стану на трансформацію професії.

Воєнний стан посилив роль бухгалтера у збереженні життєздатності бізнесу. Основні трансформаційні напрями:

- Функціональна розширеність – бухгалтери беруть участь у стратегічному плануванні, антикризовому управлінні та комунікації з донорами / державними структурами.

- Цифровізація – активне використання хмарних сервісів, електронного документообігу та аналітичних платформ.

- Участь у гуманітарних та оборонних ініціативах – супровід фінансування соціальних проєктів, контроль прозорості фінансів благодійних фондів.

3. Зміна громадського та професійного сприйняття бухгалтера.

Воєнна реальність актуалізувала важливість бухгалтерської професії як гаранта економічної стійкості. Водночас, спостерігається:

- зростання рівня довіри до фахівців, які відповідають за фінансову безпеку підприємств;

- посилення ролі бухгалтерських асоціацій, зокрема Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України (ФПБАУ);

- усвідомлення суспільної місії – бухгалтер як суб'єкт, що забезпечує фінансову дисципліну навіть у надзвичайних умовах, відповідно до Міжнародного кодексу етики для професійних бухгалтерів (IFAC).

4. Шляхи зміцнення бренду професії бухгалтера.

Для посилення позитивного іміджу професії в умовах сьогодення необхідно:

- Активно комунікувати успішні кейси бухгалтерів у кризових умовах через ЗМІ та професійні платформи;

- Інтегрувати новітні технології – автоматизація, аналітика, ШІ, відповідно до Національної економічної стратегії до 2030 року, що передбачає цифрову трансформацію фінансової сфери;

- Безперервне професійне навчання – на основі вимог Положення про сертифікацію професійних бухгалтерів, затвердженого Мінфіном, адаптація до змін у законодавстві, зокрема Податкового кодексу України;

- Формувати етичні орієнтири – відповідно до Міжнародного кодексу етики для професійних бухгалтерів (IFAC), зокрема щодо прозорості та доброчесності.

Професія бухгалтера в Україні у воєнний час отримала нове дихання, глибший сенс і соціальну вагу. Її бренд більше не обмежується уявленням про рутинного обліковця – це професія, яка тримає економічний тил, забезпечує фінансову прозорість та допомагає зберігати стабільність у нестабільні часи. Майбутнє бухгалтерського бренду залежить від готовності фахівців відповідати викликам часу, дотримуючись законодавчих норм та етичних стандартів та трансформувати свою роль в економічній системі держави.

Використана література

1. Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41413> (дата звернення: 04.04.2025).
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 06.04.2025).
3. Податковий кодекс України (станом на 2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 07.04.2025).
4. Міжнародний кодекс етики для професійних бухгалтерів (IFAC), 2020. URL: <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IESBA-2020-Handbook.pdf> (дата звернення: 13.04.2025).
5. Національна економічна стратегія України до 2030 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-nacionalnu-ekonomichnu-strategiyu-na-period-do-2030-roku> (дата звернення: 13.04.2025).

Гаркавенко П. О. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Новікова М. М. – к. ю. н., доцент, доцент кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук Херсонського державного аграрно-економічного університету

КРОС-КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ В ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Динамічний розвиток сучасного світу характеризується процесами глобалізації та інтенсивної цифровізації, що чинять значний вплив на процеси формування та реалізації ефективних управлінських рішень. Посилення міграційних потоків, зростаюча взаємозалежність між країнами, розбудова глобального інформаційного простору – усі ці чинники зумовлюють необхідність врахування крос-культурних аспектів у всіх сферах суспільного життя. Зокрема, це стосується публічного управління як механізму реалізації державної політики, а також публічних управлінців як безпосередніх суб'єктів виконання функцій держави. Їхні позиції та рішення мають прямий вплив на стан і якість реалізації публічної політики, що обумовлює необхідність аналізу впливу крос-культурних комунікацій на процес прийняття управлінських рішень у публічному секторі.

Формування управлінських рішень у публічному секторі традиційно пов'язане з урахуванням широкого спектра чинників, включаючи правові, політичні, економічні та соціокультурні. У сучасних умовах особливого значення набуває чинник крос-культурної взаємодії, що безпосередньо впливає на якість та ефективність управлінських процесів.

Крос-культурні комунікації в публічному управлінні – це процеси обміну інформацією між представниками різних культур у межах державного або муніципального управління, що ґрунтуються на взаємній повазі, розумінні

культурних відмінностей та здатності адаптувати управлінські моделі до багатокультурного середовища. З огляду на постійне зростання культурного розмаїття суспільства, посадові особи органів публічної влади повинні володіти відповідними міжкультурними компетентностями, що дозволяють ефективно взаємодіяти з представниками різних етнічних, релігійних і соціальних груп.

У сфері професійної психології зазначена навичка має назву міжкультурної комунікативної компетентності, яка, за визначенням І.В. Кудлай, «виявляється у позитивному ставленні, толерантності та довірі, знанні принципів та правил міжкультурної комунікації, вмінні розуміти та взаємодіяти з представниками різних культур» [1, с. 153]. Отже, прийняття управлінських рішень у контексті крос-культурної комунікації вимагає не лише глибокого розуміння правових і організаційних механізмів, а й здатності до емпатії, комунікативної гнучкості та етичної чутливості. Такі рішення повинні враховувати не лише законодавчі норми, але й особливості менталітету цільових груп, що сприяє підвищенню легітимності та дієвості управлінських заходів.

Як суспільне явище, крос-культурна комунікація в публічному управлінні вирізняється такими ознаками: застосування декількох мов у процесі комунікації для забезпечення залучення широкої аудиторії (мультилінгвізм); інтерпретація «я-повідомлень» залежно від культурного контексту; вияв культурної чутливості та емпатії; увага до невербальних елементів комунікації (жести, міміка), що можуть мати різне значення в різних культурах.

Слід зазначити, що крос-культурні комунікації відіграють важливу роль у забезпеченні розуміння та підтримки принципів сталого розвитку, соціальної відповідальності й екологічної стійкості. В умовах глобалізації ці принципи набувають особливого етичного значення та є необхідною умовою для формування легітимних і ефективних управлінських рішень. Особливо це

стосується тих сфер, де довіра суспільства та соціальна справедливість є пріоритетними.

Водночас, варто звернути увагу на те, що розвиток крос-культурних комунікацій сприяє не лише зовнішній взаємодії публічних службовців із громадськістю, але й стабілізації діяльності самого органу. Зокрема, О.М. Романуха, досліджуючи крос-культурні комунікації у сфері менеджменту, зазначає, що запровадження відповідних практик має позитивні наслідки. Науковець пояснює це тим, що соціальні та культурні вподобання працівників впливають на їхнє ставлення до місця роботи, визначають характер та ефективність взаємодії між ними, забезпечують результативність управлінських рішень керівництва. Це дає змогу усувати культурні бар'єри, знаходити спільні цілі в діяльності працівників для досягнення основної мети організації [2, с. 609].

Відповідно, крос-культурні комунікації знаходять свій вияв у таких явищах, важливих для розвитку публічного управління: впровадження політики різноманітності та інклюзії, спрямованої на забезпечення інтеграції культурних меншин з метою їхнього представництва в публічних інституціях; адаптація управлінських практик під політику рівності, різноманітності та інклюзії, що передбачає врахування розмаїття культурних підходів до організації праці та комунікації; забезпечення підвищення професійної компетентності публічних службовців у сфері міжкультурної комунікації; врахування локальних традицій і звичаїв під час прийняття управлінських рішень для якісної реалізації загальнодержавної політики; використання крос-культурних комунікацій для розширення участі громадян у процесах прийняття управлінських рішень.

Отже, крос-культурні комунікації є важливим чинником формування ефективних управлінських рішень у публічному секторі. Формування міжкультурної компетентності у посадових осіб публічної влади має стати пріоритетом освітніх програм у сфері публічного управління, а також

предметом державної політики в галузі розвитку людського потенціалу. Саме така інтеграція правових, соціальних і технологічних підходів дасть змогу забезпечити стале, інклюзивне та ефективне управління в умовах нової реальності.

Використана література

1. Кудлай І. В., Бабіна В. О. Міжнародні зв'язки та крос-культурна комунікація. *Регіональні студії*. 2023. № 34. С.151–156.
2. Романуха О. М. Роль крос-культурних комунікацій у менеджменті організацій. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 608–613.

Заславська А. В. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Української державної льотної академії

Письменна М. С. – д. е. н., професор, декан факультету авіаційного менеджменту, професор кафедри менеджменту авіаційної діяльності Української державної льотної академії

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ АУДИТУ

Створення централізованих аналітичних ресурсів як у державному, так і в приватному секторах економіки є ключовим кроком для вдосконалення аудиту та фінансового менеджменту. Такий підхід передбачає об'єднання різних аналітичних функцій та інструментів в єдиному центрі, що забезпечує консолідацію та стандартизацію аналітичної діяльності.

По-перше, створення централізованих аналітичних ресурсів дозволяє ефективно використовувати обробку та аналіз даних у великих масштабах. Це важливо, адже обсяги фінансово-економічних даних у державному секторі можуть бути значними, а їх обробка в централізованому вигляді полегшує виявлення ключових тенденцій та ризиків.

Другий аспект полягає у забезпеченні єдиної методології та стандартів аналізу, що сприяє однорідності результатів, зменшенню ризиків хибних висновків. Це важливо для забезпечення надійності та об'єктивності аудиторських процедур. Прикладом можуть слугувати провідні державні банки. У випадку України можна згадати АТ КБ «ПриватБанк». Кількість транзакцій, які проходять через його систему, становить сотні мільйонів (особливо враховуючи наявність 19 мільйонів клієнтів, згідно з офіційною сторінкою банку), що також створює труднощі для обробки інформації. Тому для вирішення цих проблем потрібна централізація даних у більш простій формі на основі адаптивних програмних комплексів.

Використання інтерактивних підходів в аудиті як у державному, так і в приватному секторах є ключовим напрямком, підвищення ефективності та точності процедур [1]. Цей підхід передбачає використання спеціалізованих інтерактивних інструментів, які дозволяють аудиторам взаємодіяти з фінансовою інформацією в режимі реального часу. Використання інтерактивних підходів сприяє швидкому аналізу великих обсягів даних та виявленню закономірностей і тенденцій, що спрощує оцінку потенційних ризиків та аномалій. Такий підхід також дозволяє аудиторам активно взаємодіяти з клієнтами та зацікавленими сторонами протягом усього процесу аудиту, забезпечуючи більш ефективний обмін інформацією та сприяючи взаєморозумінню між усіма учасниками. Це може бути програмний комплекс, де учасники аудиту з обох сторін взаємодіють один з одним для отримання, коригування та обробки запитів із зазначенням термінів подання інформації в режимі реального часу [2].

Наприклад: «QuickBooks», «Sage», «Xero» автоматично розподіляють витрати за категоріями, відстежують розрахунки з постачальниками та готують звіти відповідно до вимог стандартів бухгалтерського обліку.

«QuickBooks» – це бухгалтерський програмний продукт, розроблений компанією Intuit. Він містить різноманітні інструменти для управління

бізнесом, включаючи відстеження доходів і витрат, створення та управління рахунками, підготовку податкових звітів та аналіз бізнес-процесів. QuickBooks доступний як для великих, так і для малих підприємств і може використовуватися як онлайн, так і як серверне програмне забезпечення.

«Sage» – потужне рішення для ведення бухгалтерського обліку та управління фінансовими даними, розроблене компанією Sage Group. Програма пропонує широкий спектр функцій, включаючи облік активів, розрахунок заробітної плати, аудит тощо. Sage особливо популярна серед середніх і великих компаній і доступна в декількох версіях, включаючи хмарні рішення.

«Xero» – це сучасний хмарний сервіс бухгалтерського обліку для малого та середнього бізнесу. З його допомогою ви можете відстежувати доходи та витрати, керувати рахунками, готувати податки та здійснювати онлайн-платежі. Завдяки хмарній технології зберігання даних, Xero дозволяє підключатися з будь-якого пристрою з доступом до Інтернету.

«IBM Watson», «Microsoft AI», «Google AI» можуть аналізувати великі обсяги неструктурованих даних (наприклад, текстові документи, аудіо- та відеозаписи), виявляти закономірності або аномалії та надавати прогнозні дані для допомоги аудиторам.

«IBM Watson» – це платформа штучного інтелекту від IBM, яка використовується для обробки великих обсягів даних, автоматизації бізнес-процесів, розробки інструментів підтримки прийняття рішень, а також інших додатків. Watson аналізує неструктуровані дані, веде діалог з людьми на їхній рідній мові та навчається на власному досвіді.

«Microsoft AI» – це набір різноманітних технологій штучного інтелекту, що надаються компанією Microsoft. Він включає в себе все: від машинного навчання та інтелектуальних ботів до когнітивних сервісів, здатних розпізнавати мову та обличчя. «Microsoft AI» використовується для різних цілей, таких як розробка додатків, аналітика даних, автоматизація процесів тощо.

«Google AI» – це портфель інструментів і технологій штучного інтелекту, розроблених компанією Google. Він поєднує в собі все – від систем машинного навчання до продуктів, які використовують штучний інтелект для поліпшення користувацького досвіду (наприклад, Google Assistant). Мета «Google AI» – зробити штучний інтелект більш доступним і корисним.

Проаналізувавши вищесказане, можна зробити висновок, що такі системи повинні бути прийняті в аудиторському секторі з метою ефективного аналізу. Очевидно, що програмні пакети, орієнтовані на аналіз цифрової інформації, ілюструють ширшу перспективу картини, ніж будь-яка інша процедура такого роду. Однак у деяких випадках застосування цих програм буде неможливим, оскільки розрахунки певних показників потребують складного аналізу, а програмне забезпечення не налаштоване на певні ситуаційні завдання, для яких необхідно створити спеціальні умови, а отже, переналаштувати відповідні програми [3].

З іншого боку, проблема в рамках аудиту фінансової звітності за аналітичними процедурами полягає в тому, що аналітичні процедури вимагають високого рівня професійної компетентності від аудитора, який повинен вміти визначати очікувані значення показників, обирати відповідні джерела інформації, застосовувати різні методи аналізу та оцінки, інтерпретувати отримані результати та робити висновки. З діджиталізацією ця проблема частково вирішується за рахунок зменшення навантаження на аудитора, звуження спектру концентрації. Проте варто зазначити, що існують певні загрози, пов'язані з обмеженнями, недостатньою якістю даних, неправильним вибором порівняльної бази, впливом зовнішніх факторів, неможливістю врахувати всі відхилення та їх причини, ризиком не виявити суттєві помилки та викривлення. Вони також потребують належного документування, яке має відображати мету, характер, терміни та ступінь виконання аналітичних процедур, джерела даних, методи аналізу та оцінки,

результати та висновки, а також заходи, вжиті для вирішення виявлених проблем [4].

Аудит трансформується під впливом цифровізації: підвищується його ефективність, точність та прозорість. Використання сучасних цифрових технологій дозволяє аудиторам оперативно виявляти ризики, знижувати вплив людського фактору тощо. Водночас цифровізація ставить перед аудиторами нові виклики, зокрема потребу в постійному професійному розвитку, адаптації до змін законодавства та забезпеченні кібербезпеки.

Отже, впровадження сучасних цифрових технологій в аудиті є не лише інноваційною потребою часу, а й стратегічним напрямом підвищення якості аудиторських послуг у динамічному бізнес-середовищі.

Використана література

1. Кононенко Л. В., Назарова Г. Б., & Савченко В. М. (2025). Організація обліку та аудиту у контексті використання новітніх цифрових технологій: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Економіка та управління*, (18). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-18-09-03>
2. Ukraine B. Increasing efficiency: digitalization of audit processes. *Міжнародна аудиторська компанія BDO - BDO*. URL: <https://www.bdo.ua/en-gb/insights-1/information-materials/2024/digitalization-of-audit-processes> (дата звернення 22.04.2025).
3. Digitalization of Audit Processes. URL: <https://eba.com.ua/en/didzhitalizatsiya-protsesiv-v-audyti/> (дата звернення 22.04.2025).
4. The digital transformation of external audit and its impact on corporate governance. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0040162518320225> (дата звернення 22.04.2025).

Капрелова А. Р. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Скібіна Т. І. – к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук Херсонського державного аграрно-економічного університету

АНАЛІЗ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ У ПУБЛІЧНІЙ ПОЛІТИЦІ ПІД ЧАС КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ

У сучасному світі глобальні кризи, такі як пандемія COVID-19 та енергетична нестабільність, стали серйозним викликом для урядів та суспільств. Ефективне реагування на подібні ситуації вимагає глибокого розуміння зовнішнього середовища, яке формує умови для ухвалення політичних рішень.

Для всебічної оцінки таких факторів доцільно використовувати системний підхід. Однією з найбільш структурованих методик є PESTLE-аналіз [1], який дозволяє проаналізувати вплив політичних, економічних, соціальних, технологічних, юридичних та екологічних чинників на державну політику в умовах кризи.

PESTLE-аналіз – це метод стратегічного аналізу, який допомагає оцінити зовнішнє середовище державної політики через шість основних факторів:

- політичні фактори (political) – державна політика, закони, регулювання, стабільність уряду;
- економічні фактори (economic) – рівень економічного розвитку, інфляція, податкова політика, зайнятість;
- соціальні фактори (social) – демографічні зміни, рівень освіти, культура, соціальна мобільність;
- технологічні фактори (technological) – рівень технологічного розвитку, інновації, цифровізація;

- юридичні фактори (legal) – правове регулювання, судова система, права людини, антикорупційна політика;
- екологічні фактори (environmental) – екологічне законодавство, зміна клімату, управління відходами [2].

Для проведення аналізу було обрано дві ключові політики, що мають важливе значення для подолання кризових ситуацій. Першою є антикризова політика, спрямована на боротьбу з пандемією COVID-19 у період 2020–2022 років. Другою - енергетична політика Європейського Союзу у відповідь на енергетичну кризу 2022–2023 років. Обидві політики мають значний вплив на суспільство, економіку та довкілля, тому їх аналіз допоможе зрозуміти ключові фактори, що сприяють або ускладнюють подолання криз.

Політичні фактори у випадку пандемії COVID-19 проявилися через запровадження надзвичайних станів, обмеження пересування та централізоване управління системою охорони здоров'я. Міжнародна координація, зокрема участь ВООЗ та ЄС, сприяла узгодженим діям [3]. Водночас, під час енергетичної кризи політичні рішення включали санкції проти країни-окупанта, активізацію зусиль щодо диверсифікації джерел енергії та підтримку розвитку альтернативних видів палива. Регуляторні зміни були спрямовані на підвищення енергоефективності та зменшення залежності від викопних ресурсів.

Економічний вплив пандемії проявився у глибокій рецесії, зростанні безробіття та скороченні ВВП. Для пом'якшення наслідків уряди запровадили великі програми підтримки бізнесу та населення, хоча порушення глобальних ланцюгів постачання залишалися значною проблемою. Під час енергетичної кризи ціни на енергоносії зросли, що призвело до інфляції та збільшення витрат домогосподарств та підприємств. Державні субсидії та інвестиції в інфраструктуру допомогли частково пом'якшити ці негативні ефекти [4].

Соціальні зміни під час пандемії охоплювали перехід на віддалену роботу та онлайн-навчання, що суттєво вплинуло на спосіб життя. Водночас

Міждисциплінарні наукові студії 2025

зросла тривожність і проблеми з психічним здоров'ям, а нерівність у суспільстві посилилася. В енергетичній кризі соціальні фактори проявилися через протести населення у відповідь на зростання тарифів, збільшення енергетичної бідності та зміну споживчих звичок, зокрема активне впровадження енергозбереження.

Пандемія спонукала до масштабного переходу на цифрові сервіси, розвитку телемедицини та платформ для віддаленої роботи. Вакцинація стала результатом швидких інновацій у фармацевтиці. Під час енергетичної кризи технологічні фактори проявилися у значних інвестиціях у відновлювані джерела енергії, впровадженні енергозберігаючих технологій, розвитку смарт-мереж та цифровізації управління енергоспоживанням.

У відповідь на пандемію було прийнято нові закони щодо карантинних обмежень, регулювання дистанційної праці та захисту персональних даних. Під час енергетичної кризи законодавство було адаптовано для впровадження стандартів енергоефективності, регулювання субсидій та антимонопольних заходів [5]. У той же час існує ризик надмірного регулювання, що може ускладнити гнучкість реагування.

Пандемія призвела до тимчасового зниження викидів CO₂ через обмеження виробництва та транспорту, але збільшила обсяги медичних відходів. Енергетична криза сприяла прискоренню переходу до чистої енергії, зменшенню споживання викопного палива та посиленню екологічних ініціатив, що сприяє сталому розвитку [6].

Аналіз виявляє, що технологічні та екологічні чинники розширюють горизонти для пришвидшення інновацій та поступу до сталого розвитку.

Політичні та юридичні важелі здатні підтримати ці зміни, за умови забезпечення прозорості й гнучкості. У той же час, соціальні та економічні обставини несуть у собі загрози, такі як збільшення нерівності, протести та тиск інфляції. Політична нестабільність та надмірна регуляція також можуть ускладнити ефективне втілення політик.

Таблиця 1.

Оцінка факторів впливу за методикою PESTLE-аналізу

Фактор	Вплив на подолання кризи COVID-19	Вплив на подолання енергетичної кризи
Політичний	Переважає позитивний (координація, підтримка), але можливі ризики надмірної централізації	Позитивний (пошук альтернатив, регулювання), проте ризики політичної нестабільності
Економічний	Змішаний: підтримка бізнесу, але високі витрати та борги	Змішаний: інвестиції у ВДЕ, але інфляція та навантаження на бюджети
Соціальний	Змішаний: адаптація суспільства, але зростання нерівності	Негативний: протести, енергетична бідність, проте стимул до змін
Технологічний	Позитивний: цифровізація, інновації	Позитивний: розвиток ВДЕ, енергоефективність
Юридичний	Переважає позитивний: швидке реагування, захист прав	Позитивний: нові стандарти, регулювання, але ризики надмірної зарегульованості
Екологічний	Переважає позитивний: зниження викидів, увага до сталого розвитку	Позитивний: стимул до екологічної трансформації

Для успішного подолання кризових явищ рекомендовано посилити соціальну підтримку вразливих верств населення, щоби зменшити нерівність та суспільне напруження. Потрібно й надалі інвестувати в цифрову інфраструктуру та інновації, що підвищить стійкість систем. Важливо заохочувати розвиток відновлюваної енергетики через податкові пільги та партнерства з приватним сектором. Законодавство має бути відкритим та гнучким, аби уникнути надмірного контролю. Варто також розбудовувати міжнародну співпрацю для координації дій у сфері охорони здоров'я та енергетики. Регулярне оновлення аналізу допоможе своєчасно реагувати на зміни в навколишньому середовищі.

PESTLE-аналіз – це ефективний метод для всебічного дослідження чинників, що мають вплив на розв'язання кризових обставин. Він сприяє

Міждисциплінарні наукові студії 2025

виявленню як перспектив для зростання, так і ймовірних ризиків, що дозволяє розробляти більш динамічні та пристосовані стратегії. Використання такого способу дії підсилює стабільність спільнот та господарств в умовах сучасності.

Використана література

1. Кузьмін О. Є., Герасименко О. О., Хомяк О. В. Стратегічний менеджмент : підручник. Львів : «Новий Світ – 2000», 2013. С. 99–101.
2. Кавунник О. Ю. Стратегічний аналіз: PESTLE-аналіз як інструмент оцінювання зовнішнього середовища організації. *Економіка та держава*. 2021. № 3. С. 24–28.
3. World Health Organization. Coronavirus disease (COVID-19) pandemic URL: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> (дата звернення: 01.04.2025).
4. United Nations. The Sustainable Development Goals Report. 2023. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/> (дата звернення: 09.04.2025).
5. European Commission. REPowerEU: affordable, secure and sustainable energy for Europe. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_en (дата звернення: 04.04.2024).
6. European Environment Agency. Trends and projections in Europe 2023: Tracking progress towards Europe's climate and energy targets. URL: <https://www.eea.europa.eu/publications/trends-and-projections-in-europe-2023> (дата звернення: 04.04.2024).

Кащук Н. В. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Коваль С. В. – к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

ОПОДАТКУВАННЯ БІЗНЕСУ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ КОЖНОЇ СИСТЕМИ

Одне з ключових рішень, з яким стикається підприємець при започаткуванні бізнесу, це вибір системи оподаткування. В Україні для фізичних осіб-підприємців (ФОП) існують дві основні системи: загальна та спрощена. Кожна з них має свої переваги та ризики, які можуть впливати на розвиток бізнесу, обсяг податкового навантаження та необхідність ведення обліку. Загальна система оподаткування передбачає сплату податків з чистого доходу, тобто з різниці між виручкою та документально підтвердженими витратами. Вона дає підприємець більше свободи у виборі виду діяльності та дозволяє працювати з великими обсягами доходів, оскільки ліміт доходу на загальній системі не встановлено. Це важливо для підприємств, що мають амбіції на значне розширення. Однією з основних характеристик загальної системи є обов'язок реєстрації платника ПДВ, якщо дохід підприємця перевищує 1 мільйон гривень за 12 місяців. Це означає, що підприємець має щомісячно подавати декларацію з ПДВ, а також дотримуватись більш складних вимог щодо обліку та звітності [1].

Звітність на загальній системі передбачає подання річної податкової декларації протягом 40 календарних днів після закінчення звітного року. Для ведення обліку необхідно вести Книгу обліку доходів і витрат та зберігати підтверджуючі документи на товари, що також ускладнює адміністративне навантаження. Спрощена система оподаткування є більш привабливою для малих підприємців завдяки своїй простоті та зручності в адмініструванні. Вона

значно спрощує ведення обліку і подання звітності, оскільки підприємець не зобов'язаний вести Книгу обліку доходів і витрат або зберігати підтверджуючі документи на товари, що знижує витрати на адміністрування.

Проте, спрощена система має кілька обмежень. Платники, що обрали спрощену систему, не можуть займатися певними видами діяльності, такими як фінансове посередництво, видобуток корисних копалин, виробництво та продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу пива та столових вин) та інші. Це обмеження регламентується пунктом 291.5 статті 291 Податкового кодексу України [2]. Крім того, спрощена система має чотири групи платників, кожна з яких має свої вимоги до обсягу доходу, допустимих видів діяльності, кількості працівників та особливостей звітності. Така гнучкість дозволяє вибирати оптимальний варіант для малого бізнесу, який не перевищує встановлені ліміти.

Загальна система дає більше можливостей для масштабування бізнесу, оскільки не має обмежень по доходу, і підприємець може працювати з великими обсягами. Водночас вона потребує більш складного обліку та регулярної подачі звітності, що може бути викликом для невеликих підприємців. Окрім того, необхідність реєстрації платником ПДВ за певних умов накладає додаткові вимоги [3, с. 235]. Спрощена система має явні переваги для малого бізнесу завдяки простоті ведення обліку та мінімальному рівню податкового навантаження. Вона підходить для підприємців, які працюють в межах встановлених обмежень та не мають амбіцій на масштабування бізнесу. Однак, обмеження щодо видів діяльності та максимального доходу можуть стати серйозним обмеженням у разі розширення. Вибір між загальною та спрощеною системою оподаткування - це стратегічне рішення, яке визначає майбутнє бізнесу. Для малого бізнесу, який планує працювати з обмеженим обсягом доходу та має спрощену структуру, спрощена система є відмінним вибором. Вона дозволяє

зосередитися на веденні бізнесу без зайвих адміністративних труднощів [4, с. 174].

Натомість для компаній, що прагнуть до зростання, мають амбіції працювати з більшими обсягами або планують займатися певними специфічними видами діяльності, загальна система оподаткування може бути більш підходящою, незважаючи на більшу складність обліку та звітності. Перед тим як зробити вибір, підприємцю варто ретельно проаналізувати вид діяльності, очікуваний дохід, потребу в ПДВ, а також довгострокові плани розвитку бізнесу [5, с. 229].

Вибір системи оподаткування є стратегічним рішенням для кожного підприємця, що визначає податкове навантаження, рівень облікової складності та потенціал розвитку бізнесу. Спрощена система оптимальна для малого бізнесу завдяки простоті й мінімальним витратам на адміністрування, але має обмеження щодо доходу та видів діяльності. Загальна система підходить для масштабування та роботи з великими обсягами, проте вимагає більш складної звітності й реєстрації платника ПДВ.

Використана література

1. Скрипник С. В., Лавров Р. В., Шепель І. В. Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-61> (дата звернення: 23.04.2025).
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua> (дата звернення: 23.04.2025)
3. Добрунік Т. П. Оподаткування малого бізнесу в Україні: реалії сьогодення та перспективи. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Випуск 76. С. 235–244.
4. Скорик М. О., Брухаль В. Р. Податкове стимулювання бізнесу в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*. 2023. № 4 (116). С. 173–177.
5. Лойко В. В., Александров Б. В. Підтримка та розвиток малого та

середнього бізнесу в умовах війни. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2023. № 1 (11). С. 228–237.

Кириченко В. М., здобувачка першого (бакалаврського) рівня,
Херсонський державний аграрно-економічний університет

Бурлакова К.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня,
Херсонський державний аграрно-економічний університет

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Активізація цифрових трансформацій у сфері управління підприємницькою діяльністю є закономірною відповіддю на сучасні виклики глобалізованої економіки. Зокрема, молодіжне підприємництво, як один із драйверів інновацій, потребує адаптації управлінських практик до цифрового середовища. Метою цієї роботи є дослідження потенціалу цифрової трансформації в контексті підвищення ефективності систем менеджменту у молодіжному підприємстві, з урахуванням результатів авторського дослідження серед здобувачів освіти.

Згідно з аналітичною довідкою Міністерства цифрової трансформації України, 35 % молодих підприємств активно застосовують цифрові рішення, включаючи CRM-системи, хмарні сервіси та інструменти big data, що свідчить про стрімку діджиталізацію малого бізнесу [1, с. 12]. Разом з тим, суттєвими бар'єрами залишаються обмежені технічні ресурси та недостатній рівень управлінської цифрової культури.

Авторське анкетування, проведене серед 63 здобувачів вищої освіти, які планують або вже реалізують власні підприємницькі ініціативи, виявило такі тенденції: 47 % респондентів вказали на нестачу навичок використання

цифрових інструментів управління; 59 % зацікавлені у створенні університетських цифрових лабораторій для практичного опанування бізнес-аналітики; біля 40 % позитивно оцінюють роль інтеграції управлінських сервісів Google, Notion, Trello тощо у навчальний процес.

Підтвердженням доцільності цифрової трансформації є також наукові праці Ярової Т. М. [2], де підкреслюється важливість формування цифрових компетентностей у молодих менеджерів, та Мельничука І. В. [3], який акцентує на необхідності державної підтримки цифрової освіти. Виходячи з вище викладеного, нами розроблено адаптивну модель розвитку цифрової управлінської компетентності для студентів-підприємців, що базується на поєднанні цифрового менторства, навчання на реальних кейсах та поступової інтеграції інструментів автоматизації у навчальні програми.

Отже, цифрова трансформація менеджменту у молодіжному підприємстві є критичним фактором посилення підприємницької активності та конкурентоспроможності майбутніх фахівців. Запропонована модель має практичне значення для удосконалення змісту управлінської підготовки здобувачів освіти. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на формування індикаторів цифрової готовності молодіжних підприємств та розробку стратегій підтримки цифрових стартапів у регіональному контексті.

Використана література

1. Міністерство цифрової трансформації України. Аналітична довідка щодо цифровізації малого бізнесу в Україні. Київ, 2023. 24 с.
2. Ярова Т. М. Формування цифрових компетентностей менеджерів в умовах трансформаційних змін. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. С. 55–60.
3. Мельничук І. В. Державна підтримка цифрової трансформації малого підприємництва: проблеми та перспективи. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. № 4. С. 22–28.

Корж В. С. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

Шепель І. В. – к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ

У ХХІ столітті цифрова трансформація набула стратегічного значення для розвитку підприємств в умовах глобалізації, нестабільності ринкового середовища та зростаючої конкуренції. Вона охоплює не лише впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, а й глибоку перебудову бізнес-моделей, управлінських підходів, внутрішніх процесів і каналів взаємодії зі споживачами. Унаслідок цього цифровізація стає не просто інструментом модернізації, а критичним чинником забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємства. В сучасних умовах підприємства змушені переосмислювати свої стратегії з урахуванням викликів цифрової економіки: зміни споживчих пріоритетів, скорочення життєвих циклів продуктів, зростання ролі даних як стратегічного ресурсу та зникнення чітких меж між галузями. Підприємства, які своєчасно впроваджують цифрові інструменти та переглядають свої стратегічні орієнтири, отримують конкурентні переваги через оперативність, інноваційність та клієнтоцентричність. Водночас ті, що залишаються в межах традиційних моделей управління, втрачають гнучкість, доступ до нових ринків і лояльність клієнтів.

У наукових дослідженнях останніх років окреслюються ключові аспекти впливу цифрової трансформації на стратегії розвитку підприємств. Зокрема, Мельник Т.М. зазначає, що цифрові технології дозволяють переходити від

Міждисциплінарні наукові студії 2025

ієрархічних моделей управління до мережових, з розширенням автономії підрозділів і орієнтацією на швидке прийняття рішень [1, с. 38]. Іванова Ю.В. підкреслює, що цифрова трансформація вимагає адаптації стратегічного планування до умов високої невизначеності, де перевага надається сценарному моделюванню, швидкому тестуванню гіпотез та гнучким організаційним структурам [2, с. 92]. У роботах Андрущенка І.О. показано, що цифровізація впливає на конкурентоспроможність підприємств через оптимізацію витрат, створення додаткової цінності для клієнтів і розширення каналів просування [3, с.109]. Практичні приклади впровадження цифрових стратегій демонструють широку варіативність інструментів і напрямів цифрової трансформації, що узагальнено у табл. 1:

Таблиця 1

Приклади цифрових стратегій і конкурентних переваг підприємств

Підприємство / Сфера	Цифровий інструмент / Рішення	Отриманий ефект / Конкурентна перевага
Рітейл (мережі супермаркетів)	ВІ-аналітика споживчого попиту, програми лояльності	Персоналізований маркетинг, збільшення середнього чека
Аграрний сектор	Дрони, IoT-сенсори, GPS-моніторинг техніки	Оптимізація посівних робіт, зниження витрат, точне землеробство
Виробництво	ERP-системи, цифрові двійники, 3D-моделювання	Підвищення точності планування, скорочення термінів розробки продукції
Логістика і дистрибуція	Системи відстеження в реальному часі, хмарні склади	Швидша доставка, зниження втрат, автоматизація відвантаження
Освітні послуги	Платформи дистанційного навчання, LMS	Розширення доступу до послуг, масштабованість, адаптація до попиту

Джерело: сформовано авторами за даними [4; 5].

Загалом цифрова трансформація формує нову парадигму стратегічного управління підприємством, у якій гнучкість, адаптивність, клієнтоорієнтованість і здатність до постійного оновлення стають визначальними факторами конкурентоспроможності. Це передбачає не лише технологічні інвестиції, а й трансформацію корпоративної культури, розвиток

Міждисциплінарні наукові студії 2025

цифрових компетентностей персоналу та переосмислення цінності даних як джерела стратегічної переваги. Успішні стратегії цифрового розвитку діяльності підприємства в умовах трансформаційної цифрової економіки базуються на поєднанні інноваційного підходу до управління, активного використання інформаційно-комунікаційних технологій і орієнтації на довгострокову ефективність та стале зростання. Такі стратегії не обмежуються впровадженням окремих цифрових інструментів, а передбачають комплексну трансформацію бізнес-моделі, в якій цифрові рішення інтегруються в усі функціональні підсистеми підприємства: фінанси, виробництво, логістику.

Ключовим елементом цифрової стратегії є формування інтелектуальної системи управління на основі даних, що дозволяє приймати управлінські рішення не інтуїтивно, а на основі глибокої аналітики, прогнозного моделювання та машинного навчання. Це, своєю чергою, забезпечує гнучкість у реагуванні на зміни зовнішнього середовища, персоналізацію продуктів і послуг, прискорення циклів інновацій та підвищення задоволеності клієнтів. Водночас важливою характеристикою успішної цифрової стратегії є її адаптивність, що дозволяє постійно оновлювати та вдосконалювати процеси без суттєвих структурних потрясінь. З позиції довгострокової ефективності ефективні стратегії цифрового розвитку орієнтовані на підвищення операційної стійкості, диверсифікацію джерел доходів, зниження трансакційних витрат і оптимізацію використання ресурсів. У цьому контексті цифрові інструменти відіграють роль не лише технологічного засобу, а й каталізатора культурних змін в організації, стимулюючи розвиток цифрових компетентностей працівників, розширення горизонтів лідерства та підвищення рівня внутрішньої взаємодії. Забезпечення сталого зростання в цифровій парадигмі передбачає дотримання принципів екологічної, економічної та соціальної відповідальності. Цифрові технології дають змогу не лише оптимізувати енергоспоживання, зменшити екологічний слід та автоматизувати контроль за дотриманням стандартів ESG, але й формувати

репутацію компанії як відповідального учасника глобального ринку. Застосування цифрових індикаторів сталості, управління життєвими циклами продукції, створення цифрових паспортів товарів – усе це стає частиною довготривалої стратегії розвитку з урахуванням екосистемного підходу. Таким чином, успішна стратегія цифрового розвитку ґрунтується на інтеграції технологічних інновацій у стратегічне бачення підприємства, орієнтації на підвищення внутрішньої ефективності, задоволення клієнтських потреб та забезпечення конкурентних переваг. Її реалізація вимагає високого рівня лідерства, системності, інвестиційної стійкості та культурної готовності до змін, що разом формують основу для сталого функціонування підприємства в умовах цифрової економіки. У найближчій перспективі цифрова трансформація підприємств продовжуватиме поглиблюватись і охоплювати нові сфери: від автоматизації рутинних операцій до впровадження елементів штучного інтелекту та алгоритмів предиктивної аналітики. Зростатиме роль хмарних технологій, цифрових платформ, екосистемної взаємодії та інтернету речей у побудові гнучких ланцюгів створення цінності. Підприємства, які візьмуть курс на системну цифрову трансформацію, зможуть не лише утримати свої позиції на ринку, а й сформувати нові сегменти попиту, розширити канали взаємодії зі споживачами та закласти підґрунтя для сталого інноваційного розвитку в умовах цифрової економіки.

Використана література

1. Мельник Т. М. Цифрова трансформація управління підприємством: виклики та можливості. *Бізнес-Інформ*. 2022. № 8. С. 37–43.
2. Іванова Ю. В. Стратегічне планування в умовах цифрової економіки. *Економіка і суспільство*. 2023. № 44. С. 91–96.
3. Андрущенко І. О. Вплив цифровізації на конкурентоспроможність підприємств. *Економічний дискурс*. 2021. № 3. С. 109–114.
4. Кравченко О. П. Цифрові стратегії: трансформація бізнес-моделей у XXI столітті. *Наукові праці ХНЕУ*. 2020. Вип. 276. С. 76–82.

5. World Economic Forum. The Future of the Digital Economy. 2023. URL: <https://www.weforum.org> (дата звернення 23.04.2025).

Корнута Т. В. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Новікова М. М. – к. ю. н., доцент, доцент кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук Херсонського державного аграрно-економічного університету

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНСТРУМЕНТІВ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах воєнного стану громадська участь постає не лише як елемент демократичного врядування, а й як необхідний інструмент забезпечення ефективності публічного управління. Взаємодія держави з громадянським суспільством, зокрема з волонтерськими, самоорганізованими та самоврядними структурами, дозволяє оперативно реагувати на виклики, оптимізувати управлінські рішення та посилювати довіру до влади. Делегування частини повноважень таким об'єднанням сприяє гнучкості, прозорості та підзвітності влади, що особливо важливо в умовах обмежених ресурсів і високої соціальної напруги.

Запровадження воєнного стану, постійні загрози та виклики, що супроводжують процес залучення громадськості до обговорення державної політики, ставлять перед науковцями та практиками завдання щодо оцінки ефективності інструментів громадської участі в публічному управлінні та формування дієвих пропозицій для її підвищення.

Належна організація роботи в громаді обумовлюється активністю об'єднань громадян, спрямованих на вирішення певних питань. Це дає можливість громадянам брати на себе відповідальність за розвиток своєї

громади, формувати кола взаємної довіри та поваги між людьми зі спільними поглядами й активною громадянською позицією. І, що головне, це дозволяє змушувати владу реагувати на реальні потреби громади та захищати її права.

На законодавчому рівні Україна надає громадянам широкий спектр інструментів для участі в процесах ухвалення рішень на місцевому рівні. Вони закріплені в Конституції України, Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також у Статутах територіальних громад.

А. Лебідь та М. Назаров пропонують поділяти інструменти громадської участі на такі види: монологіві (звернення громадян, електронна петиція, запит на інформацію, громадська експертиза тощо); діалогові (прийом депутата, сесії міської ради та виконкомів, річні звіти міських голів чи депутатів); полілогові (громадське обговорення, громадські слухання, публічні консультації, загальні збори громадян тощо); синтезуючі (соціологічні опитування, місцеві вибори, місцевий референдум). Також автори звертають увагу на те, що такі інструменти громадської участі можуть мати як онлайн, так і офлайн формати [1, с. 8–10].

Водночас слід відзначити, що запровадження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 року [2] призвело до обмеження реалізації інструментів громадської участі через посилення державного контролю, скорочення доступу до інформації, обмеження свободи зібрань і демонстрацій.

Проаналізуємо окремі негативні тенденції в реалізації основних інструментів участі громадськості у публічній політиці у зв'язку із запровадженням воєнного стану та веденням бойових дій на території України.

Так, громадські слухання є офіційно організованими зібраннями жителів громади для обговорення важливих питань місцевої політики. В умовах воєнного стану можливості проведення громадських слухань істотно обмежено через безпекові ризики, низьку явку громадян унаслідок міграції та

евакуації, відсутність безпечного простору. Це може призводити до формального проведення громадських слухань без реального впливу їх результатів на рішення органів місцевого самоврядування.

Якість реалізації електронних петицій, що являють собою письмові звернення громадян через онлайн-платформи з метою ініціювання обговорення або вирішення певної проблеми місцевого рівня, може бути знижена через втрату доступу до Інтернету або відсутність електроенергії в прифронтових громадах. Також слід зауважити, що в умовах воєнного стану та ведення бойових дій громадська активність може бути знижена через зосередження населення на виживанні та вирішенні гуманітарних потреб.

Бюджет участі як інструмент залучення громадськості до формування місцевої політики зазнав значних обмежень у зв'язку з воєнним станом. Зменшення фінансування через переорієнтацію бюджетних коштів на безпекові та гуманітарні потреби, призупинення або скасування конкурсів проектів громадських ініціатив обмежили можливості мешканців громад впливати на розподіл бюджетних ресурсів.

Також важливу роль у підвищенні якості реалізації інструментів залучення громадськості до публічного управління відіграє забезпечення резервним електропостачанням та зв'язком. Наприклад, через оснащення громадських просторів джерелами автономного живлення та альтернативними каналами зв'язку, зокрема супутниковим інтернетом.

Крім цього, важливу роль у вирішенні поставленої задачі може відігравати і адаптивне бюджетування з залученням донорських та міжнародних фондів до співфінансування громадських ініціатив, створивши механізм мікрогрантів для малих проектів в умовах обмеженого державного фінансування.

Таким чином, у ході дослідження доведено, що за умов збройної агресії громадська участь набуває особливої ваги як чинник стійкості та адаптивності системи публічного управління. Попри об'єктивні обмеження безпекового

характеру, інструменти участі залишаються важливими каналами впливу громадян на ухвалення рішень, сприяють підтримці соціальної довіри та легітимності влади. Підвищення ефективності громадської участі вимагає впровадження гнучких, безпечних і доступних механізмів взаємодії влади й суспільства, що здатні працювати навіть в умовах надзвичайної ситуації. Подальший розвиток цих механізмів має стати пріоритетом для зміцнення демократії в Україні в період воєнного стану та в післявоєнний час.

Використана література

1. Лебідь А. Є, Назаров М. С. Інструменти громадської участі в Україні: навчально-методичний посібник / А. Є. Лебідь, М. С. Назаров. Суми : Вид-во СумДУ, 2020. 73 с.
2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення 20.04.2025).
3. Інструменти громадської участі для людей поважного віку / Громадська організація «Суспільство і право» : Багній М. С., Коваль О. Я. Львів, 2020. 48 с.

Кошуба Д. І. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Круковська О. В. – к. е н., доцент, доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу Херсонського державного аграрно-економічного університету

ПІДПРИЄМСТВО ГОТЕЛЬНОГО, КУРОРТНОГО ТА ТУРИСТИЧНОГО СЕРВІСУ ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах ринкової економіки підприємства готельного, курортного та туристичного сервісу посідають важливе місце в національній

економіці, відіграючи подвійну роль – як суб'єкти господарської діяльності і як генератори соціально-економічного розвитку регіонів. Вони забезпечують зайнятість населення, стимулюють розвиток інфраструктури, підвищують інвестиційну привабливість та сприяють інтеграції країни у світовий туристичний простір.

Підприємство в сфері готельного, курортного та туристичного сервісу – це юридична особа, яка здійснює господарську діяльність, пов'язану з наданням послуг з тимчасового розміщення, харчування, оздоровлення, організації дозвілля та туристичних подорожей. Ці підприємства функціонують у межах правового поля, мають статус суб'єкта господарювання і діють з метою отримання прибутку.

До основних видів таких підприємств належать:

- Готелі (готелі, мотелі, хостели, гостьові будинки);
- Курортні заклади (санаторії, пансіонати, медичні центри);
- Туристичні агентства та оператори, які займаються організацією та реалізацією турів;
- Ресторани, кафе, об'єкти розваг, які є частиною туристичної інфраструктури.

Підприємства цієї сфери мають ряд особливостей, що відрізняють їх від інших галузей економіки:

- Сезонність: більшість послуг користуються підвищеним попитом у певні пори року, що впливає на планування діяльності та фінансову стратегію.
- Інтегрованість послуг: туризм - це комплексне поняття, тому готельна діяльність часто поєднується з транспортними, екскурсійними, оздоровчими послугами.
- Чутливість до зовнішніх факторів: політична стабільність, епідеміологічна ситуація, міжнародні події – усе це прямо впливає на попит.

- Необхідність високого рівня сервісу: якість обслуговування є визначальним чинником конкурентоспроможності підприємства.

Діяльність таких підприємств регулюється національним законодавством, зокрема:

- Господарським кодексом України, що визначає загальні засади господарювання;
- Законом України «Про туризм», який регламентує діяльність туроператорів і турагентів;
- Законом України «Про курорти» (у частині функціонування оздоровчих закладів);
- Санітарними, екологічними та будівельними нормами, які стосуються розміщення туристів та їх безпеки.

Ліцензування, сертифікація та система категоризації готелів також є важливими елементами державного впливу на якість послуг.

Підприємства туристичного сервісу мають значний вплив на економіку:

- Формують ВВП: галузь туризму є одним із найдинамічніших секторів економіки.
- Сприяють валютним надходженням за рахунок іноземних туристів.
- Розвивають суміжні галузі: транспорт, сільське господарство, будівництво.
- Забезпечують зайнятість у регіонах з високим туристичним потенціалом.

Попри великий потенціал, підприємства галузі стикаються з рядом проблем:

- Недостатня підтримка з боку держави, відсутність системного фінансування.
- Низька якість інфраструктури, особливо в малих містах та сільській місцевості.

- Проблеми з кадрами: нестача фахівців з високим рівнем сервісної культури.
- Невизначеність у податковому законодавстві та бюрократичні бар'єри.

Щоб підвищити ефективність діяльності підприємств туристичного сервісу, доцільно:

- Розвивати державно-приватне партнерство у сфері туризму.
- Впроваджувати цифрові технології, онлайн-системи бронювання та CRM-системи.
- Створювати кластерні моделі розвитку, які об'єднують підприємства різних типів.
- Забезпечити кадрову підготовку через систему професійної освіти.
- Підтримувати екотуризм, медичний та внутрішній туризм як альтернативи масовому.

Підприємства готельно-туристичного комплексу є повноцінними суб'єктами господарської діяльності, які мають специфічну економічну, соціальну та правову природу. Їх розвиток є важливою умовою не лише підвищення рівня обслуговування туристів, а й зміцнення економіки країни в цілому. Ефективне управління, якісне державне регулювання та адаптація до ринкових викликів – ключ до успішного функціонування цих підприємств у довгостроковій перспективі.

Використана література

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

2. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text> (дата звернення: 22.04.2025).

3. Гуменюк О. І. Менеджмент у сфері туризму: навч. посіб. / О.І. Гуменюк. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 276 с.

Кушнерьова Д. Ю. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Української державної льотної академії

Панченко В. А. – д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту авіаційної діяльності Української державної льотної академії

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Процеси цифровізації кардинально трансформують усі аспекти життя. В умовах ринкової конкуренції є необхідною швидка адаптація до цифрових змін. Цифровізація, що глибоко проникла і все далі проникає в усі сфери, вимагає від керівників оперативного доступу до релевантної та своєчасної інформації. Особливо це актуально для бухгалтерської інформації, на якій базується ухвалення майже всіх управлінських рішень.

Основними перевагами цифровізації обліку є:

- доступ до актуальних облікових даних у реальному часі (віддалений доступ до інформації компанії для прийняття оперативних рішень щодо інвестицій, платежів тощо. Це дає змогу здійснювати аналіз даних компаній, у тому числі великих обсягів інформації Big Data, в режимі реального часу та керувати стратегічними рішеннями компанії з будь-якої локації за наявності доступу до Інтернету);
- скорочення часу та зниження витрат (системна інтеграція програмного забезпечення взаємопов'язаних сторін через Інтернет призведе до скорочення часу, витрат на обробку, пошук та надання документів, передачу інформації відповідним контролюючим органам, контрагентам, фінансовим установам, іншим зацікавленим особам);
- прозорість та відкритість облікової інформації (можливість обміну відповідною інформацією з компаніями-партнерами, отримання, автоматичне надсилання декларацій та договорів; генерація та аналіз

інформації між інтегрованими системами створює єдину інформаційну систему компанії; кожен користувач мережі з особистим доступом може простежити історію транзакцій на сайті);

- підвищення якості інформації, посилення контролю (постійний доступ до фінансової звітності регулюючих органів дозволить здійснювати постійний контроль діяльності компанії, уникнути помилок, знизити фінансові ризики, надійно захистити інформацію від будь-якої підробки, зламу завдяки наявності постійного цифрового запису, що дозволяє бухгалтеру зосередитися на аналізі та інтерпретації даних компанії) [1].

Новітні цифрові технології мають значний потенціал для підвищення ефективності облікових процедур [2]. Сьогодні впровадження цифрових технологій в бухгалтерські процеси можна поділити на декілька основних напрямів: автоматизація, хмарні технології та аналітика.

Автоматизація бухгалтерських процедур дозволяє бухгалтерам зосередитися на більш складних завданнях, в той час як рутинні процеси, такі як введення даних, проводяться автоматично. Також автоматизовані системи можуть виконувати перевірки вже наявних даних. Це не тільки підвищує продуктивність, але і зменшує ймовірність помилок, що можуть виникнути при ручному введенні інформації. Серед програмного забезпечення, що застосовують сучасні підприємства для автоматизації бухгалтерського обліку, можна виділити такі: Дебет-Плюс, BAS Бухгалтерія, iBuh Online, SMARTfin.ua, Zarplata 24, TOPГСофт, FIT Бюджет, KBS, BookKeeper, MASTER: Бухгалтерія, IT-Ente, MEDoc, Cota, iFin, Liga: Report, електронна бухгалтерія Приват 24, Соната та інші [3].

Хмарні технології надають можливість бухгалтерам легко та безпечно отримувати доступ до інформації з будь-якого місця та в будь-який час. Це не тільки збільшує гнучкість та мобільність, але і дозволяє краще відповідати на потреби бізнесу, надаючи актуальну інформацію в реальному часі. Світові тенденції показали, що «хмарний облік» є більш

сучасним, більш розвинутим та багатофункціональним варіантом порівняно з традиційними системами, де інформаційні рішення встановлюються не на локальний сервер всередині компанії, а в більш захищеному домені. Також, для цілей «хмарного обліку» початкові витрати значно нижчі: не потрібно купувати сервери зберігання та обробки даних, пристрої зберігання копіювання даних або ліцензії на антивірусні програми. Крім того, хмарні технології можуть сприяти більшій інтеграції даних, що дозволяє бухгалтерам легше отримувати повну картину фінансового стану компанії [4].

Цифрові інструменти можуть автоматично аналізувати великі обсяги даних, що дозволяє бухгалтерам швидко отримувати важливу інформацію. Вони можуть опрацьовувати дані з неймовірною швидкістю, що значно перевищує людські можливості [5].

Попри переваги, впровадження хмарних технологій у бухгалтерському обліку супроводжується певними загрозами та ризиками. Робота з хмарними сервісами залежить від постійного інтернет-з'єднання, що може створювати операційні слабкості. Тому надзвичайно важливим є забезпечення багаторівневої інформаційної безпеки та неухильного дотримання конфіденційності даних.

Використана література

1. Довбуш, А. В., & Белова, І. М. (2023). Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. *Інноваційна економіка*, (2-2023), 176-181. DOI: 10.37332/2309-1533.2023.2.23
2. Кононенко Л. В., Назарова Г. Б., & Савченко В. М. (2025). Організація обліку та аудиту у контексті використання новітніх цифрових технологій: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, (18). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-18-09-03>

3. Головчак, Ю. В., Головчак, Г. В., & Писарчук, О. В. (2023). Цифровізація бухгалтерського обліку: переваги та виклики в епоху цифрових технологій. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.11.7>

4. Тенюх, З., & Пелех, У. (2022). Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*, (41). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-66>

5. Оляднічук, Н., & Підлубна, О. (2023). Цифровізація обліку: вимоги сьогодення. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-352-1-11>

6. Коваль, О. В., & Лишак, О. М. (2024). Цифровізація бухгалтерського обліку в Україні. *Ефективна економіка*. 2024. № 2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.67>

Ліштван О. О. – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Херсонського державного аграрно-економічного університету

Кононенко Л. В. – к. е. н., доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується стрімким зростанням інформаційного потенціалу та глобальною цифровою трансформацією, які суттєво змінюють підходи до організації економічної діяльності. Бухгалтерський облік та аудит, як ключові складові фінансової системи, також зазнають значного впливу цих змін [2]. В умовах цифровізації виникає потреба у впровадженні нових інструментів і методів, що забезпечують оперативність, точність та прозорість облікових і контрольних процесів.

Для України питання модернізації бухгалтерського обліку та аудиту набуває особливої актуальності в контексті інтеграції до європейського економічного простору. Адаптація до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та Міжнародних стандартів аудиту (МСА) є важливим завданням, яке сприяє підвищенню інвестиційної привабливості країни та зміцненню її економічного потенціалу [4].

Разом із цим постійні зміни у законодавстві, зростання обсягів фінансових операцій та вимоги до прозорості фінансової звітності створюють нові виклики для професійної спільноти. Використання цифрових технологій у бухгалтерському обліку та аудиті дозволяє підвищити ефективність цих процесів, мінімізувати ризики шахрайства, спростити звітність та забезпечити відповідність сучасним регуляторним вимогам.

Україна активно інтегрується у глобальний процес, впроваджуючи сучасні технології у систему обліку та оподаткування. З 2019 року держава почала використовувати електронний документообіг у державних органах, а з 2020 року всі платники податків перейшли на обов'язкову подачу електронної звітності. Важливою віхою цифрової трансформації стало впровадження платформи «Дія», яка спрощує доступ громадян і бізнесу до державних послуг в онлайн-форматі [7].

«Дія» забезпечує підприємствам широкий спектр можливостей: реєстрацію бізнесу, отримання електронного підпису, подачу звітності, сплату податків та оформлення дозвільних документів. Крім цього, платформа надає доступ до актуальної нормативної бази та інформації щодо бізнес-процесів, що позитивно впливає на підвищення якості управління компаніями [8].

Попри значний прогрес, цифрова трансформація потребує вирішення важливих завдань, зокрема забезпечення надійної кібербезпеки для захисту даних підприємств та запобігання кібератакам. Інфраструктура цифрових рішень має бути стабільною, доступною та захищеною, щоб гарантувати довіру до нових технологій.

Цифровізація податкових процесів та обліку в Україні відкриває величезні перспективи для трансформації економічного середовища. Завдяки впровадженню цифрових технологій у державний сектор та бізнес-сферу, країна має шанс значно підвищити ефективність та прозорість своїх фінансових операцій, забезпечуючи конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Одним із важливих етапів цієї трансформації є програма «Ukraine Facility», схвалена Єврокомісією у квітні 2024 року, яка передбачає реалізацію низки заходів щодо цифровізації державних органів [6]. В межах цієї програми заплановано створення довгострокового стратегічного плану цифрового розвитку, що включатиме інтеграцію податкових та митних систем України з європейськими платформами. Це дозволить Україні долучитися до європейських систем моніторингу ПДВ та акцизних товарів, а також інтегрувати свою систему із безпековими платформами обміну податковою інформацією, що значно покращить контроль за виконанням податкових зобов'язань [7].

Особливу увагу буде приділено розвитку е-аудиту, що є важливою складовою цієї реформи. Міністерством фінансів України в 2020 році, на виконання пункту 2 умов Меморандуму про взаєморозуміння між Україною, як Позичальником, та Європейським Союзом, як Кредитором, щодо отримання Україною макрофінансової допомоги, було розроблено Концепцію впровадження е-аудиту для платників податків [3].

Також важливим аспектом є інтеграція системи України з європейськими платформами для моніторингу електронної комерції та продажів. Платформа CESOP допоможе виявляти шахрайство з ПДВ у транскордонних операціях, що є важливим для розвитку електронної торгівлі в Україні та забезпечення справедливих умов конкуренції [1].

Усі ці заходи, спрямовані на цифровізацію податкової сфери, також передбачають значні інвестиції в інфраструктуру, що забезпечить надійний

захист конфіденційної інформації та підвищить рівень кібербезпеки. Впровадження таких змін дозволить Україні не лише адаптуватися до європейських стандартів, але й стати частиною глобального цифрового економічного простору, що забезпечить країні доступ до нових можливостей для розвитку бізнесу та залучення інвестицій.

Завдяки цифровим інструментам, таким як платформа «Дія», бізнес отримає спрощений доступ до державних послуг, що зменшить витрати та час на адміністрування, а також підвищить ефективність і прозорість взаємодії між державними органами та підприємцями. Трансформація в податковій сфері є важливим кроком для розвитку інноваційної економіки України, що відповідає вимогам сучасного глобального ринку.

Використана література

1. CESOP – продавцям цифрових продуктів підготуватися до VAT в Європі. URL: <https://taxters.com>.
2. Кононенко Л. В., Назарова Г. Б., & Савченко В. М. (2025). Організація обліку та аудиту у контексті використання новітніх цифрових технологій: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, (18). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-18-09-03>
3. Концепція впровадження електронного аудиту (е-аудиту) для платників податків. URL: <https://mof.gov.ua>.
4. Онешко С., Дроздова О., Іванова Н. Щодо зростання інформаційного потенціалу цифрового економічного простору: модернізація бухгалтерського обліку та аудиту в Україні. *Академічні візії*. 2023. № 21.
5. Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 р. № 1218-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

6. Програма підтримки економіки в межах програми «Ukraine Facility». URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua>.
7. Скриньковський Р., Гладун В., Крамар М. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку на підприємстві. *Traektoriâ Nauki = Path of Science. Section "Economics"*. 2019. Вип. 5. № 2. С. 3001–3010.
8. Які цифрові послуги доступні для підприємців у Дії URL: <https://epravda.com.ua>.

Мінакова Є. А. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Шепель І. В. – науковий керівник, к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

ВІД ТРАДИЦІЙНОГО ДО ЦИФРОВОГО: ЯК ТЕХНОЛОГІЇ ЗМІНЮЮТЬ ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК

У сучасному економічному середовищі цифровізація стає ключовим чинником трансформації фінансового обліку, сприяючи зниженню витрат, підвищенню оперативності обробки інформації та забезпеченню вищого рівня прозорості бізнес-процесів. Упродовж останнього десятиліття перехід від традиційних паперових форм обліку до електронних платформ відбувається в усіх секторах економіки, але особливо динамічно - у сфері бухгалтерського та фінансового обліку. Цей процес супроводжується впровадженням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизованих систем обліку, хмарних сервісів та аналітичних платформ. Актуальність теми зумовлена необхідністю забезпечення належної якості фінансової інформації в умовах стрімкої цифрової трансформації, зростанням вимог до прозорості звітності та посиленням контролю з боку як регуляторних органів, так і інвесторів.

Цифровий облік дозволяє забезпечити своєчасність, повноту та достовірність даних, а також оптимізувати процеси внутрішнього контролю, аудиту та фінансового планування.

Упродовж 2020–2025 рр. низка українських дослідників приділили увагу проблематиці цифрової трансформації фінансового обліку. Зокрема, Іванченко Н.О. у своїй роботі розглядає вплив хмарних технологій на зміну структури облікового процесу, акцентуючи на перевагах мобільності та доступності облікової інформації [1, с. 49]. Середовище обліку, на її думку, стає більш інтегрованим, відкритим і чутливим до змін. Сухарєва Т.В. досліджує застосування штучного інтелекту у бухгалтерських системах і зазначає, що алгоритми автоматичного обліку істотно знижують ризик людської помилки та підвищують ефективність обробки великих обсягів даних [2, с. 35]. Мартинюк О.С. акцентує увагу на потребі у цифровій грамотності облікових працівників, наголошуючи на важливості модернізації підготовки кадрів у вищій освіті [3, с. 97]. Цифрова трансформація фінансового обліку передбачає поступову відмову від традиційних інструментів документування та переходу до електронного документообігу [4, с. 28]. Програмні комплекси типу BAS ERP, М.Е.Дос, хмарні платформи (наприклад, Microsoft Dynamics, QuickBooks) забезпечують автоматизацію облікових процесів - від фіксації первинної документації до формування фінансової звітності. Широке застосування електронного підпису, інтеграція з банківськими системами, онлайн-звітність до контролюючих органів та використання big data стають звичними елементами роботи сучасного бухгалтера [5, с. 59]. Змінюється також роль фахівця: він дедалі більше виконує функції аналітика, консультанта і стратега, а не лише оператора облікових даних.

Проте впровадження цифрових технологій супроводжується й рядом викликів. Серед них – необхідність забезпечення кібербезпеки, захисту персональних даних, відповідність нових технологій чинному законодавству,

а також потреба у стандартизації електронної звітності. Важливо, щоб цифрові інструменти не лише автоматизували облік, а й підвищували якість управлінської інформації. Тому інтеграція фінансового обліку з аналітичними системами (BI, Power BI, Tableau) стає дедалі поширенішою практикою.

Одним із найбільш критичних аспектів впровадження цифрових технологій у сферу фінансового обліку є необхідність забезпечення належного рівня кібербезпеки. У сучасному цифровому середовищі інформаційні системи бухгалтерського обліку обробляють велику кількість чутливої фінансової інформації, включаючи дані про грошові потоки, персонал, контрагентів, що робить їх об'єктом потенційних кібератак. Несанкціонований доступ до облікових систем, вірусні атаки, фішинг або злам серверів можуть не лише призвести до втрати даних, а й завдати значної фінансової шкоди підприємству, поставити під загрозу довіру інвесторів та порушити регуляторні вимоги. Тому захист інформаційних ресурсів повинен стати пріоритетом на етапі проєктування та експлуатації облікових ІТ-рішень. З цією метою слід впроваджувати політики багаторівневої аутентифікації, резервного копіювання, шифрування даних, контролю доступу та моніторингу безпеки.

Паралельно з кібербезпекою стоїть завдання захисту персональних даних, особливо в контексті обліку заробітної плати, нарахування податків, кадрових документів. Бухгалтерські програми містять і обробляють персоніфіковану інформацію працівників і клієнтів, що підпадає під дію Закону України «Про захист персональних даних». Недотримання вимог цього закону може мати правові наслідки для підприємства, включаючи штрафи та адміністративну відповідальність. Тому кожне підприємство має забезпечити технічні та організаційні заходи щодо захисту персональних даних: обмеження доступу, зберігання лише необхідної інформації, інформування працівників про їхні права, ведення журналів обробки даних та укладання угод про конфіденційність із користувачами систем.

Ще одним важливим аспектом є відповідність цифрових інструментів чинному законодавству, насамперед у сфері бухгалтерського, податкового та трудового права. Впроваджувані програмні рішення повинні відповідати вимогам Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО), Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), Податкового кодексу України, Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» тощо. Це особливо актуально у контексті електронного документообігу, де має бути забезпечена юридична сила електронних документів за наявності кваліфікованого електронного підпису (КЕП), а також зберігання архівів у відповідному форматі та термінах.

Окремо варто наголосити на потребі в стандартизації електронної звітності. У разі відсутності єдиних технічних і форматних вимог до формування, передачі та обробки фінансової звітності у цифровому вигляді виникає ризик несумісності облікових систем із платформами ДПС, Держстату, банківськими сервісами або зовнішніми аудиторами. Стандартизація дозволяє уніфікувати структуру звітних форм, забезпечити автоматичну перевірку коректності даних, підвищити оперативність контролю та спростити подання звітності підприємствами. Сучасні тенденції світової практики вказують на доцільність впровадження єдиних стандартів електронної звітності, таких як XBRL (eXtensible Business Reporting Language), який вже запроваджено в Україні для великих підприємств при поданні фінансової звітності до НКЦПФР.

Таким чином, цифрові технології суттєво змінюють зміст і форму ведення фінансового обліку, перетворюючи його на гнучку, інтегровану й аналітично орієнтовану систему. Перехід до цифрового середовища відкриває нові можливості для забезпечення прозорості, підвищення ефективності управлінських рішень і забезпечення достовірної фінансової інформації. Водночас цей процес потребує системного підходу – як з боку підприємств, так і держави – для формування нормативно-правової, технічної та освітньої

Міждисциплінарні наукові студії 2025

бази для сталого розвитку цифрового облікового середовища.

Використана література

1. Іванченко Н. О. Хмарні технології в бухгалтерському обліку: нові можливості та виклики. *Економіка та держава*. 2021. № 7. С. 48–52.
2. Сухарєва Т. В. Штучний інтелект у цифровому фінансовому обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2023. № 5. С. 34–39.
3. Мартинюк О. С. Професійна підготовка бухгалтерів у цифровому середовищі. *Наукові праці НУБіП*. 2022. Вип. 307. С. 96–101.
4. Дьяків І. Г. Цифровізація бухгалтерського обліку в Україні: перспективи розвитку. *Економічний часопис*. 2020. № 4. С. 27–31.
5. Савченко Т. Г. Електронна звітність і цифрові технології у фінансовій діяльності підприємств. *Бізнес-Інформ*. 2024. № 3. С. 58–63.

Мірошниченко І. С. – к. е. н., доцент кафедри менеджменту авіаційної діяльності Української державної льотної академії

ПСИХОЛОГІЧНА ПРОСВІТА ЯК ЗАСІБ ПРОФІЛАКТИКИ ТРИВОЖНОСТІ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Сучасне студентство часто опиняється у ситуаціях підвищеного психоемоційного навантаження: військовий стан в Україні, академічний тиск, високі очікування, соціальна невизначеність, нестабільність майбутнього, фінансові труднощі – всі ці чинники створюють сприятливе середовище для формування тривожності.

Вітчизняна психологія по-різному розглядає поняття «тривожність» [1]. Тривожність інтерпретується як ознака психологічного неблагополуччя, що виникає внаслідок нервово-психічних порушень після пережитої психотравмуючої ситуації [4, с.480]. Також тривожність можна розглядати як емоційну характеристику особистості, що пов'язана з формуванням ставлення людини

до самої себе [3, с. 543]. Таким чином, можна узагальнити, що тривожність – це емоційний стан, який характеризується відчуттям внутрішнього напруження, невизначеності та страху, часто пов'язаний із очікуванням небезпеки або негативних подій.

Отже, актуальність теми зумовлена зростанням рівня тривожності серед здобувачів вищої освіти, що пов'язано з соціальною нестабільністю, високими навчальними навантаженнями, невизначеністю майбутнього та браком ефективних навичок саморегуляції. У цих умовах психологічна просвіта виступає важливим інструментом збереження психічного здоров'я, формування адаптивних копінг-стратегій та профілактики емоційного вигорання.

Структура та методи освітнього процесу можуть як знижувати, так і підвищувати рівень тривожності серед студентської молоді, що вимагає адаптації педагогічних підходів для створення сприятливого психологічного клімату. Для зниження рівня тривожності серед здобувачів вищої освіти важливо впроваджувати в освітній процес психологічну просвіту, елементи емоційної підтримки, тренінгові методики, а також створювати безпечне й толерантне освітнє середовище, яке сприяє розвитку впевненості та адаптивних навичок (рис. 1).

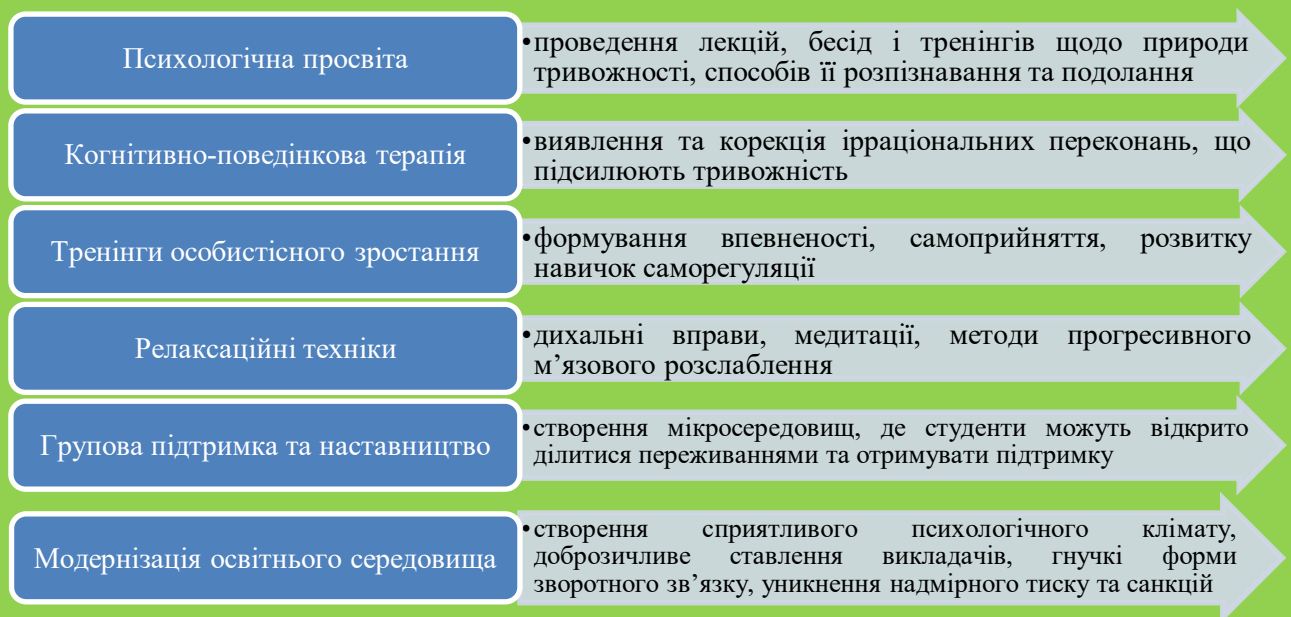


Рис. 1. *Підходи зниження тривожності здобувачів вищої освіти* [1], [2], [3], [4]

Такі підходи не лише сприяють зниженню тривожності, а й формують емоційно зрілу, стійку до стресу особистість, що є надзвичайно важливим в умовах воєнного стану, коли психоемоційне напруження, невизначеність та нестабільність стають постійними факторами впливу на студентську молодь.

Отже, психологічна просвіта є потужним профілактичним ресурсом, який дозволяє не лише підвищити обізнаність здобувачів вищої освіти щодо природи тривожності, але й формує навички емоційної саморегуляції, стресостійкості та впевненості в собі, що вкрай необхідно для гармонійного особистісного розвитку в умовах сучасних соціальних викликів.

Таким чином, психологічна просвіта виступає ефективним інструментом профілактики тривожності серед здобувачів вищої освіти, оскільки дозволяє вчасно виявляти внутрішні психологічні труднощі, підвищувати рівень обізнаності щодо причин і механізмів виникнення тривожних станів, а також сприяє розвитку адаптивних стратегій поведінки в емоційно напружених ситуаціях.

Систематичне включення елементів психологічної освіти в освітній процес створює умови для формування позитивного психологічного клімату в студентському середовищі, покращує міжособистісні стосунки та підвищує здатність до саморегуляції.

Особливо актуальною така діяльність є в умовах сучасних соціальних і воєнних викликів, коли студентська молодь потребує стабільності, емоційної підтримки та впевненості у власних силах. Відтак, психологічна просвіта повинна стати невід'ємною складовою навчального процесу в закладах вищої освіти як шлях до зміцнення психічного здоров'я здобувачів освіти.

Використана література

1. Галієва О. М. Теоретичний аналіз поняття «тривожність». *Теорія і практика сучасної психології: зб. наук. пр.* 2018. № 5. С. 107–111.

2. Дичківська І., Козлюк О., Косарева О. Психолого-педагогічні умови подолання тривожності у здобувачів вищої освіти під час воєнного стану.

Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. пр. 2023. Вип. 3. С. 57–66.

3. Колодяжна А. В., Короткова П. М. Тривожність як властивість особистості. *Scientific research in the modern world: proceedings of I International scientific and practical conference, Toronto, Canada, 9-11 November 2022. Perfect Publishing, Toronto, Canada, 2022. P. 540–544.*

Міхєєва А. В. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Пристемський О. С. – д. е. н., професор кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СТРАХОВИКА

Аудит фінансової звітності страхових компаній є складним і відповідальним процесом, оскільки він вимагає спеціалізованого підходу через особливості структури їхньої діяльності та фінансових операцій. По-перше, страхові компанії оперують з значними обсягами фінансових ресурсів, які пов'язані зі страховими резервами та іншими фінансовими зобов'язаннями. Оцінка цих резервів і зобов'язань вимагає спеціалізованого аудиторського підходу для забезпечення їхньої адекватності та достовірності. По-друге, страхові компанії здійснюють різноманітні фінансові операції, такі як перестраховування, управління ризиками, формування резервів на майбутні виплати, що також потребують глибокого розуміння та перевірки з боку аудиторів. По-третє, аудит фінансової звітності страхових компаній включає в себе перевірку внутрішніх контрольних процедур, оскільки вони впливають на надійність фінансової звітності та забезпечують вчасність виявлення

можливих фінансових ризиків.

Страхові компанії оперують значними обсягами грошових коштів, отриманих у вигляді страхових премій. Формування страхових резервів є ключовим аспектом їх діяльності, оскільки вони забезпечують виконання зобов'язань перед страхувальниками. Оцінка страхових ризиків та їх вплив на фінансову стійкість компанії є складним процесом. Страхові компанії підлягають регулюванню з боку Національного банку України. Страховик зобов'язаний подавати до Регулятора фінансову звітність, звіт про управління (консолідовану фінансову звітність, консолідований звіт про управління – якщо страховик є материнською компанією), а також регуляторну звітність. До регуляторної звітності належить звітність, визначена нормативно-правовими актами Регулятора, а також звіт про платоспроможність та фінансовий стан страховика і страхової групи [1].

Аудитор повинен оцінити адекватність та обґрунтованість формування страхових резервів, оцінити систему управління ризиками в компанії, перевірити правильність та своєчасність здійснення страхових виплат. Аудитори, які проводять аудит страхових компаній, повинні мати спеціальні знання та досвід у галузі страхування. Вони повинні бути обізнані з регуляторними вимогами та особливостями страхових операцій. На сьогоднішній день аудит в Україні обов'язковий для банків, страхових компаній, довірчих товариств, бірж, інвестиційних фондів і компаній, кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів, інших небанківських організацій, емітентів цінних паперів, акціонерних товариств відкритого типу. Аудитори не зобов'язані вишукувати помилки та шахрайство. Функціональними завданнями аудитора є: коригування; оперативний контроль; крім того вирішуються стратегічні завдання [2].

За існуючим методичним підходом зазначено, що в аудиторські висновки за наслідками здійснення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних страховика рекомендовано залучати такі елементи: 1.

Назва аудиторського висновку. 2. Адресат відповідно до умов договору. 3. Основна інформація про аудитора (аудиторську фірму) 4. Основна інформація про страховика: повна назва; код за ЄДРПОУ; місце знаходження; дата державної реєстрації; основні види діяльності відповідно до установчих документів; чисельність працівників на звітну дату; номери, серії, дати видачі, термін дії ліцензій на здійснення страхової діяльності; кількість відокремлених підрозділів. 5. Інформація про умови договору на здійснення аудиту: дата та номер договору; період, яким охоплено здійснення аудиту; дата початку та дата закінчення аудиту. 6. Опис перевіреної фінансової інформації. 7. Зазначення розподілу відповідальності управлінського персоналу страховика та відповідальності аудитора. 8. Параграф, що описує обсяг аудиторської перевірки. 9. До аудиторського висновку за наслідками здійснення аудиту річної фінансової звітності, включати параграф, у якому висловлено думку аудитора з приводу того, чи фінансові звіти розкривають інформацію та відображають фінансовий стан страховика, а також результат його діяльності, рух власного капіталу та рух грошових коштів згідно із застосовуваною концептуальною основою фінансової звітності. 10. До аудиторського висновку за наслідками здійснення аудиту річних звітних даних страховика рекомендується вводити параграф, що містить думку аудитора щодо відповідності кожної складової частини річних звітних даних. 11. Дата аудиторського висновку. 12. Підпис аудитора. 13. Адреса аудитора (фактичне місце знаходження головного офісу) [3].

Таким чином, аудиторський процес в страховому секторі є специфічним і вимагає від аудиторів глибокого розуміння не лише аудиторських стандартів, але й особливостей функціонування страхових компаній, їхніх фінансових операцій та регулятивного середовища.

Використана література

1. Стаття 47. Облік та звітність страховика. URL: https://protocol.ua/ua/pro_strahuvannya_stattya_47/ (дата звернення 22.04.25).

2. Мета і завдання аудиту. Види аудиту та їх особливості. URL: <https://plagiarismsearch.com/highlight/9500169/3102912164?rb=416825988&hash=eb64c1f706ef755a6c2966ec200fe236> (дата звернення 22.04.25).

3. Засади здійснення зовнішнього аудиту діяльності страхових компаній. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2009/19_6/157_Bondarenko_19_6.pdf (дата звернення 22.04.25).

Мунтян І. В. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

Коваль С. В. – к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

МЕХАНІЗМИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ САДІВНИЦТВА І ВИНОГРАДАРСТВА В СИСТЕМІ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

У структурі аграрного виробництва України галузі садівництва та виноградарства мають вагоме значення не лише з позиції продовольчої безпеки, а й у контексті забезпечення зайнятості населення в сільських територіях, розвитку переробної промисловості та експортного потенціалу. Проте за останні десятиліття ці галузі характеризуються нестабільною динамікою розвитку, що зумовлено як макроекономічними коливаннями, так і недостатністю інституційної підтримки з боку держави. Садівництво та виноградарство є капіталомісткими галузями з довгим інвестиційним циклом, що робить їх особливо чутливими до зовнішніх ризиків, зокрема до зміни кліматичних умов, інфляційних процесів, обмеженого доступу до кредитних ресурсів та нестачі робочої сили. Дослідження державної підтримки садівничо-виноградної галузі посилюється в умовах сучасної трансформації

аграрної політики України, орієнтованої на адаптацію до європейських стандартів, цифровізацію агросектору та збереження продовольчої незалежності.

У наукових дослідженнях останніх років окреслюються ключові напрями вдосконалення державної підтримки. Зокрема, Кулинич І.М. наголошує на важливості бюджетної компенсації витрат на закладення садів як одного з найбільш дієвих механізмів, який дозволяє зменшити інвестиційне навантаження на сільгоспвиробників. За даними автора, підприємства, які скористалися такою підтримкою, змогли підвищити урожайність і розширити площі насаджень у середньому на 15–20% [1, с. 64]. У свою чергу, Плахотнюк О.В. аналізує ефективність грантової програми «єРобота», за якою передбачено фінансування проєктів із закладання садів площею до 25 га. Він вказує на необхідність спрощення процедур відбору заявок і підвищення прозорості розподілу коштів [2, с. 52]. Кравченко В.С. підкреслює, що державна підтримка має бути комплексною та включати не лише фінансування, а й супровід у вигляді консультаційної допомоги, доступу до інновацій, страхування та розвитку логістичної інфраструктури [3, с. 120]. Для наочного представлення напрямів державної підтримки садівництва та виноградарства можна подати їх у табл.1.

Важливим завданням на цьому етапі є формування ефективних механізмів стимулювання суб'єктів господарювання до закладення нових багаторічних насаджень, оновлення матеріально-технічної бази, впровадження інноваційних технологій вирощування, зберігання та переробки плодово-ягідної продукції.

Таким чином, державна підтримка садівництва і виноградарства в Україні має багатовекторний характер і виконує роль каталізатора розвитку галузі.

Таблиця 1

Основні механізми державної підтримки садівництва та виноградарства в Україні

Механізм підтримки	Форма реалізації	Очікуваний ефект
Часткова компенсація вартості саджанців	Відшкодування до 80% витрат на сертифікований посадковий матеріал	Зниження інвестиційного бар'єру, стимулювання закладання молодих садів
Компенсація вартості техніки та обладнання	Виплата до 30% вартості техніки вітчизняного виробництва	Механізація процесів, підвищення ефективності праці
Грантова підтримка за програмою «єРобота»	Безповоротна фінансова допомога до 10 млн грн	Розширення малих і середніх садівничих господарств
Пільгове кредитування	Кредити під 5–7% річних для галузі садівництва	Залучення капіталу на тривалий період для оновлення виробництва
Інфраструктурна підтримка	Розвиток холодильних складів, доріг, логістики	Зменшення втрат продукції, покращення умов реалізації
Консультаційна та освітня підтримка	Агроосвітні заходи, семінари, дорадчі служби	Підвищення кваліфікації кадрів, поширення інновацій

Джерело: сформовано авторами за даними [4; 5].

Проте для забезпечення її ефективності необхідне вдосконалення механізмів адміністрування, підвищення рівня прозорості, доступності для мікро- та малих підприємств, а також запровадження індикаторів оцінки результативності використання бюджетних коштів. Додаткову увагу слід приділити формуванню стабільного нормативно-правового середовища, довгостроковому стратегічному плануванню та сприянню створенню кластерів на основі багаторічних насаджень. Зростання інвестиційної привабливості галузі потребує не лише фінансової підтримки, а й розвитку ринку збуту, цифрової трансформації агровиробництва та міжнародної кооперації.

Використана література

- Кулинич І. М. Державна підтримка садівництва: проблеми та перспективи. *Аграрна економіка*. 2021. № 3. С. 63–68.
- Плахотнюк О. В. Аналіз ефективності грантових програм у сфері садівництва. *Бізнес-Інформ*. 2022. № 7. С. 51–56.

3. Кравченко В. С. Розвиток виноградарства в Україні: інституційно-фінансовий аспект. *Економіка і суспільство*. 2023. № 42. С. 119–124.

4. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційні дані про реалізацію програм підтримки садівництва - 2022–2023 рр. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення 23.04.2025).

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.07.2005 № 587 «Про державну підтримку розвитку виноградарства, садівництва і хмелярства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2005-%D0%BF#Text> (дата звернення 23.04.2025).

Новрузов Амрі - здобувач за спеціальністю «Менеджмент», Української державної льотної академії, Кропивницький, Україна

Панченко В.А. - д.н.ду., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту авіаційної діяльності Української державної льотної академії

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФУНКЦІОНУВАННЯ АВІАКОМПАНІЇ

Функціонування авіакомпанії значною мірою залежить від впливу зовнішнього середовища, яке визначає умови її діяльності та перспективи розвитку. У сучасних умовах глобалізації, економічних криз, технологічного прогресу та посилення конкуренції необхідність дослідження впливу зовнішніх факторів стає все більш актуальною. Даний аналіз дозволяє компаніям адаптувати свої стратегії до змін, зменшувати ризики та використовувати можливості для підвищення ефективності роботи. Зовнішнє середовище авіакомпанії формується під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів, кожен з яких має суттєве значення для стабільного функціонування та розвитку підприємства [1-4].

Політичні фактори включають державне регулювання, міжнародні угоди, політичну стабільність у країнах, де працює авіакомпанія. Вони впливають на умови ліцензування, регулювання повітряного простору, митні тарифи та правила здійснення міжнародних перельотів. Зміни у політичному середовищі можуть як сприяти розширенню ринків, так і створювати перешкоди для діяльності авіакомпаній через санкції, обмеження або зміну законодавства. Економічні фактори охоплюють рівень доходів населення, ціни на паливо, валютні курси, податкові режими та рівень конкуренції в галузі. Зміни у світовій економіці, зокрема економічні кризи чи зростання інфляції, можуть суттєво вплинути на платоспроможність клієнтів і попит на авіаперевезення. Вартість пального є одним із ключових елементів витратної частини авіакомпанії, тому коливання цін на нафту безпосередньо впливають на рівень тарифів і прибутковість компанії. Соціальні фактори охоплюють демографічні зміни, поведінку споживачів і уподобання щодо подорожей. Рівень урбанізації, зміни в структурі населення, тенденції щодо частоти авіаперельотів та рівень довіри пасажирів до авіаперевезень впливають на ринок авіаційних послуг. Сучасні подорожуючі надають перевагу швидкому бронюванню, цифровим сервісам і високому рівню комфорту, що змушує авіакомпанії змінювати підходи до обслуговування клієнтів. Технологічні фактори визначають рівень інновацій в авіаційній галузі, включаючи літакобудування, автоматизацію процесів, впровадження штучного інтелекту та цифрових сервісів. Використання сучасних технологій сприяє підвищенню безпеки польотів, зменшенню витрат на паливо та технічне обслуговування, а також покращенню комфорту пасажирів. Авіакомпанії, які активно впроваджують новітні технології, отримують конкурентні переваги та можуть ефективніше реагувати на зміну ринкових умов. Екологічні фактори включають міжнародні норми щодо викидів CO₂, екологічні ініціативи, адаптацію до змін клімату. Зростаючий тиск з боку екологічних організацій та урядів змушує авіакомпанії впроваджувати стратегії зі зменшення шкідливих

викидів, використовувати більш економічні літаки, а також інвестувати в розвиток екологічних технологій, таких як біопаливо чи електродвигуни. Правові фактори стосуються законодавства у сфері авіаперевезень, безпекових стандартів, захисту прав пасажирів. Міжнародні та національні регуляторні органи встановлюють суворі вимоги до експлуатації повітряних суден, сертифікації пілотів та обслуговування пасажирів. Дотримання цих вимог є ключовим аспектом безпечної та стабільної діяльності авіакомпаній.

Зовнішні фактори прямого впливу на діяльність авіакомпанії є ключовими аспектами, що визначають її здатність працювати на конкурентному ринку та досягати стабільного фінансового результату [1-4]. Постачальники є критично важливими для забезпечення безперебійної роботи авіакомпанії. Зокрема, це постачальники літаків, пального, а також інших послуг (технічне обслуговування, харчування на борту, наземне обслуговування). Виробники літаків, такі як Boeing та Airbus, домінують на ринку, що обмежує можливість вибору для авіакомпаній і може спричинити залежність від умов цих компаній, включаючи вартість літаків та запчастин. У той же час, коливання вартості пального безпосередньо впливає на операційні витрати перевізника, оскільки авіаційне паливо є однією з найбільших складових витрат. Конкурентне середовище визначає рівень тарифів та якості послуг, що надаються. Зокрема, зростання популярності лоукостерів змушує традиційні авіакомпанії адаптуватися до нових умов. Для цього вони можуть змінювати свою бізнес-модель, вводити нові сервіси для залучення пасажирів, знижувати витрати через оптимізацію маршрутів або впровадження нових технологій. Тиск з боку конкурентів також стимулює інновації, наприклад, у сфері зручності для пасажирів, як от впровадження безконтактних технологій для реєстрації на рейс чи покращення якості обслуговування. Попит на авіаперевезення безпосередньо залежить від вподобань пасажирів, які змінюються під впливом різноманітних факторів: технологій, економічної ситуації, глобальних тенденцій та культурних змін. Важливим є те, що з

Міждисциплінарні наукові студії 2025

розвитком цифрових технологій, пасажери стали вимогливішими до швидкості бронювання, рівня безпеки та комфорту. Авіакомпанії змушені інвестувати в новітні технології для забезпечення швидкого та зручного процесу бронювання, а також розвивати програми лояльності для утримання постійних клієнтів. Інтерес до нових напрямків, змінний характер туристичних потоків і очікування щодо екологічних аспектів перевезень також визначають попит. Правила та регулювання, що встановлюються державними органами, є суттєвим чинником, який впливає на функціонування авіакомпанії. Це стосується безпеки польотів, оподаткування, екологічних стандартів та контролю за дотриманням конкурентних умов на ринку. Зміни в законодавстві можуть як полегшити, так і ускладнити діяльність авіаперевізників. Наприклад, зміни в екологічному законодавстві можуть змусити компанії інвестувати у більш ефективні та екологічно чисті технології, в той час як зміни в системі оподаткування або введення нових зборів можуть вплинути на вартість перевезень. Інфраструктура, зокрема аеропорти, диспетчерські служби, технічні бази та інші об'єкти, має значний вплив на ефективність роботи авіакомпаній. Якість і рівень розвитку інфраструктури визначають швидкість обробки пасажирів, можливість розширення маршрутної мережі, доступність певних напрямків та загальну ефективність операцій. Обмеження в пропускній здатності аеропортів або високі аеропортові збори можуть створювати додаткові витрати для авіакомпаній, а в деяких випадках навіть обмежувати доступність ринку.

Таким чином, ці фактори безпосередньо формують умови для ведення бізнесу авіакомпаній і можуть значною мірою визначати її конкурентоспроможність на ринку авіаперевезень. Аналіз зовнішніх факторів надає авіакомпаніям можливість адаптуватися до змінюваного середовища, що дозволяє їм бути більш гнучкими в умовах конкуренції та нестабільності ринку. Вивчення таких факторів дає змогу ефективно прогнозувати потенційні ризики, що виникають через зміни у політичній, економічній або соціальній

ситуації. Завдяки цьому авіакомпанії можуть своєчасно змінювати свою стратегію, пристосовуючись до нових умов і уникати значних фінансових втрат або операційних ускладнень. Крім того, аналіз зовнішніх факторів дозволяє авіакомпаніям оптимізувати свою маршрутну мережу, враховуючи не тільки економічні аспекти, такі як попит на певні напрямки або вартості пального, а й соціальні фактори, зокрема зміни в потребах пасажирів або демографічні тенденції. Це дозволяє компаніям зберігати ефективність і прибутковість, пропонуючи своїм клієнтам найбільш актуальні та затребувані маршрути. Інновації також займають важливе місце в стратегії авіакомпаній. Оскільки зовнішнє середовище постійно змінюється, авіакомпанії повинні постійно вдосконалювати свої технології та послуги. Впровадження нових технологій, покращення сервісу та оптимізація бізнес-процесів дозволяє підвищити конкурентоспроможність, а також зберігати і залучати нових клієнтів. Також, врахування зовнішніх факторів допомагає мінімізувати вплив негативних чинників, таких як економічні кризи або зміни в державному регулюванні галузі. Це дозволяє авіакомпаніям більш ефективно управляти ризиками і зменшувати їхній вплив на фінансову стабільність та операційну ефективність компанії, адаптуючи свої стратегії до нових реалій.

Список використаних джерел:

1. Аерокосмічний портал України : веб-сайт. URL: <http://space.com.ua> (дата звернення: 4.04.2025).
2. АТ «Антонов»: веб-сайт. URL: <https://www.antonov.com/en> (дата звернення: 4.04.2025).
3. Цивільна авіація України. Інформаційно-довідковий сайт «Україна» : веб-сайт. URL: http://proukraine.net.ua/?page_id=451 (дата звернення: 4.04.2025).
4. Крила: все про українську авіацію : веб-сайт. URL: <http://www.wing.com.ua> (дата звернення: 4.04.2025).

Павлова А. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Бойко Л. М. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук Херсонського державного аграрно-економічного університету

FOREIGN LANGUAGE INFLUENCE IN THE NAMING OF COFFEE SHOPS: THE CASES OF LVIV AND KHERSON

Ergonymy is a rapidly and dynamically developing science. The term is derived from Ancient Greek “*ergo*” – ‘work, trade’ and “*nym*” – ‘name, title’. The ergonym is a kind of onyme that denotes the proper names of various institutions, establishments, shops. An ergonym may be an important marker of sociocultural processes, and is one of the mirrors in which history and everyday life are reflected [1].

Among the ergonyms, we studied the names of the cities’ coffee shops as artifacts that quickly appear on the map and often change their names (due to change of ownership or other reasons).

The aim of the research was to study the foreign language names of coffee shops in Kherson and Lviv as objects of urban nominology and to make an attempt to systematize them.

The graphic design of the names of institutions and organizations can be realized by means of the source language. Researchers use the term “original foreign language untransliterated ergonyms,” i.e., not fully assimilated graphically and morphologically, but fully corresponding to their foreign language equivalents [2, p. 96].

The analyzed untransliterated nominations could be distributed by structure into one-word names: *Rondo*, *Brown*, *Tommy*; two-word names: *Black Honey*,

Sweet Ginger; and multi-part names: *Slow Coffee and more*, *Grand Cafe Leopoldis* etc.

By origin the names of coffee shops from both cities show clear influence of English branding: *Urban Coffee*, *Coffee Lab*, *Kitchen Bar*, *Merry Berry* etc. The notable part of the names is of Romance languages origin like *Montelimar*, *La Café*, *Tempo del Caffè* (meaning “coffee-break”), *BON AMI* (French for “good friend”) and *Crema Caffè*, (where “crema” draws from Italian coffee terminology “coffee with cream”). Those names present timeless elegance and cosmopolitan café culture.

Considering the meaning the names cause a number of associations: emotional and sensory experiences from Lviv (*Te Amo Lviv*, *Black Honey*, *SweetGinger*), focus on themes of community (*Brothers Coffee*) in Kherson, taste and enjoyment (*Merry Berry*, *Crema Caffè*), urban and modern lifestyles (*Rocket Espresso*, *Flat5*, *Blur Coffee*), and relaxed, nostalgic atmosphere (*Saturdays Coffee*, *Granny’s Bakery*), or just descriptive (*Kitchen Bar*, *Coffee Lab*).

This semantic richness, together with a blend of local and foreign linguistic elements, demonstrates how coffee shop names in Lviv function not only as commercial identifiers but also as markers of cultural identity, branding strategy within the urban environment. In contrast to Lviv, the Kherson coffee shop names seem to rely more on English and have fewer references to local history or identity. It may reflect differences in how each region sees branding strategies and how different they blend their culture and language in public spaces.

The studied topic is gripping, interesting, and remains open for deeper exploration.

References

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ергоніми>.
2. Горожанов Ю. Функціонування іншомовних засобів в ергоніміконі міста Луцька. *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. 2013. № 3 (3). С. 95-98. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/8958/1/Horozhanov_Yu.PDF (date of access 19.04.2025).

Пелих А. О. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Центральноукраїнського національного технічного університету

Сисоліна Н. П. – к. е. н, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи Центральноукраїнського національного технічного університету

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОРИГУВАННЯ СТРАТЕГІЇ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Ефективне оцінювання підприємницької стратегії починається з детального огляду поточного стану справ бізнесу. Це передбачає всебічне дослідження головних фінансових індикаторів, зокрема показників прибутковості та рентабельності.

Співставлення з конкурентами є невід’ємним елементом аналізу частки ринку, яку займає підприємство, також необхідно дослідити як вона змінюється.

Основними показниками для порівняння є: обсяг реалізації, витрати на маркетинг, ступінь задоволення клієнтів та рівень інноваційності товарів. Оцінювання результативності діючої бізнес-моделі також має надзвичайну важливість. Вона охоплює аналіз ланцюжка створення вартості, виявлення ключових ресурсів та можливостей, а також оцінку відповідності бізнес-моделі сучасним ринковим умовам. Наприклад, підприємства, що активно використовують цифрові канали реалізації, демонструють вищу ефективність, ніж ті, які зосереджуються тільки на традиційних методах.

Деякі фінансові показники, які ефективно використовуються при розробці стратегій:

- рентабельність – це співвідношення прибутку та витрат, виражене у відсотках;

- прибутковість – це результативність та мірило успіху вашої інвестиції;
- ліквідність – можливість швидкого перевodu активу в готівку без істотної втрати його вартості [4] та ін.

Для неупередженого вимірювання результативності стратегії потрібно застосовувати чіткі та кількісно виражені критерії. Одним з найбільш вживаних способів є використання ключових показників ефективності діяльності. Ці індикатори повинні бути конкретними, вимірними, досяжними, відповідними та обмеженими в часі.

Система збалансованих показників (BSC) – ще один дієвий інструмент, що дозволяє оцінювати ефективність стратегії з різних площин: фінансової, клієнтської, внутрішніх бізнес-процесів та навчання й розвитку [2]. BSC допомагає підприємству зрівноважити короткотермінові та довготермінові цілі, а також узгодити стратегічні цілі з оперативними завданнями. Кількісні критерії оцінювання охоплюють фінансові показники, обсяг продажу, частку ринку, кількість клієнтів, витрати на виробництво тощо. Якісні критерії оцінювання включають задоволеність клієнтів, якість продукції, рівень інновацій, репутацію бренду тощо.

Статистичний аналіз дозволяє визначити похибку та достовірність одержаних результатів [1]. Наприклад, якщо похибка становить 5%, а рівень достовірності – 95%, це означає, що з імовірністю 95% істинне значення показника перебуває в межах $\pm 5\%$ від отриманого значення. Методологія розрахунку інтегральних показників дозволяє об'єднати різні критерії оцінки в один узагальнений показник. Наприклад, інтегральний показник ефективності може враховувати фінансові показники (50%), задоволеність клієнтів (30%) та інноваційність (20%).

В умовах швидко мінливого ринкового середовища стратегічні зміни є ключем до збереження конкурентної позиції та забезпечення довгострокового успіху бізнесу. Алгоритм ухвалення рішень щодо стратегічних коректив має

бути заснованим на об'єктивній інформації та аналізі потенційних загроз. Він включає: визначення проблемних ділянок, з'ясування причин цих проблем, формування альтернативних стратегій, оцінювання ризиків та переваг кожної з них, обрання найкращої стратегії, впровадження нової стратегії та відстеження результатів.

Управління ризиками відіграє критичну роль у процесі стратегічного перегляду. Воно передбачає виявлення, оцінювання та управління ризиками, що можуть вплинути на досягнення стратегічних цілей [3]. Так, у випадку загрози зниження попиту на продукцію компанії, необхідним є розроблення плану дій для диверсифікації ринків збуту або створення нових продуктів. Інструменти адаптації бізнес-процесів включають реінжиніринг бізнес-процесів, впровадження сучасних технологій, оптимізацію організаційної структури та навчання персоналу.

Приклади успішних трансформацій українських компаній підкреслюють важливість стратегічних змін. Наприклад, компанія “Нова Пошта” вдало змінила свою бізнес-модель, розширивши спектр послуг та запровадивши інноваційні технології, що дозволило їй стати лідером у сфері експрес-доставки. Компанія “Rozetka” також успішно пристосувалась до змін ринку, збільшивши асортимент товарів та розвиваючи онлайн-платформу, що дало змогу їй утримати лідерство в електронній комерції.

У сьогоденні, коли технологічний прогрес прискорюється неймовірно стрімко, інноваційні підходи до стратегічного менеджменту виступають вирішальним чинником успіху. Діджиталізація та технологічні рішення надають підприємствам змогу автоматизувати бізнес-процеси, зменшити витрати та покращити ефективність.

Міжнародний досвід та локальні адаптації є важливим джерелом інновацій для українських підприємств. Українські компанії можуть використовувати досвід європейських країн у сфері зеленої енергетики, сталого розвитку та соціальної відповідальності. Проте, важливо адаптувати

міжнародний досвід до локальних умов, зважаючи на особливості українського ринку, законодавства та культурні аспекти.

Отже, ключові стратегічні засади для українського бізнесу охоплюють гнучкість, новаторство та спрямованість на клієнта. Майбутнє українського підприємництва визначається активним використанням цифрових технологій, підтримкою малого та середнього бізнесу та залученням інвестицій.

Прогнозована результативність запропонованих підходів свідчить, що підприємства, які активно впроваджують інновації та пристосовують стратегії до змін ринку, демонструватимуть вищі показники прибутковості та конкурентоспроможності.

Використана література

1. Аналіз статистичний – Енциклопедія Сучасної України URL: <https://esu.com.ua/article-44037> (дата звернення: 16.04.2025).
2. Збалансована система показників (BSC): що включає та як впровадити. URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/sbalansirovannaya-sistema-pokazatelej-bsc> (дата звернення: 16.04.2025).
3. Переваги та принципи управління ризиками URL: <https://visuresolutions.com/uk/Керівництво-fmea-з-управління-ризиками/переваги-та-принципи/> (дата звернення: 16.04.2025).
4. Рентабельність. Сутність та показники URL: <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku-2/229-rentabelnist> (дата звернення: 16.04.2025).

Пилипенко Я. В. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Правоторова О. М. – д. ю. н., професор кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук Херсонського державного аграрно-економічного університету

ПРАВОВІ ОБМЕЖЕННЯ ТА ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ ПОВЕДІНКИ ПУБЛІЧНОГО КЕРІВНИКА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ

У сучасному світі, де інформаційна прозорість зростає, а громадський контроль посилюється, імідж публічного керівника стає ключовим фактором забезпечення легітимності влади та ефективності управління. Формування позитивного іміджу безпосередньо залежить від дотримання не лише встановлених законодавством правових обмежень, що запобігають зловживанням та корупції, але й високих етичних стандартів поведінки, які визначають моральні принципи та цінності керівника. Взаємодія цих двох аспектів є фундаментом довіри суспільства, а будь-які порушення завдають значної шкоди репутації як самого керівника, так і очолюваної ним інституції, що підкреслює актуальність глибокого дослідження цієї проблематики.

Питання правових обмежень та етичних стандартів поведінки публічних керівників як фактора формування їхнього іміджу перебуває у фокусі досліджень багатьох науковців у галузі публічного управління, права, політичних і соціальних наук. Зокрема, значний внесок у розробку теоретичних засад правового регулювання державної служби, антикорупційного законодавства та питань юридичної відповідальності публічних службовців зробили такі дослідники, як Авер'янов В.Б., Головатий С. П., Ковальський В. С., Мусіяка В.Л. Старілов Ю. М., та інші. Ці науковці є одними з ключових фігур, чиї праці заклали теоретичний фундамент та сприяли розвитку законодавства у зазначених сферах в Україні. Їхні

дослідження охоплюють широкий спектр питань, від загальних засад правового регулювання до конкретних механізмів відповідальності публічних службовців.

Формування позитивного іміджу публічного керівника є складним процесом, на який впливає багато факторів. Серед них особливе місце займають правові обмеження та етичні стандарти поведінки. Ці два аспекти є своєрідним фундаментом, на якому будується репутація керівника та його сприйняття суспільством. Імідж державного службовця має бути позитивним і це є обов'язковим критерієм для ефективної роботи [1, с. 29].

Правові обмеження, встановлені законодавством, визначають чіткі межі діяльності публічного керівника, запобігаючи зловживанням владою, корупції та іншим протиправним діям. Дотримання цих норм є обов'язковим і є першою умовою для формування довіри. Водночас, лише формального виконання законів недостатньо для створення позитивного іміджу. Етичні стандарти поведінки, які хоч і не завжди закріплені юридично, відіграють не менш важливу роль. Вони визначають моральні принципи та цінності, якими повинен керуватися публічний керівник у своїй діяльності та поза її межами. Правова система кожної демократичної держави встановлює ряд обмежень для осіб, які обіймають публічні посади. Ці обмеження спрямовані на забезпечення законності, прозорості та підзвітності їхньої діяльності. До основних правових обмежень належать: антикорупційне законодавство, закони якого спрямовані на запобігання та протидію корупції; законодавство про державну службу, закони якого визначають права та обов'язки державних службовців, включаючи вимоги до їхньої поведінки, обмеження щодо політичної діяльності, правила службової етики; адміністративне законодавство, норми якого регулюють порядок прийняття управлінських рішень, процедури надання публічних послуг, права громадян у відносинах з органами влади. Дотримання правових обмежень є необхідною, але недостатньою умовою для формування бездоганного іміджу, оскільки

формальне виконання законів не завжди відображає моральні якості керівника та його здатність діяти в інтересах суспільства.

Професійна етика визначає службову культуру публічного службовця та дозволяє оцінити рівень виконання посадових обов'язків і дотримання вимог служби. Вона дає можливість забезпечити належний правовий рівень поведінки учасників публічного управління, належний порядок використання матеріальних засобів управління, раціональність у здійсненні службового процесу. Крім цього, дотримання професійної етики не може обмежуватися лише службовими відносинами публічного службовця, а має дотримуватися і поза ними [2, с. 12].

Такі фундаментальні етичні якості, як непохитна чесність і беззаперечна добропорядність, є непорушною основою довіри до публічного керівника, охоплюючи широкі правдивість, повну відсутність будь-яких корупційних намірів, неухильне виконання даних обіцянок та беззастережне прийняття на себе відповідальності за кожен дію. Водночас, публічний керівник зобов'язаний приймати виважені рішення, неухильно керуючись чинним законодавством та першочерговими інтересами всього суспільства, уникаючи будь-якої дискримінації чи упередженого ставлення до окремих громадян або соціальних груп. Керівник несе повну відповідальність за всі прийняті ним рішення та вчинені дії перед усім суспільством та законом. Високий рівень професійних знань, практичних навичок та набутого досвіду є визначальним елементом іміджу ефективного керівника, а постійне прагнення до самовдосконалення та якісного виконання службових обов'язків суттєво зміцнюють суспільну довіру. Публічний керівник повинен виявляти глибоку повагу до гідності та основоположних прав кожної людини, незалежно від їхнього соціального статусу, етнічного походження, політичних переконань чи інших ознак. неухильне дотримання високих етичних стандартів є критично важливим не лише для особистого іміджу керівника, але й для

зміцнення позитивної репутації всієї очолюваної ним інституції, оскільки етична поведінка лідера задає моральний тон для всієї організації.

Правові обмеження та етичні стандарти поведінки є взаємодоповнюючими факторами формування іміджу публічного керівника. Дотримання правових норм є мінімально необхідною умовою для легітимності та довіри. Освоєння професійної ролі з погляду етичної соціалізації означає оволодіння державним службовцем необхідними знаннями, вміннями і навичками етичної поведінки і спілкування, навичками індивідуальної діяльності і групової взаємодії, вміннями будувати моральні відносини, розвиток необхідних морально-професійних якостей тощо [3, с. 375].

Порушення як правових норм, так і етичних стандартів, завдає значної шкоди іміджу публічного керівника та очолюваної ним інституції. Корупційні скандали, зловживання владою, неетична поведінка в публічному та особистому житті швидко стають відомими громадськості та призводять до втрати довіри, критики в засобах масової інформації та соціальних мережах, а також можуть мати юридичні наслідки.

Сучасні технології та соціальні медіа суттєво посилили залежність іміджу публічних керівників від їхньої поведінки. Будь-яка необдумана заява, неетичний вчинок або ситуація, що викликає сумніви, можуть бути оперативно задокументовані та набути широкого розголосу, завдаючи значної шкоди репутації. У зв'язку з цим, публічним керівникам належить виявляти особливу пильність у своїй поведінці як у професійній, так і в особистій сферах. Найбільш актуальними видами технологій формування іміджу державного службовця, які використовуються в даний час, є реклама та PR послуги через засоби масової інформації. Існують також інші технології, такі як: особисті контакти, просування ідеї та місії організації, брендування та інші [4, с. 521].

Отже, формування позитивного іміджу публічного керівника є складним та багатограним процесом, який значною мірою залежить від дотримання правових обмежень та етичних стандартів поведінки. Правові норми створюють необхідні рамки для законної та прозорої діяльності, запобігаючи зловживанням владою та корупції. Етичні стандарти, у свою чергу, визначають моральні принципи та цінності, якими повинен керуватися керівник для завоювання довіри та поваги суспільства.

Взаємодія правових обмежень та етичних стандартів є ключовою для формування бездоганного іміджу публічного керівника. Лише поєднання формального дотримання законів з високими моральними якостями та етичною поведінкою може забезпечити стійку позитивну репутацію та довіру громадян.

Використана література

1. Артишкова І. В. Формування іміджу керівника як чинника легітимності державної влади. Випускна кваліфікаційна робота. Київ, 2020. С. 29.
2. Рудакевич М. І. Професійна етика державних службовців: теорія і практика формування в умовах демократизації державного управління: монографія. Тернопіль : Видавництво АСТОН, 2007. 375 с.
3. Шанюк О., Ніколаєв С., Правоторова О., Лень Т. Чинники формування позитивного іміджу керівника у публічному управлінні. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 4(22). С. 521.
4. Яремін І. І. Аспекти етичних правил поведінки публічних службовців: навчально-методичні матеріали. Івано-Франківськ, 2016. 12 с.

Пилипенко Я. В. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Сагун А. Ж. – к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Херсонського державного аграрно-економічного університету

ЗНАЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В МАЛОМУ БІЗНЕСІ

Повномасштабна війна спричинила глибоку фінансову кризу, внаслідок якої багато українських підприємств опинилися в скрутному становищі. Незважаючи на це, малий бізнес залишається важливим чинником економічної підтримки, забезпечуючи зайнятість, інновації та локальні потреби. Втім, через слабкість управління та відсутність належного контролю малі підприємства особливо вразливі до ризиків. Саме внутрішній контроль сьогодні стає критично важливим інструментом адаптації, фінансової стабільності та відновлення в умовах війни й післявоєнної реконструкції [2].

Таблиця 1

Чому внутрішній контроль важливий для малого бізнесу?

Аспект	Пояснення
Захист активів	Встановлення систем контролю допомагає запобігти втратам коштів, інвентарю та інших активів через крадіжки, шахрайство або помилки.
Попередження помилок	Чітко визначені процедури та регулярні перевірки мінімізують ризик виникнення помилок в обліку, звітності та інших операціях.
Підвищення ефективності	Ефективний внутрішній контроль дозволяє оптимізувати бізнес-процеси, знизити витрати та підвищити продуктивність.
Збільшення довіри	Наявність системи внутрішнього контролю свідчить про прозорість бізнесу та підвищує довіру партнерів, інвесторів та клієнтів.
Спрощення податкового обліку	Добре організований внутрішній контроль полегшує процес ведення податкового обліку та зменшує ризик штрафів.
Забезпечення відповідності законодавству	Система внутрішнього контролю допомагає дотримуватися вимог чинного законодавства та нормативних актів.

Джерело: сформовано [1; 3].

Основними компонентами системи внутрішнього контролю в малому бізнесі є: 1. Контрольне середовище: цінності, етика, компетентність персоналу, структура організації та ступінь делегування повноважень. 2. Оцінка ризиків: ідентифікація та оцінка потенційних ризиків, які можуть вплинути на досягнення цілей бізнесу. 3. Контрольні заходи: розробка та впровадження конкретних заходів для управління виявленими ризиками. 4. Інформація та комунікація: збір, обробка та розповсюдження інформації, необхідної для ефективного функціонування системи внутрішнього контролю. 5. Моніторинг: регулярна оцінка ефективності системи внутрішнього контролю та внесення необхідних змін.

Як малому бізнесу впровадити ефективну систему внутрішнього контролю?

1. **Оцінка ризиків.** Першим кроком є виявлення основних загроз, які можуть впливати на стабільність бізнесу. Це дозволяє зосередитися на найбільш критичних аспектах діяльності.

2. **Розробка політик і процедур.** Важливо встановити зрозумілі правила та інструкції для працівників, які регулюють внутрішні процеси та взаємодію.

3. **Розподіл відповідальності.** Контрольні функції мають бути делеговані між працівниками, що зменшує ризик зловживань і підвищує надійність системи.

4. **Організація документообігу.** Необхідно впровадити чіткий механізм зберігання, обліку та доступу до документації, що забезпечить прозорість і юридичну захищеність.

5. **Періодичні перевірки.** Система має регулярно оцінюватись і вдосконалюватись відповідно до змін у бізнес-середовищі чи внутрішніх процесах.

Висновки. Запровадження системи внутрішнього контролю — це стратегічний крок, який дозволяє малому бізнесу не лише зменшити

операційні ризики, а й підвищити ефективність, надійність та довіру до себе з боку партнерів і клієнтів. Це фундамент для стійкого розвитку та довготривалої стабільності, особливо в умовах сучасних викликів.

Використана література

1. Кріль А. Доцільність впровадження системи внутрішнього контролю суб'єктами малого підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2024. (61). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-148>
2. Сакун А. Ж. Внутрішній контроль в системі інформаційного забезпечення потреб управління підприємства. Scientific Collection «InterConf+», 41(185): with the Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference «Concepts for the Development of Society's Scientific Potential» (January 19-20, 2024; Prague, Czech Republic) / comp. by LLC SPC «InterConf». Prague: Authorpublishers miscellaneous, 2024. P. 107–116.
3. Пилипенко Я., Пристемський О. С. Контроль аудиторських послуг в умовах євроінтеграції. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (заочна форма) «Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору» – Полтава, 2023. С. 293–295.

Попова М.О. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Дуга В.О. – старший викладач кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу Херсонського державного аграрно-економічного університету

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Через повномасштабне вторгнення росії в Україну відбулось багато змін в усіх сферах українського суспільства, війна кардинально змінила звичний уклад життя, зі значними викликами зіткнувся національний бізнес. Особливо гостро ці зміни відчували на собі підприємства готельно-ресторанної індустрії, що у мирний час традиційно орієнтувалися на задоволення потреб клієнтів у комфортному проживанні, якісному харчуванні, організації дозвілля та наданні різноманітних сервісів. В умовах жорстокої війни ця галузь еволюціонувала, перетворившись з простого економічного суб'єкта на важливу частину соціальної інфраструктури, відіграючи ключову роль у підтримці життєдіяльності суспільства.

Концепція соціальної відповідальності бізнесу, що визначається як свідоме прагнення компаній діяти не лише з метою отримання прибутку, а й задля загального блага суспільства, набула в умовах війни особливої актуальності й значущості. Вона охоплює широкий спектр ініціатив, спрямованих на розв'язання соціальних проблем, всебічну підтримку вразливих верств населення, надання необхідної допомоги державним інституціям і активне сприяння зміцненню національної стійкості. В контексті воєнних дій соціальна відповідальність перестає бути питанням етики чи репутації, стаючи нагальною потребою, що безпосередньо впливає на

виживання, добробут українських громадян та збереження національної єдності [1].

Основними напрямками соціальної відповідальності підприємств готельно-ресторанного бізнесу під час війни є:

- підтримка ЗСУ та територіальної оборони;
- допомога внутрішньо переміщеним особам (ВПО);
- психологічна підтримка гостей і персоналу.

Підтримка ЗСУ та територіальної оборони. З самого початку повномасштабної війни готелі та ресторани України стали справжньою опорою для країни, бо вони швидко об'єдналися й почали допомагати фронту й людям, які потрапили в біду. Готелі й ресторани по всій Україні стали тимчасовим житлом для військовослужбовців, бійців територіальної оборони і волонтерів, забезпечуючи їх дахом над головою.

Багато закладів громадського харчування оперативно налагодили безплатне або за значно зниженими цінами харчування для армії й інших оборонних підрозділів. У таких містах як Київ, Харків і Львів, підприємства ресторанного господарства стали ключовими центрами забезпечення військових гарячими стравами, часто працюючи в режимі нон-стоп. Деякі заклади навіть повністю змінили свій формат, ставши волонтерськими кухнями, щоб максимально ефективно підтримувати Збройні Сили України.

Готелі не залишили без уваги військових, вони надають їм безплатно номери для відпочинку та відновлення сил. Ці ініціативи стали важливим внеском готельно-ресторанної спільноти у задоволення потреб оборони країни в цей критичний період [2].

Допомога внутрішньо переміщеним особам. Вже на початку повномасштабного вторгнення, російські окупанти знищили багато домівок, люди в паніці і розпачі стали шукати місце, що могло стати на певний час їхнім прихистком. Готельно-ресторанний бізнес Західної України, особливо у таких містах, як Львів, Тернопіль, Ужгород й Івано-Франківськ, швидко відреагували

на цю жахливу ситуацію і гостинно відчинили свої двері для внутрішньо переміщених осіб. Заклади в цих містах тимчасово приймали ВПО, часто за заниженими цінами.

Підприємства ресторанного бізнесу також відіграли важливу роль, забезпечуючи переселенців гарячим харчуванням. Багато закладів громадського харчування організовували безкоштовні обіди за рахунок власних ресурсів або за підтримки благодійних фондів і небайдужих громадян. Крім того, готельно-ресторанний бізнес активно долучився до збору і надання одягу, засобів гігієни, й інших необхідних речей для ВПО.

Психологічна підтримка гостей і персоналу. У ці складні часи готелі й ресторани стали невеличкими місцями спокою. Вони й досі намагаються створити теплу і затишну атмосферу, щоб хоч трохи відволікти людей від страшних подій в країні. Заклади активно реалізовували різноманітні благодійні ініціативи, такі як «піца для захисника» і «підвішене меню», залучаючи клієнтів до підтримки військових і цивільних, які опинилися в непростих умовах. Такі заходи не лише надають конкретну допомогу, але й сприяють формуванню нової культури доброти і небайдужості в українському суспільстві, зміцнюючи національну єдність в часи випробувань. Багато закладів використовують свої соціальні мережі не тільки для просування послуг, а й для важливих справ, наприклад, інформують про потреби фронту, допомагають у волонтерстві, стали платформами для збору коштів. Таким чином вони формують свідоме, патріотичне середовище.

Соціальна відповідальність під час війни це не тільки про обов'язок, а й про певні стратегічні переваги для готельно-ресторанного бізнесу:

- 1) позитивний імідж: заклади, що допомагають, викликають повагу і довіру;
- 2) лояльність клієнтів: гості охоче повертаються туди, де бачать добрі справи;

3) мотивація працівників: співробітники пишаються тим, що працюють у закладі, який не стоїть осторонь потреб суспільства, малозабезпечених верств населення, військових під час війни;

4) стійкість у кризу: соціально відповідальний бізнес легше отримує підтримку від громади, фондів, влади – отже, має більше шансів на відновлення після війни.

Оскільки багато закладів роблять знижки для ВПО і військових, це звісно значно знижує їхній дохід, але є і певні переваги, такі як формування довіри й соціальної репутації підприємства [3].

Отже, соціальна відповідальність готельно-ресторанного бізнесу під час війни – це не просто благодійність, це моральний обов'язок перед суспільством. Такі дії допомагають вижити людям, зберегти психологічну рівновагу, підтримати військових і зміцнити віру в перемогу. Готельно-ресторанний бізнес довів, що може бути не тільки сферою комфорту, а й опорою в найтяжчі часи.

Використана література

1. Белобородова М. Соціальна відповідальність закладів індустрії гостинності в Україні: ретроспективний аналіз. Економічні горизонти. 2023. № 3 (25). С. 36-46.
2. Сідина Л.П., Гаврилюк О. Соціальна відповідальність готельно-ресторанного бізнесу в умовах віськового стану. *Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 6-7 квітня 2023 р. Київ: КНУКІМ, 2023. С. 383 – 386
3. Ткач В. Соціальна відповідальність бізнесу як інструмент управління підприємств сфери гостинності // Матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції «Управління розвитком сфери гостинності: регіональний аспект». Чернівці: Технодрук, 2022. С.22-32.

Радченко О. А. - здобувач першого (бакалаврського) рівня,
Херсонський державний аграрно-економічний університет

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У ПЕРІОД СОЦІАЛЬНИХ КРИЗ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД

Сучасні соціальні виклики - війна, пандемії, економічна нестабільність - стали каталізатором переосмислення ролі психологічної стійкості особистості. В умовах тривалого стресу, зростаючої невизначеності та інформаційного перенасичення важливим стає міждисциплінарне вивчення факторів, що впливають на здатність індивіда адаптуватися до змін. Метою дослідження є вивчення психологічної стійкості як складного багатофакторного феномену, що формується під впливом біопсихосоціальних і культурних змін, а також визначення напрямів її розвитку у молодіжному середовищі.

Згідно з визначенням Американської психологічної асоціації, психологічна стійкість — це здатність особи ефективно адаптуватися до труднощів, травм або значного стресу [1]. У роботі М. Селінгмана зазначено, що резилієнтність не є вродженою рисою, а формується в процесі соціального навчання, індивідуального досвіду та впливу середовища [2]. Аналіз результатів опитування 112 студентів ХДАЕУ виявив, що 68 % респондентів вважають відчуття соціальної підтримки ключовим чинником своєї емоційної стабільності в умовах війни.

Міждисциплінарний підхід до аналізу стійкості дозволяє поєднати психологічні теорії (когнітивна, поведінкова, гуманістична) з соціологією, нейробіологією та педагогікою. Зокрема, важливу роль відіграє розвиток емоційного інтелекту, самоусвідомлення та критичного мислення. Дослідження В. Прісяжнюка підтверджують, що підвищення рівня емоційної саморегуляції у молоді прямо корелює зі зменшенням тривожних розладів в умовах соціальної нестабільності [3].

Нпми запропоновано модель розвитку психологічної стійкості у студентському середовищі, яка включає: 1) щотижневі психологічні воркшопи із саморефлексії; 2) інтеграцію вправ з майндфулнесу в освітній процес; 3) впровадження індивідуальних цифрових щоденників емоційного стану; 4) створення платформи взаємопідтримки у форматі peer-to-peer.

Таким чином, розвиток психологічної стійкості молоді є необхідною умовою їхнього ментального благополуччя в умовах соціальних трансформацій. Міждисциплінарний підхід дозволяє комплексно враховувати біологічні, психологічні, соціальні та освітні аспекти формування стійкості. Інтеграція цільових програм у закладах освіти сприятиме підвищенню загальної адаптивності особистості, її здатності до самозбереження та внутрішнього розвитку навіть у складних обставинах.

Використана література

1. American Psychological Association. The Road to Resilience [Electronic resource]. Washington, D.C.: APA, 2023. Available at: <https://www.apa.org/topics/resilience>.
2. Селінгман, М. Позитивна психологія / пер. з англ. Київ: Основи, 2022. 384 с.
3. Прісяжнюк В. Емоційна регуляція як чинник психологічної стійкості студентської молоді. *Вісник психології та педагогіки*. 2023. №3. С. 41–46.

Рощук А. В. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Бойко Л. О. – к. с.-г н., доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

КОЛИВАННЯ ЦІН НА АГРАРНУ ПРОДУКЦІЮ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Зміна рівня цін на продукцію сільськогосподарських виробників є одним із ключових ризиків, що впливають на фінансову стійкість фермерських господарств. Сезонні, циклічні, кон'юнктурні та форс-мажорні чинники, зокрема зміни клімату, глобальні кризи, політичні нестабільності та коливання валютних курсів, призводять до значної волатильності аграрних ринків [1].

Оцінка динаміки аграрного ринку в Європейському Союзі за 2024 р. свідчить про зниження середніх цін на сільськогосподарську продукцію на 2% порівняно з 2023 р. Водночас середня вартість товарів і послуг, що споживаються в процесі агровиробництва (вхідні ресурси), скоротилася більш істотно – на 6%. Така ситуація свідчить про певне поліпшення умов виробництва для аграріїв з точки зору витрат, однак падіння цін на кінцеву продукцію може негативно позначитися на рівні прибутковості фермерських господарств. Аналіз зазначених тенденцій вказує на продовження цінової нестабільності у аграрному секторі, що потребує впровадження адаптивних фінансових стратегій для підтримки фінансової стійкості виробників [2].

Фермерські господарства часто працюють в умовах обмежених ресурсів і мають недостатні можливості для страхування цінових ризиків. Раптове падіння цін на продукцію може призвести до дефіциту обігових коштів, ускладнити обслуговування кредитів, уповільнити інвестиції в інновації та модернізацію виробництва, а в окремих випадках – навіть поставити під загрозу існування господарства.

Цінові коливання безпосередньо впливають на прибутковість аграрного бізнесу. У періоди високих цін фермери можуть накопичувати капітал та розширювати виробництво, у той час як у періоди падіння – змушені скорочувати витрати, продавати активи або залучати додаткові кредити на не вигідних умовах. Це створює нерівномірність розвитку і посилює фінансову нестабільність. В умовах постійних змін цінового середовища важливого значення набувають стратегії управління ризиками. До таких стратегій належать: укладання форвардних контрактів, диверсифікація виробництва, використання страхових механізмів, впровадження інноваційних технологій для зниження собівартості продукції та гнучке планування фінансових потоків.

Державна підтримка також має відігравати важливу роль у зміцненні фінансової стійкості фермерських господарств через компенсаційні програми, страхування врожаїв, субсидії та стимулювання доступу до фінансових інструментів для страхування цінових ризиків.

Таким чином, для забезпечення стабільного розвитку аграрного сектору необхідно створювати умови, що сприятимуть підвищенню фінансової грамотності фермерів, формуванню дієвих механізмів управління ризиками та розвитку інфраструктури аграрного страхування і біржової торгівлі. Успішне подолання наслідків цінових коливань є запорукою збереження фінансової стійкості і довгострокового процвітання фермерських господарств.

Використана література

1. Бойко В., Бойко Л. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>
2. В Європі у 2024 році продуктивність сільського господарства зросла на 1,6%. URL: <https://superagronom.com/news/20049-v-yevropi-u-2024-rotsi-produktivnist-sil'skogo-gospodarstva-zros-la-na-16> (дата звернення: 17.04.2025).

Рошук А. В. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Главацька Ю. Л. – к. філол. н., доцент, доцент кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук Херсонського державного аграрно-економічного університету

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ПРИНЦИПОВА КОНЦЕПЦІЯ ОСВІТИ

Наразі під час бурхливого розвитку інформаційного суспільства посилюється його місія щодо поширення та використання новітніх технологій навчання та поліпшення методик освітнього процесу. Нагальним питанням постає проблема вдосконалення особистості майбутніх фахівців в освітянській галузі. Готовність до самокерованого навчання відбувається через опанування таких навичок, як критичне мислення, допитливість, наполегливість, мотивація, відповідальність у навчанні, самоефективність у навчанні та здатність до рефлексії [5, с. 99].

Критичне мислення вважають однією з конче потрібних навичок; усі роботодавці прагнуть, щоб їхні працівники володіли нею. Його називають «ключовим умінням ХХІ століття» [2, с. 6], однією з «найоб'єктивніших освітніх технологій» [1, с. 72]. Критичне мислення включають до переліку компетенцій освітніх програм усі заклади вищої освіти України. У такому разі освітній процес – це не лише засіб розвитку обізнаного здобувача, а й процес формування внутрішньої мотивації до навчання, який має бути націлений на самоосвіту, саморозвиток, самовдосконалення здобувача у його майбутній творчій професійній реалізації.

Застосування технологій розвитку критичного мислення на заняттях з іноземних мов відіграє значну роль, адже здобувачі усвідомлюють, що вивчення мови – це справа, реалізувати яку потрібно самостійно, не уникаючи допомоги викладача. Проблема розвитку критичного мислення здобувачів

немовних спеціальностей на заняттях з іноземної мови заслуговує на особливу увагу, оскільки критичне мислення постає принциповою концепцією освіти.

Своїм корінням критичне мислення сягає до філософських учень Сократа, який методом запитань підкреслював потребу в ясності та логічній послідовності мислення [4]. Можна впевнено стверджувати, що в усі часи та епохи критичне мислення постає об'єктом вивчення та дискусій, припускаючи, що більшість сфер людського життя потребують аналізу та критики; і освітній процес не стоїть осторонь.

Критичне мислення в освітянській сфері вважають педагогічним та інноваційним феноменом [3]. У педагогічному аспекті варто взяти до уваги певну кореляцію між критичним мисленням і академічною компетентністю комунікації, співпраці та креативності. Аналіз і синтез наукових джерел дозволяє стверджувати, що критичне мислення – це вміння приймати обґрунтовані та незалежні рішення (окреслювати проблеми, надавати запитання; аналізувати, зіставляти, узагальнювати, надавати оцінку; обговорювати та оцінювати питання; висувати докази тощо). Результати дослідження підтверджують справедливність того, що критичне мислення – це інноваційний феномен, який змушує освітній процес набувати нової форми через новітні прийоми та підходи до заняття та умов реалізації дидактичних стратегій розвитку критичного мислення.

На заняттях з іноземної мови будь-яка тема може бути зорієнтована на розвиток навичок критичного мислення. Так, до прикладу, тема «Модальні дієслова. *Can, May, Must*, націлена на оволодіння репродуктивними граматичними навичками мовлення, представлена через опис трьох загальноприйнятих фаз технології впровадження критичного мислення: очікування, накопичення знань та консолідації (рефлексії). Відтак, на етапі очікування викладач вдається до стратегії постановки запитань, рухаючись від *What-* та *Why-questions* до *How-questions*, що надає здобувачам можливість впоратися із запитаннями, на які не обов'язково є одна правильна відповідь.

Основними стратегіями фази накопичення знань постають: «Знаю – Хочу дізнатися – Дізнався», «Кластер», «Ментальна карта», «Тонкі/товсті запитання», «Бортовий журнал» і «Діаграма Венна». Здобувачі ведуть спостереження свого власного розуміння теми заняття, осмислено підходять до теоретичних ідей та концепцій, опрацьовують матеріал самостійно, обмінюються ідеями, обговорюють суперечливі питання, роблять висновки. На етапі рефлексії систематизація та узагальнення, встановлення конструктивного зворотного зв'язку, самоаналіз, формування власних думок здобувачів відбуваються за допомогою стратегій «Знаю – Хочу дізнатися – Дізнався», «Синквейн» та «Акрослово». Зазначаємо, що на кожному етапі тренуються такі інтелектуальні стандарти: ясність, точність, чіткість, актуальність (доречність), логічна правильність, самоконтроль тощо.

Перспективи подальшого вивчення вбачаємо у дослідженні стратегій розвитку критичного мислення на заняттях з іноземної мови, зорієнтованих на оволодіння лексичними та читацькими навичками.

Використана література

1. Балута Г. А. Критичне мислення і когнітивні практики освіти. *Актуальні проблеми духовності*. 2019. Вип. 20. С. 72–85.
 2. Джерело педагогічних інновацій. Розвиток критичного мислення в умовах упровадження нових державних стандартів в освіті. *Науково-методичний журнал*. 2022. Вип. 3(39). Харків : Харківська академія неперервної освіти, 176 с.
 3. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. Вип. 2. С. 89–98.
 4. A Brief History of the Idea of Critical Thinking. *The Foundation for Critical Thinking*. URL: <https://www.criticalthinking.org/pages/a-brief-history-of-the-idea-of-critical-thinking/408> (дата звернення: 09.04.2025).
 5. Turan M. B., Koç K. The Impact of Self-Directed Learning Readiness on Critical Thinking and Self-Efficacy among the Students of the School of Physical Education and Sports. *Journal of Pedagogical Research*. 2023. Vol. 12, No. 1. P. 1–15.
- Міждисциплінарні наукові студії 2025

Education and Sports. *International Journal of Higher Education*. 2018. Vol. 7. № 6. P. 98–105.

Рубаненко І. М. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

Шепель І. В. – к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Електронна комерція в умовах цифрової економіки стала одним із ключових елементів сучасної бізнес-інфраструктури, що забезпечує оперативну взаємодію між виробником, споживачем та цифровими платформами. З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій її механізм функціонування істотно ускладнюється, оскільки до традиційних чинників впливу (ринкових, правових, організаційних) додаються нові – пов’язані з технологічними, поведінковими та кіберризиковими викликами. У зв’язку з цим зростає потреба в створенні ефективної системи моніторингу факторів, що впливають на стабільність, динаміку й адаптивність електронної комерції.

Актуальність теми зумовлена високою волатильністю цифрових ринків, підвищеними ризиками інформаційної безпеки, динамічними змінами у споживчій поведінці, а також нормативними трансформаціями у сфері електронного документообігу, захисту даних та оподаткування онлайн-операцій. Ефективна система моніторингу дозволяє не лише відстежувати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на електронну комерцію, а й своєчасно адаптувати її механізми до нових умов функціонування, мінімізуючи ризики і

підвищуючи конкурентоспроможність суб'єктів господарювання в цифровому середовищі. Науковці у своїх дослідженнях пропонують різні підходи до систематизації факторів впливу на електронну комерцію. Зокрема, Ковальчук І.В. класифікує їх за рівнем дії: макро-, мезо- та мікрорівень. Авторка відзначає важливість оперативного аналізу правового поля, цифрової інфраструктури та платіжних систем як базових умов стійкості електронної торгівлі [1, с. 48]. У свою чергу, дослідження Глушка Т.С. акцентує увагу на соціально-поведінкових факторах, зокрема рівні цифрової грамотності споживачів, довірі до електронних платформ і впливу персоналізованого маркетингу [2, с. 133]. Степаненко А.М. звертає увагу на роль моніторингу кіберризиків, технічних збоїв і DDoS-атак, що можуть паралізувати логістику онлайн-магазинів або вивести з ладу систему замовлень [3 с. 98].

Таблиця 1.

Основні групи факторів впливу на механізм електронної комерції та приклади їх прояву

Група факторів	Приклади прояву / показники
Технологічні	Надійність ІТ-інфраструктури, якість мобільного інтерфейсу, швидкість завантаження сайту
Правові	Регулювання цифрових угод, захист персональних даних, податкові норми щодо інтернет-торгівлі
Економічні	Курс валют, платоспроможність споживачів, доступ до електронних платіжних систем
Соціальні та поведінкові	Рівень довіри до e-commerce, вплив онлайн-відгуків, цифрова грамотність
Кіберризики	Хакерські атаки, шахрайство, витоки даних, фішинг
Логістичні	Швидкість доставки, географічне охоплення, наявність партнерських служб доставки
Маркетингові	Актуальність контенту, персоналізація реклами, наявність чат-ботів і програм лояльності

Джерело: сформовано авторами за даними [4; 5].

Таким чином, ефективне функціонування електронної комерції вимагає постійного моніторингу багатофакторного середовища, з урахуванням технологічних, соціальних, юридичних та економічних змін. Такий моніторинг має базуватися на цифровій аналітиці, автоматизованих системах обробки даних, регулярних аудитах інформаційної безпеки та адаптивному управлінні ризиками. Впровадження інтегрованих систем моніторингу сприяє

Міждисциплінарні наукові студії 2025

виявленню слабких місць у ланцюгу цифрових продажів, формує стратегічну гнучкість і забезпечує високий рівень готовності до зовнішніх викликів. У підсумку, лише системний підхід до моніторингу факторів впливу здатен гарантувати стабільне функціонування електронної комерції в умовах цифрової турбулентності.

Система моніторингу в електронній комерції, що ґрунтується на цифровій аналітиці, являє собою динамічний інструмент спостереження, оцінки та прогнозування впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на механізм функціонування бізнесу в цифровому середовищі. Її основною характеристикою є здатність до безперервного збору, обробки та інтерпретації великих масивів даних у реальному часі, що забезпечує своєчасне реагування на відхилення від запланованих показників і дозволяє виявляти потенційні ризики до моменту їх критичної реалізації. У центрі такої системи знаходяться аналітичні інструменти, що використовують алгоритми штучного інтелекту, машинного навчання, предиктивного моделювання й візуалізації даних, які формують глибоке розуміння поведінки споживачів, змін у ринковому середовищі та динаміки технічної інфраструктури.

Система функціонує на основі автоматизованих платформ, здатних уніфікувати дані з різних джерел – вебсайтів, CRM-систем, платіжних шлюзів, логістичних сервісів, соціальних мереж – та трансформувати їх у структуровану управлінську інформацію. Такий підхід дозволяє не лише оперативно виявляти відхилення від ключових показників ефективності, а й вбудовувати механізми самонавчання в управлінські моделі. Цифрова аналітика забезпечує прозорість у процесі прийняття рішень, підвищує точність прогнозів і дозволяє персоналізувати стратегії взаємодії зі споживачами, враховуючи індивідуальні патерни поведінки, запити та очікування.

Не менш важливим компонентом є регулярне проведення аудитів інформаційної безпеки, які вбудовані в систему моніторингу та передбачають

постійне тестування вразливостей, аналіз логів активності, виявлення підозрілих дій та моделювання сценаріїв вторгнень. Такий аудит не лише забезпечує відповідність вимогам цифрової безпеки та захисту персональних даних, але й виступає індикатором стійкості цифрового середовища до зовнішніх атак чи внутрішніх збоїв. Це дозволяє знизити ймовірність інцидентів, здатних порушити функціональність онлайн-торгівлі чи зруйнувати довіру користувачів.

Ключову роль у сучасній системі моніторингу відіграє здатність до адаптивного управління ризиками. Ця здатність полягає у побудові гнучких управлінських рішень на основі виявлених змін у середовищі функціонування, а також у застосуванні інструментів антикризового реагування. Висока швидкість цифрових трансформацій і складність взаємодії елементів електронної комерції вимагають від системи моніторингу не тільки фіксації відхилень, а й формування аналітичних сценаріїв, які дозволяють підприємству ефективно маневрувати між можливостями та загрозами. Це, у свою чергу, формує нову якість управлінського процесу – проактивну, гнучку, даноцентричну, де ключовим ресурсом стає не лише інформація, а й здатність системи інтерпретувати її в режимі реального часу з урахуванням стратегічних пріоритетів бізнесу. Таким чином, система моніторингу на базі цифрової аналітики – це не лише технологічна платформа, а й концептуальна модель управління, яка поєднує точність, адаптивність і безперервність як принципи сталого функціонування електронної комерції в умовах цифрової економіки.

Використана література

1. Ковальчук І. В. Систематизація факторів впливу на функціонування електронної комерції. *Бізнес-Інформ*. 2022. № 11. С. 47–53.
2. Глушко Т. С. Соціально-поведінкові чинники розвитку електронної торгівлі. *Економіка і суспільство*. 2021. № 27. С. 133–138.
3. Степаненко А. М. Моніторинг кіберризиків у системі електронної комерції. *Економічний дискурс*. 2023. № 2. С. 98–104.

4. Малиновська І. Л. Цифрові загрози у сфері інтернет-торгівлі: діагностика та реагування. *Наукові записки НУК*. 2020. № 4(68). С. 57–63.
5. World Economic Forum. Digital Economy Report 2022. URL: <https://www.weforum.org/reports/> (дата звернення 22.04.2025).

Сиса Є.Л., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Центральноукраїнського національного технічного університету

Назарова Г.Б., к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту, обліку та
оподаткування Центральноукраїнського національного технічного
університету

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОЦІНКИ СТАНУ РОЗРАХУНКІВ З НЕРЕЗИДЕНТАМИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ УЗГОДЖЕНИХ ПРОЦЕДУР

Під час обліку розрахунків з нерезидентами виникають валютні ризики та курсові різниці. Розрахунки з нерезидентами здійснюються в іноземній валюті. Курсові коливання, які впливають на суму заборгованості, потребують правильного обліку курсових різниць відповідно до стандартів бухгалтерського обліку П(С)БО 21. Невірна оцінка заборгованості з нерезидентами призведе до викривлення їх значення у фінансовій звітності. Виникають складнощі з визнанням окремих операцій, особливо щодо податку на додану вартість, трансфертного ціноутворення, імпорту послуг. Здійснення зовнішньоекономічних розрахунків підлягає контролю з боку Національного банку України, банків, Державної податкової служби. Недотримання строків розрахунків (наприклад, 180 днів) може призвести до штрафів або валютного нагляду. Часті помилки при застосуванні правил трансфертного ціноутворення або правил визнання доходів, витрат за договорами з

нерезидентами. Можливі проблеми з податком на репатріацію (податок на доходи нерезидента), якщо неправильно ідентифіковано послугу чи країну.

Узгоджені процедури (англ. *Agreed-Upon Procedures*, AUP) є однією з форм супутніх аудиторських послуг, що застосовуються для перевірки окремих об'єктів обліку без висловлення аудиторської думки. Узгоджені процедури (або AUP) дозволяють здійснити аудиторську перевірку окремих дільних об'єктів за запитом клієнта. Однією з важливих сфер застосування таких процедур є **оцінка розрахунків з нерезидентами**, що має особливе значення у зовнішньоекономічній діяльності підприємств. Ураховуючи валютні ризики, регуляторні обмеження, податкові наслідки та вимоги валютного контролю, ефективна організація й методика таких процедур набуває особливої актуальності.

Процес виконання AUP зазвичай ініціюється на запит користувача послуг (наприклад, керівництва підприємства, інвестора або банку). Перед початком виконання аудитор повинен:

- ✓ визначити мету перевірки (наприклад, підтвердження залишку заборгованості, перевірка відповідності платежів контрактам, дотримання строків розрахунків);
- ✓ окреслити чіткий перелік процедур, що будуть застосовуватися;
- ✓ погодити формат та зміст звіту, який міститиме лише **фактичні результати без інтерпретацій**.

До початкових організаційних заходів також належить: збір первинної документації (контракти з нерезидентами, акти виконаних робіт, банківські виписки, податкові накладні, митні декларації); аналіз умов розрахунків (валюта контракту, строки, способи оплати - аванс, постоплата тощо); визначення періоду перевірки [5].

Узгоджені процедури щодо розрахунків з нерезидентами можна узагальнити у наступні етапи:

Перший етап включає проведення інвентаризації залишків дебіторської та кредиторської заборгованості з нерезидентами, а саме звірку даних аналітичного обліку з даними синтетичного обліку, порівняння із зовнішніми підтвердженнями (листами-запитами до контрагентів-нерезидентів).

Другий етап включає проведення аналізу платіжної дисципліни, а саме перевірку відповідності фактичних оплат строкам, що встановлено умовами зовнішньоекономічних контрактів, розрахунку коефіцієнтів простроченої заборгованості з нерезидентами.

Третій етап включає перевірку курсових різниць, тобто визначення правильності переоцінки валютних залишків згідно з вимогами національних стандартів обліку, оцінку впливу коливання валютного курсу на фінансовий результат.

Четвертий етап включає оцінку податкових ризиків, а саме проведення аналізу дотримання норм валютного та податкового законодавства (зокрема, контроль за трансфертним ціноутворенням), виявлення можливих порушень щодо своєчасності подання звітності та сплати податків.

П'ятий етап включає оцінку повноти та достовірності первинних документів, а саме перевірку правильності оформлення інвойсів, митних документів, відповідності умовам договорів фактичним розрахункам в іноземній валюті.

Організація та методика оцінки розрахунків з нерезидентами у межах узгоджених процедур вимагає комплексного підходу, що охоплює бухгалтерські, фінансові, правові та податкові аспекти. Якісне виконання цих процедур дозволяє знизити ризики підприємства, підвищити прозорість зовнішньоекономічних операцій і забезпечити довіру з боку партнерів, контролюючих органів та інвесторів.

Використана література

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську
- Міждисциплінарні наукові студії 2025

- діяльність» № 2258-VIII від 21 грудня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1997 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Міжнародний стандарт аудиту 505 «Зовнішні підтвердження» https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf.
4. Міжнародний стандарт супутніх послуг 4400 «Завдання з виконання узгоджених процедур» URL: https://mof.gov.ua/storage/files/3_ISRS_4400_Revised_Final_Text_of_Full_Standard_uk.pdf.
5. Назарова, Г., Кононенко, Л., & Васильєв, О. (2023). Митне оформлення у системі митного контролю: сучасний стан та напрями удосконалення. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (16), 249-257. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.33>
6. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02 грудня 2010 р URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Сушич В. С. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно-економічного університету

Совач К. О. – старший викладач кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук Херсонського державного аграрно-економічного університету

НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ

Існує думка, що слухання становить сорок п'ять відсотків нашого загального часу спілкування, проте це навичка, якій викладачі іноземних мов

Міждисциплінарні наукові студії 2025

приділяють мало уваги. Як свідчать результати критико-аналітичного огляду наукових джерел, викладачі англійської мови в усьому світі визнають цінність заохочення здобувачів, які вивчають англійську мову, практикувати слухання у свій вільний час, переглядаючи американські телесеріали.

Здобувачі, які вивчають англійську мову, часто відчують тривогу під час слухання та говоріння, що безпосередньо впливає на їхню мотивацію практикувати ці навички [6]. Щоб ефективно спілкуватися з іншими носіями англійської мови, здобувачам спочатку потрібно навчитися інтерпретувати повідомлення, які вони сприймають на слух, задля того, щоб надати усну відповідь [1, с. 73; 3, с. 929]. Однак ця здатність часто затінена переконанням здобувача, що йому необхідно мати ґрунтовні знання граматики, словникового запасу та ідеальної вимови, перш ніж він зможе ефективно спілкуватися та брати участь у розмові [2], хоча важливо, щоб він зосереджувався на значенні, а не прагнув до досконалості. Практика слухання англійської мови через перегляд американських телесеріалів може зменшити рівень тривоги, яку відчують деякі здобувачі, оскільки вони можуть в будь-який момент перейти на паузу або продивитися певний кадр ще раз за необхідності, а також впевнитися у розумінні діалогу, використовуючи субтитри. Тривога щодо участі в будь-якій із цих діяльностей безпосередньо впливає на їхню мотивацію практикувати будь-яку навичку.

Здобувачі, які вивчають англійську, визнають важливість вивчення неформальної та образної мови, коллокуалізмів. Ті здобувачі, які наразі знаходяться за кордоном, швидко усвідомлюють, наскільки багато вони не знають, взаємодіючи з носіями мови. Вони зазвичай зазначають, що акцент носіїв, швидкість мовлення та використання неформальної й образної мови створюють бар'єри для розуміння. Здобувачі часто вказують на свою відсутність взаємодії з англійською мовою у своїй країні, адже не звикли чути цю мову в контекстуальній ситуації.

Можливість і доступ до американських серіалів, відео на YouTube та радіо через інтернет збільшила можливості взаємодіяти з автентичними текстами англійської мови. Здобувачі можуть використовувати Hulu та Netflix для перегляду драматичних серіалів, комедійних сценек, фільмів, документальних програм та реклами, а також інших типів відео. Використання субтитрів під час перегляду фільмів є можливістю вільного, широко доступного засобу навчання з різноманітними застосуваннями і для викладачів, і для здобувачів.

Навчання аудіювання через субтитри має декілька переваг: 1. Допомагає краще розуміти вимову іноземних слів. 2. Дозволяє одночасно слухати і вивчати письмову форму мови. 3. Забезпечує можливість вирізняти і відтворювати незрозумілі фрази для подальшого вивчення. 4. Допомагає збагатити словниковий запас і вивчити нові висловлювання. 5. Сприяє кращому засвоєнню нюансів мови і контекстів.

Американські телесеріали мотивують здобувачів практикувати аудіювання поза класом з різних причин. По-перше, вони обертаються навколо центральних персонажів і подій, які є невід'ємними елементами історії та сюжету. Таким чином, глядачі стають залученими до історії і мотивованими продовжувати переглядати сюжет до його завершення, яке може зайняти цілий сезон. Крім того, в кінці сезону глядачі залишаються з напругою, що спонукає їх продовжити перегляд наступного сезону серіалу. Більше того, розвинуті стосунки з протагоністом і антагоністом серіалу мотивують глядачів дізнатися, як вирішиться конфлікт.

Повноцінний телевізійний серіал дозволяє здобувачам використовувати семіотичні символи для сприяння їхньому розумінню разом із закритими субтитрами. Науковці стверджують, що здобувачі повинні навчитися використовувати п'ять конкретних семіотичних символів (візуальних, аудіальних, жестових, лінгвістичних і просторових), щоб інтерпретувати та аналізувати медіа. Візуальний семіотичний символ – це будь-яка інформація,

що обробляється через візуальний канал, тоді як аудіальний символ обробляється через аудіальний канал [5, с. 34]. Жестові символи включають мову тіла, вирази обличчя, рухи тіла та жести. Просторовий семіотичний символ зосереджується на використанні простору між персонажами. Нарешті, лінгвістичний семіотичний символ стосується граматики, синтаксису та словникового запасу, що використовуються в діалозі. Коли глядачі стають більш обізнаними та залученими до персонажів, вони краще звикають до індивідуальних рис особистості кожного персонажа, а це, свого роду, призма, через яку можна інтерпретувати та зрозуміти їхні дії та реакції.

Перегляд американських телесеріалів вдома дозволяє здобувачам навчатися в комфортних умовах в їхньому власному ритмі, що сприяє більш самостійному навчанню. Крім того, історії, розказані в серіалах, подаються в трьох режимах: візуальна мова, яка включає проксеміку та кінесіку, усна мова та субтитри. Ці режими підвищують слухове сприйняття інформації здобувачами та мотивацію до навчання [4, с. 368]. Викладачам потрібно лише спланувати заняття навколо телесеріала з цікавими персонажами та захоплюючим сюжетом. Важливо, однак, вибрати аспект мови, на якому слід зосередитися. Фокус може бути на метафоричній мові, неформальній мові, скороченнях, прагматиці, або будь-якій темі, яку викладач вважає такою, що потребує більшої уваги на даному етапі роботи.

Використана література

1. Липчанко-Ковачик О. В., Тупиця Р. В. Особливості навчання аудіювання на уроках англійської мови. *Інноваційна педагогіка*. Теорія та методика навчання (з галузей знань). 2022. Вип. 53. Т. 1. С. 73–75.
2. Михайлова О. С., Ткачова Д. С. Лінгвістичні основи навчання аудіювання учнів початкової школи. URL: http://eprints.zu.edu.ua/26845/1/stattya_Mykhailova_Tkachova.pdf (дата звернення: 03.04.2025).

3. Трубіцина О. М., Мирошніченко Г. О. Навчання аудіювання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій на уроках англійської мови. *Журнал «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. Вип. 11(45). С. 925–935.

4. Alzamil J. Listening skills: Important but difficult to learn. *Arab World English Journal*. 2021. Iss. 12(3). P. 366–374. <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol12no3.2>

5. Anstey M., Bull G. Teaching and learning multiliteracies: Changing times, changing literacies. Newark, DE : International Reading Association, 2006. 160 p.

6. Fedorova O. A. Formation of auditory skills of foreign students of the preparatory department in the process of learning the Ukrainian language. Ivano-Frankivsk, 2016. 260 p.

Ференс А. – здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Херсонського державного аграрно- економічного університету

Драчук С. П. – к. біол. н., доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту Херсонського державного аграрно – економічного університету

ФОРМУВАННЯ І ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НЕОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДІВ СПОРТУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Неолімпійські види спорту існували ще задовго до появи сучасного олімпійського руху. Деякі з них походять з традиційних національних ігор або військових тренувань. Наприклад, кікбоксинг виник у 1960 -х роках у США як поєднання карате та боксу [4, с. 21–28].

В Україні багато неолімпійських видів спорту розвивалися завдяки ентузіастам і підтримці спортивних федерацій. Наприклад, українці активно

Міждисциплінарні наукові студії 2025

займаються хортингом – бойовим мистецтвом, заснованим на традиціях козацької боротьби.

Чому ці види спорту не входять до програми Олімпійських ігор? Існує кілька причин, чому деякі види спорту залишаються поза Олімпіадою: 1) недостатня міжнародна поширеність (щоб вид спорту потрапив на Олімпійські ігри, він має бути популярним у багатьох країнах на різних континентах); 2) фінансові та організаційні труднощі (організація змагань має відповідати високим стандартам МОК, що вимагає значних ресурсів); 3) наявність схожих видів спорту, наприклад, пауерліфтинг і важка атлетика; 4) невідповідність традиційному розумінню «фізичного» спорту, як це спостерігається по відношенню, наприклад, до кіберспорту [4, с.18–19].

Цікаво, що деякі види спорту тимчасово включалися в олімпійську програму, але потім вилучалися. Наприклад, софтбол та бейсбол повернуться на ігри 2028 у Лос-Анджелесі після виключення у 2008 році.

Існує ряд міжнародних організацій, які все-таки опікуються розвитком неолімпійських видів спорту, не дивлячись на їх відсутність в олімпійській сім'ї.

Так, провідну роль у розвитку неолімпійських видів спорту відіграють IWGA (Міжнародна асоціація всесвітніх ігор) та Sport Accord (міжнародна організація, що підтримує понад 100 спортивних федерацій). Вони організовують Всесвітні ігри, які є аналогом Олімпійських ігор для неолімпійських дисциплін. Всесвітні ігри проводяться з 1981 року. Вони охоплюють такі види спорту, як сумо, підводне плавання, сквош, спортивне орієнтування, акробатика та інші. Цікаво, що перемога на Всесвітніх іграх може сприяти включенню виду спорту до олімпійської програми. Наприклад, карате, серфінг та скелелазіння після успіху на Всесвітніх іграх увійшли до Олімпіади – 2020 [1, с. 36; 3, с. 146].

В Україні є багато неолімпійських видів спорту, які мають власні федерації, велику кількість спортсменів та проводять змагання різного рангу,

включно з чемпіонатом країни. Зокрема можна назвати хортинг – українське бойове мистецтво, що поєднує боротьбу і ударну техніку; самбо – один із найпопулярніших видів боротьби в Україні; кікбоксинг – має значну аудиторію насамперед серед молоді; пауерліфтинг – один із найсильніших напрямів важкої атлетики, при цьому українські атлети неодноразово вигравали чемпіонати світу; спортивне орієнтування – популярне серед студентів та школярів [2, с. 140].

Хоча неолімпійські види спорту активно розвиваються, вони стикаються з певними проблемами: недостатнє фінансування (основна підтримка йде від федерацій та ентузіастів); менша популярність у ЗМІ (олімпійські види спорту отримують більше уваги); конкуренція з кіберспортом (молодь все більше цікавиться цифровими змаганнями); помітна конкуренція з олімпійськими видами спорту [1, с. 37].

Незважаючи на виклики, неолімпійські види спорту мають великі перспективи: популяризація через соціальні мережі та YouTube (відео зі змагань набирають мільйони переглядів); збільшення міжнародної підтримки (федерації отримують визнання на світовому рівні); можливість входження до Олімпійських ігор (наприклад, брейкданс був представлений на Олімпіаді 2024).

Неолімпійські види спорту мають давню історію і активно розвиваються. Хоча вони не входять до Олімпійських ігор через фінансові та організаційні фактори, міжнародні організації сприяють їхній популяризації.

Використана література

1. Гончаренко Є. В. Сучасні тенденції та актуальні проблеми розвитку неолімпійського спорту. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*. 2013. № 27 (2). С. 35–38.
2. Долбишева Н.Г. Основні напрями неолімпійського спорту. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2014. №1. С. 138–144.

3. Імас Є., Борисова О., Когут І. Неолімпійський спорт: проблеми та перспективи розвитку. Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наукових праць. Житомир : Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського; Житомирський державний університет імені Івана Франка. 2016. Вип. 2. С. 145–152.

4. Неолімпійський спорт : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. вихов. і спорту/ [Є.В. Імас, С.Ф. Матвєєв, О.В. Борисова та ін.]. К : НУФВСУ, вид-во «Олімпійська література», 2015. 184 с.

Царьков С. Е. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

Коваль С. В. – к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

ДЕМОГРАФІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ТРУДОВА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК СТРАТЕГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах глобалізації, соціально-економічної нестабільності та трансформаційних змін демографічна ситуація та міграційні процеси є визначальними чинниками формування та функціонування національного ринку праці. Зміни у віковій структурі населення, рівень народжуваності та смертності, внутрішня і зовнішня міграція безпосередньо впливають на чисельність економічно активного населення, його якісні характеристики та просторову доступність трудових ресурсів. Особливої актуальності ці питання набувають у країнах з демографічним спадом, старінням населення та інтенсивними трудовими міграційними потоками, серед яких є Україна. Дослідження демографічних і міграційних чинників у контексті ринку праці

зумовлена не лише статистичними показниками зменшення працездатного населення, а й необхідністю адаптації державної соціально-економічної політики до нових реалій: зміни структури зайнятості, зростання частки тимчасових та гнучких форм праці, дефіциту кадрів у стратегічних галузях, а також викликів, пов'язаних з інтеграцією трудових мігрантів. За оцінками міжнародних експертів, демографічні фактори дедалі більше впливають не лише на обсяг робочої сили, але й на її якість, мобільність та вартість, що формує необхідність прогнозування змін на ринку праці з урахуванням демографічної динаміки.

У дослідженнях Костюк Л.М. підкреслюється, що в Україні спостерігається стійке скорочення частки працездатного населення на тлі загального старіння населення та низького рівня народжуваності, що знижує потенціал відтворення трудових ресурсів [1, с. 44]. Водночас у роботі Кравченко І.О. зазначається, що трудова міграція, яка зросла особливо після 2014 р., стала компенсаторним механізмом для домогосподарств, але водночас посилює кадровий дефіцит у внутрішній економіці [2, с. 138]. Дорошенко М.В. звертає увагу на те, що регіональні диспропорції у міграційних потоках призводять до концентрації трудового потенціалу у великих агломераціях, залишаючи віддалені та сільські території без достатнього ресурсу для економічного розвитку [3, с. 88]. Для наочного узагальнення впливу демографічних і міграційних чинників на ринок праці можна навести в табл 1.

Таким чином, формування ринку праці в сучасних умовах дедалі більше визначається не лише економічними, а й демографічними параметрами. Для забезпечення збалансованості попиту і пропозиції праці необхідно впроваджувати системні заходи демографічної політики, підтримувати молодіжне працевлаштування, стимулювати повернення мігрантів, а також забезпечувати гнучкість ринку праці через розвиток освіти протягом життя.

Таблиця 1.

Демографічні та міграційні чинники впливу на ринок праці

Фактор	Прояв у контексті ринку праці	Наслідки / Вплив
Зменшення народжуваності	Зменшення вступу молоді на ринок праці	Скорочення кількості нових кадрів, ризики для освіти і науки
Старіння населення	Зростання частки осіб віком 60+ у загальній структурі населення	Дефіцит кадрів у фізично навантажених галузях, зростання навантаження на бюджет
Зовнішня трудова міграція	Відтік кваліфікованих працівників до інших країн (ЄС, Канада, Ізраїль тощо)	Зменшення пропозиції робочої сили всередині країни, втрата людського капіталу
Внутрішня міграція	Переміщення населення із сільської місцевості в міста або з небезпечних регіонів	Диспропорції в регіональній зайнятості, дефіцит кадрів на периферії
Міграція молоді на навчання	Тривале перебування молоді за межами країни	Невизначеність щодо повернення, зниження залученості до внутрішнього ринку

Джерело: сформовано авторами за даними [4; 5].

Перспективним напрямом є розробка інтегрованої державної політики, яка синхронізує заходи демографічного регулювання, стимулювання зайнятості та управління міграційними потоками. Особливу увагу необхідно приділити розвитку цифрових сервісів з моніторингу трудової міграції, аналізу потреб ринку праці в реальному часі, а також впровадженню регіональних програм з ревіталізації територій, які втрачають населення через депопуляцію. У науковому плані доцільно зосередити увагу на вивченні впливу інтелектуальної міграції, «відтоку мізків», а також зворотної міграції як потенційного джерела відновлення людського капіталу. Зміцнення потенціалу ринку праці в Україні можливе лише за умови системного підходу до демографічного планування, включення міграційної складової в економічну стратегію та формування сприятливого середовища для довготривалої трудової самореалізації громадян.

Використана література

1. Костюк Л. М. Демографічні виклики для ринку праці України: тенденції та перспективи. *Соціально-трудові відносини: теорія і практика*.

2022. № 1. С. 44–50.

2. Кравченко І. О. Вплив трудової міграції на ринок праці України в умовах трансформаційної економіки. *Економіка і суспільство*. 2021. № 26. С. 137–141.

3. Дорошенко М. В. Внутрішня та зовнішня міграція як фактор формування регіональних ринків праці. *Регіональні перспективи*. 2023. № 2. С. 88–93.

4. Лібанова Е. М. Людський розвиток в Україні: вплив демографічних чинників. Інститут демографії та соц. досліджень НАН України. К., 2020. 216

5. International Labour Organization. *Global Migration Trends 2023*. URL: <https://www.ilo.org/global/publications/> (дата звернення 23.04.2025).

Шепель І. В. – к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, обліку та фінансів Херсонського державного аграрно-економічного університету

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА ВПЛИВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

У сучасних умовах функціонування економіки України фінансовий облік та податкова політика набувають особливого значення для забезпечення прозорості, достовірності та ефективності фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Взаємозв'язок між системою фінансового обліку та механізмами податкового регулювання має системний характер і суттєво впливає на прийняття управлінських рішень, оптимізацію витрат, визначення фінансового результату та формування податкових зобов'язань.

Зміни у Податковому кодексі України, гармонізація стандартів обліку з МСФЗ, а також впровадження цифрових інструментів податкового адміністрування потребують глибшого розуміння впливу податкової політики

на облікову практику підприємств. Зокрема, коректне формування податкових різниць, правильне відображення витрат, амортизаційних відрахувань і доходів визначають величину оподатковуваного прибутку, а отже, і суму фінансового результату після оподаткування. Тема дослідження є актуальною з позиції забезпечення податкової прозорості, мінімізації ризиків фіскального тиску, адаптації до законодавчих змін та інтеграції фінансово-облікових процесів з електронною податковою звітністю.

Питання взаємозв'язку фінансового обліку та податкової політики знайшли відображення у працях таких українських науковців, як Савченко Т.Г., Мельник Т.М., Мазур Н.І., Дуброва Ю.В., які досліджували вплив податкових змін на методику обліку та обґрунтовували доцільність адаптації облікової політики до законодавчих норм.

Так, Савченко Т.Г. зазначає, що неузгодженість між фінансовим і податковим обліком призводить до викривлення аналітичної інформації, зниження прозорості фінансової звітності та підвищення ризику податкових донарахувань [1, с. 78]. У свою чергу, Мазур Н.І. акцентує увагу на необхідності синхронізації облікової політики з податковими підходами через застосування єдиної методології в обліку амортизації, резервів, доходів і витрат [2, с. 92]. Мельник Т.М. розглядає податкову політику як інструмент впливу на фінансові результати підприємства через призму податкового навантаження, надаючи емпіричні приклади залежності показників чистого прибутку від обраної системи оподаткування [3, с. 44].

Фінансовий облік забезпечує відображення усіх господарських операцій на основі принципів достовірності, повноти та зіставності. Водночас податкова політика, реалізована через податкове законодавство, встановлює правила визначення об'єкта оподаткування, строків сплати податків та методики обчислення податкових зобов'язань. Цей взаємозв'язок проявляється у таких аспектах: різне трактування доходів і витрат у фінансовому та податковому обліку формує так звані податкові різниці, які

прямо впливають на фінансовий результат до та після оподаткування; методи нарахування амортизації, які дозволені для цілей податкового обліку, можуть відрізнятися від тих, що застосовуються у фінансовій звітності, що також зумовлює вплив на прибуток підприємства; формування резервів (сумнівних боргів, відпусток тощо) у податковому обліку часто обмежене законодавством, на відміну від МСФЗ або П(С)БО, що створює розбіжності у результатах облікових оцінок; податкова політика впливає на облікову політику підприємства, оскільки обрання певного способу визнання витрат чи доходів має наслідки як для фінансової звітності, так і для податкових платежів. Фінансовий облік та податкова політика тісно взаємопов'язані та взаємозалежні, а їх взаємодія прямо впливає на формування фінансових результатів підприємства. Вибір облікової політики підприємством має базуватись на врахуванні податкових наслідків і фіскальних ризиків. Наявність податкових різниць зумовлює необхідність ведення паралельного податкового обліку або коригування фінансових результатів для цілей звітності. Наукові дослідження підтверджують необхідність інтеграції фінансово-облікових процесів із сучасними підходами до адміністрування податків та використання цифрових технологій. Подальше удосконалення податкової політики повинно бути скоординоване з методологією обліку для забезпечення прозорості, стабільності та інвестиційної привабливості бізнесу.

Серед ключових перспектив слід виокремити: уніфікація підходів до визнання доходів і витрат у фінансовому та податковому обліку, що дозволить зменшити кількість податкових різниць, спростити процес звітності та мінімізувати навантаження на облікові служби; автоматизація та цифрова трансформація облікових процесів, зокрема інтеграція облікових програм з електронними платформами ДПС України (зокрема Електронний кабінет платника), що забезпечить оперативний обмін даними, формування податкових зобов'язань у реальному часі та зменшить ризики помилок. Побудова стратегічної обліково-податкової політики підприємства, яка

Міждисциплінарні наукові студії 2025

враховує як вимоги фінансової звітності для зовнішніх користувачів (інвесторів, аудиторів, банків), так і фіскальні аспекти з метою податкової оптимізації в межах законодавства.

У контексті поглиблення економічних реформ, гармонізації національних стандартів обліку з міжнародними вимогами та розвитку цифрових сервісів державного управління, інтеграція фінансового обліку та податкової політики розглядається як стратегічний напрям підвищення ефективності облікової системи підприємства та прозорості податкового адміністрування.

Використана література

1. Савченко Т. Г. Вплив податкової політики на систему фінансового обліку підприємства. *Економіка та управління*. 2021. № 3(45). С. 78–84.
2. Мазур Н. І. Формування податкових різниць у контексті облікової політики підприємства. *Фінанси, облік і аудит*. 2023. Вип. 41. С. 92–98.
3. Мельник Т. М. Податкове регулювання та фінансова звітність: теоретико-практичний аспект. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2022. № 6. С. 43–48.а